

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

Vývoj vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P

Diplomová práce

Autor: Bc. Pavla Nohejlová

Vedoucí práce: Mgr. Bohdana Břízová

24.5.2010

Abstrakt

Problematika vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P je velmi citlivou oblastí. Dosud nebyl v České republice proveden výzkum, který by se zabýval vývojem vztahu dobrovolníka a dítěte. Práce zkoumá vývoj vztahu dítěte a dobrovolníka na základě mapování změn v osmi dimenzích vztahu dle teorie Hindeho (1988).

V teoretické části se práce nejprve zabývá programem Pět P jako takovým, jeho stručnou historií, principy a přínosy. Dále je v teoretické části pojednáno o vztazích obecně a vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P a jeho vývoji.

Cílem práce je zmapovat vývoj vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P na základě změn ve výše jmenovaných osmi dimenzích vztahu.

V praktické části bylo použito metody dotazování, techniky strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, metoda zúčastněného pozorování a analýzy dokumentů. Výzkumný soubor tvořilo 15 respondentů (5 dobrovolníků, 5 dětí, 5 zákonných zástupců dětí). Výzkum probíhal v regionálním centru programu Pět P ve městě Písek.

Výsledky práce tvoří analýzy rozhovorů vedených s dobrovolníky, dětmi a zákonnými zástupci po prvních třech měsících a po deseti měsících vztahu, dále pozorování na třech společných akcích u každé dvojice, analýzy zápisů ze supervizí a zápisků ze schůzek.

Z výsledků vplynuly dvě hypotézy. První z nich zní: Vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P se vyvíjí v osmi dimenzích dle teorie Hindeho (1988). Druhá hypotéza zní: Každý vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P se vyvíjí jiným způsobem.

Práce obsahuje také doporučení pro praxi zvláště začínajícím koordinátorům programu Pět P. Tato doporučení se týkají příkladů otázek, pomocí kterých je možné zjišťovat změny v jednotlivých dimenzích vztahu a lépe tak sledovat, jakým způsobem se vztah vyvíjí.

Práce může být užitečná jak koordinátorům, kteří v programu Pět P začínají, tak i těm koordinátorům, kteří již mají dlouhodobější zkušenosti s prací s dvojicemi v programu.

Abstract

The issue of the child – volunteer relation development in the Five Ps Programme is a really sensitive one. No research dealing with the child – volunteer relation development has been performed yet in the Czech Republic. The child – volunteer relation development research is based on mapping changes within the eight dimensions of a relation as per Hinde's theory (1988).

The theoretical part of the thesis deals with the Five Ps programme itself, its brief history, handicaps and benefits. The theoretical part also deals with relations in general and the relation child – volunteer in the Five P programme and its development.

The thesis is aimed at mapping the child – volunteer relation development in the Five Ps programme upon changes in the above eight relation dimensions.

The practical part employed the questioning method, the technique of structured interview with open questions, the method of participant observation and dokument analyses. The research sample consisted of 15 respondents (5 volunteers, 5 children, 5 legitimate representatives of the children). The survey was performed at the regional Five P Programme Centre in Písek.

The results of the work consist of analyses of interview with the volunteers, children and legitimate representatives after three months and after ten months of a relation, then observation of each couple during common activities, analyses of supervision records and meeting minutes.

Two hypotheses arose from the results. The first is: The child – volunteer relation in the Five P programme develops in eight dimensions as per Hinde's theory (1988). The other hypothesis: Each child – volunteer relation in the Five Ps programme develops differently.

The thesis also includes practical recommendations, particularly to beginning Five Ps coordinators. These recommendations present examples of questions by which changes in the individual relationship dimensions may be monitored and the relationship development better observed.

The thesis may be useful either for beginning coordinators in the Five Ps programme or for those having longer experience in coordinating the couples in the programme.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 24.5.2010

Podpis: .....

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Bohdaně Břízové za odborné vedení mé práce, za cenné připomínky, podněty a věnovaný čas. Chtěla bych také poděkovat všem dětem, jejich zákonným zástupcům a dobrovolníkům z programu Pět P v Písku za jejich čas a ochotu podílet se na výzkumu. V neposlední řadě děkuji také příteli, rodině přátelům za povzbuzování, podporu a vstřícnost.

OBSAH

Úvod.....	- 9 -
1 Současný stav.....	- 10 -
1.1 Program Pět P.....	- 10 -
1.2 Stručná historie a současnost programu Pět P.....	- 10 -
1.3 Principy programu Pět P.....	- 14 -
1.4 Cíle a přínosy programu Pět P.....	- 18 -
1.5 Organizační zajištění programu Pět P.....	- 19 -
1.5.1 Koordinátor programu.....	- 19 -
1.5.2 Supervizor v programu.....	- 21 -
1.6 Účastníci vztahu v programu Pět P.....	- 23 -
1.6.1 Dobrovolník.....	- 23 -
1.6.2 Dítě.....	- 25 -
1.7 Práce s dobrovolníky v programu Pět P.....	- 27 -
1.7.1 Výběr a výcvik nových dobrovolníků.....	- 27 -
1.7.2 Supervize dobrovolníků.....	- 29 -
1.8 Vztahy mezilidské.....	- 30 -
1.8.1 Definice a funkce vztahu obecně.....	- 31 -
1.8.2 Vztah jako potřeba člověka.....	- 31 -
1.8.3 Dimenze vztahu.....	- 32 -
1.8.4 Vývoj vztahu obecně.....	- 33 -
1.9 Vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P a jeho vývoj.....	- 35 -
1.9.1 Okolnosti důležité pro vztah dítěte a dobrovolníka.....	- 37 -
2 Cíle práce.....	- 41 -
3 Metodika.....	- 42 -
3.1 Použité metody.....	- 42 -
3.2 Charakteristiky výzkumného souboru.....	- 42 -
3.3 Metodický postup.....	- 42 -
4 Výsledky.....	- 44 -
4.1 Výsledky první dvojice.....	- 44 -

4.1.1	<i>Rozhovory</i>	- 44 -
4.1.2	<i>Pozorování</i>	- 53 -
4.1.3	<i>Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek</i>	- 55 -
4.1.4	<i>Souhrn výsledků první dvojice</i>	- 56 -
4.2	<i>Výsledky druhé dvojice</i>	- 57 -
4.2.1	<i>Rozhovory</i>	- 57 -
4.2.2	<i>Pozorování</i>	- 65 -
4.2.3	<i>Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek</i>	- 67 -
4.2.4	<i>Souhrn výsledků druhé dvojice</i>	- 67 -
4.3	<i>Výsledky třetí dvojice</i>	- 68 -
4.3.1	<i>Rozhovory</i>	- 68 -
4.3.2	<i>Pozorování</i>	- 76 -
4.3.3	<i>Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek</i>	- 78 -
4.3.4	<i>Souhrn výsledků třetí dvojice</i>	- 79 -
4.4	<i>Výsledky čtvrté dvojice</i>	- 80 -
4.4.1	<i>Rozhovory</i>	- 80 -
4.4.2	<i>Pozorování</i>	- 89 -
4.4.3	<i>Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek</i>	- 90 -
4.4.4	<i>Souhrn výsledků čtvrté dvojice</i>	- 91 -
4.5	<i>Výsledky páté dvojice</i>	- 92 -
4.5.1	<i>Rozhovory</i>	- 92 -
4.5.2	<i>Pozorování</i>	- 99 -
4.5.3	<i>Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek</i>	- 101 -
4.5.4	<i>Souhrn výsledků páté dvojice</i>	- 102 -
5	<i>Diskuze</i>	- 103 -
6	<i>Závěr</i>	- 110 -
7	<i>Seznam použité literatury</i>	- 111 -
8	<i>Klíčová slova</i>	- 117 -
9	<i>Přílohy</i>	- 118 -

Úvod

Téma mé diplomové práce je úzce spjato s programem Pět P, ve kterém dlouhodobě působím. Nejprve jsem se do programu zapojila jako dobrovolník při bakalářském studiu na Zdravotně sociální fakultě, později jsem se v zaměstnání začala věnovat programu z pozice koordinátora.

Coby koordinátor programu Pět P v Písku jsem v kontaktu jak s dobrovolníky, tak i s dětmi z programu a jejich zákonnými zástupci. Při své práci mám možnost sledovat, jak se vztah dítěte a dobrovolníka vyvíjí a jak se z počátečního poznávání stává přátelství, které mnohdy může vytrvat léta.

Program Pět P představuje podle mého názoru jedinečnou možnost pro děti, které z nejrůznějších důvodů postrádají kamarádský vztah s vrstevníky, získat v dobrovolníkovi kamaráda, se kterým zažijí nejen hodně legrace, ale který jim i pomůže přečkat období, kdy nejsou přijímány kolektivem ostatních dětí. S dobrovolníkem postupně navazují vztah, který je pro ně důležitý.

Zkušenosti z práce s dvojicemi z programu Pět P mě zavedly na myšlenku, že by bylo dobré prozkoumat hlouběji právě to, jakým způsobem se vztah dítěte a dobrovolníka vyvíjí. Otázkou bylo, jakým způsobem by se vývoj dal vysledovat.

Při studiu literatury zaměřené na problematiku sociální psychologie a mezilidských vztahů jsem objevila teorii Hindeho (1988), který tvrdí, že každý mezilidský vztah obsahuje osm dimenzí, podle kterých se dá popsat. Napadlo mě tedy prozkoumat, zda by se vývoj vztahu dal zaznamenat na základě změn v těchto osmi dimenzích.

1 Současný stav

1.1 Program Pět P

Program Pět P je preventivní program pro děti postavený na principu dobrovolného vztahu mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem (Černá a kol., 2004). Tolik stručná definice programu, české verze amerického programu „Big Brothers, Big Sisters“.

Velkým bratrem nebo Velkou sestrou je pro děti zařazené do programu Pět P dobrovolník, který se s dítětem pravidelně a dlouhodobě setkává ve svém volném čase a věnuje se s ním aktivitám, které jsou pro dítě nějakým způsobem prospěšné.

1.2 Stručná historie a současnost programu Pět P

Jak již je patrné z předchozího, program Pět P vznikl v USA, kde na začátku minulého století v roce 1902 skupina žen, tzv. Big Sisters začala pomáhat dívkám, které se díky konfliktům se zákonem dostaly před soud. Později došlo k rozšíření programu o další skupiny dětí opačného pohlaví, kterým pomáhali tzv. Big Brothers. Tyto programy postupně získávaly v USA mnoho příznivců, když byly v roce 1977 spojeny do jedné asociace Big Brothers Big Sisters International (Obrázek č. 1), existovalo již na 500 poboček (Tošner, Sozanská, 2006).

Obrázek č. 1: Logo Big Brothers Big Sisters International

(Zdroj: Asociace Pět P v ČR)

Program byl brzy rozšířen do dalších zemí a dnes funguje v 35 zemích světa, ale existuje pouze 13 poboček registrovaných jako členové Big Brothers Big Sisters International (Tabulka č. 1, země jsou seřazeny podle abecedy), kteří splňují Standardy praxe Big Brothers Big Sisters International vytvořené v roce 2007 (<http://www.bbsi.org>).

Tabulka č. 1: Registrovaní členové Big Brothers Big Sisters International

Země	Sídlo
Australia	Flemington
Bermuda	Bermuda
Bulgaria	Plovdiv
Canada	Burlington, Ontario
Germany	Ludwigshafen
Ireland	Westside, Galway
Israel	Jerusalem
Netherlands	Rotterdam
New Zealand	Nelson
Poland	Warszava
Russia	Moscow
South Afrika	Cape Town
United States	Philadelphia

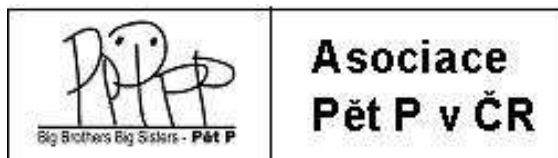
(Zdroj: <http://www.bbbsi.org>)

V České republice se program začal realizovat v roce 1996 a to hlavně díky organizaci Open Society Fund, která počátky programu v ČR finančně podporovala (Tošner, Sozanská, 2006).

Program poté převzalo občanské sdružení Hestia, které jej začalo realizovat jako svůj pilotní projekt (Jakubcová, 2008).

V roce 2001 vznikla v České republice Asociace Pět P v ČR (Obrázek č. 2), která funguje jako servisní a kontaktní organizace pro dobrovolnická centra, která již program realizují, ale také pro ta, která by s programem chtěla začít (Černá a kol., 2004).

Obrázek č. 2: Logo asociace Pět P v České republice

(Zdroj: <http://www.petp.cz>)

V současné době funguje program v celkem 19 městech v České republice (Tabulka č. 2). Realizují jej zejména nestátní neziskové organizace (nejčastěji občanská sdružení), při kterých fungují dobrovolnická centra, program také na několika místech v ČR funguje přímo na školách, zejména vysokých školách humanitních směrů.

Tabulka č. 2: Členové Asociace Pět P v ČR – únor 2010

Město	Organizace
Brno	Ratolest Brno, o.s.
České Budějovice	Dobrovolnické centrum Ústav sociální práce, ZSF JU
Jindřichův Hradec	o.s. OKNA ve spolupráci s Fakultou managementu VŠE
Kadaň	RADKA, o.s.
Kladno	Dobrovolnické centrum Kladno
Kroměříž	Dobrovolnické centrum Spektrum, o.s.
Neratovice	OSVZ MěÚ Neratovice
Olomouc	P – centrum, o.s.
Opava	ELIM Opava
Písek	Arkáda – sociálně psychologické centrum, o.s.
Plzeň	Totem – RDC
Praha	Hestia Národní dobrovolnické centrum, o.s.
Příbram	Labyrint, os. ve spolupráci s SVP Příbram
Třebíč	STŘED, o.s.
Uherské Hradiště	Maltéžská pomoc
Uherské Hradiště	Oblastní charita Uherské Hradiště
Ústí nad Labem	Dobrovolnické centrum
Vsetín	ADOREA
Zlín	Domek, o.s.

(Zdroj: Břízová, 2010a)

Program také funguje pod středisky výchovné péče nebo také pedagogicko - psychologickými poradnami.

Dobrovolnictví v programu Pět P má povahu dobrovolnické služby, která je podle Tošnera a Sozanské (2006) charakterizována tím, že se jedná o dobrovolný závazek dlouhodobě na několik měsíců i let se věnovat dobrovolné práci. Dobrovolná

služba je profesionálně organizovaná a řídí se zákonem č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. V tomto zákoně jsou stanoveny podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu, která je podle něj organizována a kterou vykonávají dobrovolníci bez nároku na finanční odměnu. Zákon přesně definuje pojmy dobrovolnická služba, dobrovolník, vysílající organizaci, přijímající organizace. Jedna z podmínek podpory dobrovolnictví státem je to, aby byla dobrovolnická služba v daném programu akreditována Ministerstvem vnitra České republiky. Organizace může, ale nemusí program akreditovat. Některá centra programu Pět P ani akreditaci nemohou získat, protože nejsou samostatnou organizací. Organizace, která má program akreditovaný, může žádat o dotaci od Ministerstva vnitra České republiky. V České republice má akreditaci na dobrovolnickou službu v programu Pět P uděleno celkem 15 center (Tabulka č. 3).

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách přinesl možnost registrace programu Pět P jako sociální služby. Program Pět P spadá podle tohoto zákona, který rozděluje sociální služby podle druhu a formy, do Služeb sociální prevence a co se týče typu služby, lze o něm uvažovat jako o Sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi. Registrace programu Pět P jako sociální služby pro organizaci v praxi znamená to, že musí zavést Standardy kvality sociálních služeb a službu poskytovat podle tohoto dokumentu. Registrace programu Pět P jako sociální služby může přinést organizaci výhody. Jedná se hlavně o rozšíření možnosti žádostí o dotace ze státního rozpočtu. Nevýhodou pro organizaci může být nárůst administrativy a také to, že bude muset upravit některé již léty praxe zaběhnuté a ověřené postupy práce s klienty. V České republice má program Pět P jako sociální službu registrováno celkem 9 center (Tabulka č. 3).

Některá centra nemají program akreditován u Ministerstva vnitra České republiky ani registrován jako sociální službu podle zákona o sociálních službách. Je záležitostí každé organizace, zda se rozhodne nebo zda může akreditovat či registrovat program.

Tabulka č. 3: Členové asociace Pět P – akreditovaní u MV ČR, registrovaní jako poskytovatelé sociální služby – rok 2009

Město	Akreditace	Registrace
Brno	Ano	Ano
České Budějovice	Ne	Ne
Jindřichův Hradec	Ano	Ne
Kadaň	Ano	Ano
Kladno	Ano	Ano
Kroměříž	Ano	Ne
Neratovice	Ne	Ano
Olomouc	Ano	Ano
Opava	Ano	Ne
Písek	Ano	Ne
Plzeň	Ne	Ne
Praha	Ano	Ano
Příbram	Ne	Ne
Třebíč	Ano	Ano
Uherské Hradiště (Maltéžská pomoc)	Ano	Ano
Uherské Hradiště (Oblastní charita)	Ano	Ne
Ústí nad Labem	Ano	Ano
Vsetín	Ano	Ne
Zlín	Ano	Ne

(Zdroj: Břízová, 2010b)

1.3 Principy programu Pět P

Program Pět P je preventivní dobrovolnický program pro děti ve věku 6 až 15 let postavený na principu individuálního přátelského vztahu jeden na jednoho, kdy jeden dospělý speciálně vyškolený dobrovolník se ve svém volném čase pravidelně a dlouhodobě schází s jedním konkrétním dítětem zařazeným do programu Pět P (Manuál programu Pět P, 2009).

Jak uvádí Švestková (2005), základní myšlenkou programu je nabídka pomoci dětem na bázi kamarádkého vztahu dospělého dobrovolníka s dítětem, jehož vývoj je nebo může být ohrožen nepříznivými podmínkami, ve kterých daný jedinec žije a vyrůstá.

I když je dobrovolník speciálně vyškolený, je stále laikem, nejedná se o odborníka, který by nabízel dítěti odbornou péči. Program funguje právě díky tomu, že dobrovolník nepůsobí jako terapeut, nýbrž jako kamarád, který dítě přijímá i se všemi jeho zvláštnostmi. Grossman a Garry (1997) uvádějí, že dobrovolníci v programu neaspirují na léčbu specifických problémů, ale poskytují podporu ve všech aspektech lidského života. Společně sdílejí například tyto aktivity: procházky, hry, návštěvy kina, sport, návštěvy knihovny, nakupování. Kromě toho všeho si povídají a sdílejí myšlenky a názory na svět.

Dobrovolník se s dítětem z programu schází pravidelně na jedno odpoledne v týdně, kdy spolu tráví 2 – 3 hodiny svého volného času způsobem, který je pro dítě zajímavým a který oběma vyhovuje. Nikdo tedy dvojici předem neurčuje, které aktivity by spolu měli dělat, sami se rozhodnou na základě svých zájmů, potřeb a chuti, kterým aktivitám se budou spolu věnovat. Záleží především na zálibách či koníčcích obou, na možnostech v místě, kde se konají jejich schůzky, ale především na obou členech dvojice.

Jak už vyplývá z názvu, princip programu spočívá v tom, že poskytuje dětem všech „Pět P“: přátelství, pomoc, podporu, péči a prevenci (Černá a kol., 2004).

Přátelství

Jak už bylo uvedeno výše, program je založen na principu přátelského vztahu dítěte a dobrovolníka, kdy dobrovolník ve vztahu působí jako starší kamarád. Vztah tedy není postaven na výchovném usměrňování dítěte dobrovolníkem, i když dobrovolník jako starší ze dvojice a dospělý uplatňuje v situacích, kdy je to potřeba, určitou dávku své přirozené autority.

Dobrovolník a dítě jsou v rámci programu Pět P přátelé. Hartl a Hartlová (2000) definují přátelství jako trvalý vztah založený na pozitivních emocích a důvěře.

Právě o pozitivní emoce a důvěru dítěte v dobrovolníka v programu Pět P jde především (Obrázek č. 3).

Obrázek č. 3: Dvojice programu Pět P

(Zdroj: Archiv programu Pět P v Písku)

Křivohlavý (2004) povyšuje přátelství – blízký vztah dvou lidí – na samé jádro sociální existence.

Plháčková (2004) tvrdí, že přátelství je velmi silný vztah, který obsahuje jen velmi málo negativních momentů. Přátelé se vzájemně uznávají, podporují se a jsou k sobě velmi otevření, co se týče důvěrných sdělení. Přátelé si také rádi dělají legraci z různých věcí i sami ze sebe, často se tedy spolu smějí. Přátelství umožňuje sdílení dobrých i špatných životních zážitků.

Kontakt s dobrovolníkem často pro dítě z programu Pět P představuje jediný kamarádský a partnersky rovnocenný vztah, který jinak není schopno navázat (Tošner, Sozanská, 2006).

Pomoc

Kamarádský kontakt s dobrovolníkem může dítěti v mnoha ohledech pomoci. Dítě zažívá díky vztahu s dobrovolníkem nové zážitky, které jej pozitivně ovlivňují, objevuje dosud nepoznané hodnoty, zažívá úspěchy a učí se lépe komunikovat (Procházková, 2009).

Dobrovolník také pomáhá dítěti zvládat nejrůznější situace, které v jeho životě nastávají, může mu například pomáhat s učením, pokud má dítě problémy ve škole a samo si o pomoc od dobrovolníka řekne. Dítě se dobrovolníkovi může svěřovat se svými problémy a může s ním sdílet svá tajemství.

Podpora

Dobrovolník dítě podporuje v navazování nových kamarádských kontaktů ve vrstevnické skupině, tedy zejména ve školní třídě, kam dítě dennodenně dochází a také v okolí bydliště. Díky tomuto podporujícímu přístupu dobrovolníka se může zlepšit sebehodnocení dítěte, což má pozitivní dopad na jeho zapojení se do dětského kolektivu.

Dobrovolník má více zkušeností i znalostí než dítě, které podporuje v jeho individuálním rozvoji (DuBois, Karcher, 2005).

Dobrovolník také podle Rhodes (2004) podporuje dítě tím, že ho provází, poskytuje mu různé rady a povzbuzení související s rozvojem jeho kompetencí a charakteru.

Péče

Dobrovolník o dítě během schůzek pečuje, dbá na jeho bezpečnost a sdílí s ním svůj volný čas. Toto je důležitým momentem pro mnoho dětí z programu Pět P, u nichž díky sociálně méně podnětnému rodinnému zázemí nebo vlivu špatné party hrozí sociální vyloučení a vznik sociální patologie (záškoláctví, toulky, krádeže, vandalismus, drogová závislost...).

Dítě ve vztahu s dospělým dobrovolníkem zažívá péči dospělého člověka. Bennets (2003) označuje kamarádství mezi dobrovolníkem a dítětem za pečující vztah, díky kterému se dítě rozvíjí a učí novým věcem. Dobrovolník jako pečující dospělý v tomto vztahu je charakterizován svou loajalitou a zájmem o druhého. V pečujícím vztahu dítěte s dobrovolníkem je obsažen vzájemný respekt a důvěra, které jsou základem pro kognitivní rozvoj dítěte, vzájemná tolerance a zájem jsou základním předpokladem jeho emocionálního rozvoje.

Prevence

Dlouhodobý kontakt s dobrovolníkem působí preventivně. Díky schůzkám s dobrovolníkem dítě poznává, že volný čas se dá trávit způsobem, který není společensky ani zdravotně nijak závadným.

Průcha (2003) prevenci definuje jako soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména onemocnění, poškození, sociálně patologickým jevům. O prevenci vzniku sociálně patologických jevů jde v programu Pět P především.

Do programu nejsou přijímány děti s většími patologickými projevy, ty by měly být svěřeny do péče specialistů. Jelikož program je zaměřen preventivně, účast těchto dětí by mohla ohrozit jak jeho chod, tak děti samé a dobrovolníky rovněž (Tošner, Sozanská, 2006).

1.4 Cíle a přínosy programu Pět P

Hlavním cílem programu Pět P je prevence rizikového chování, tedy konkrétněji alkoholismu, drogové závislosti, záškoláctví, lhaní, kriminality – krádeže apod. (Manuál programu Pět P, 2009).

Cíle programu Pět P se daří dosahovat tím, že dítě je dlouhodobě a pravidelně v kontaktu s dobrovolníkem. Jak tvrdí Balsley (2007), vztah s dobrovolníkem může ovlivnit budoucnost dítěte. Uvádí, že studie provedené na programech Big Brothers Big Sisters ukázaly, že děti, které jsou v pravidelném kontaktu s dobrovolníky, mají tendenci se vyhýbat rizikovému chování, více se zapojují ve škole, lépe navazují kamarádské vztahy, vyhýbají se násilí jako takovému a jako dospělí jsou celkově v životě úspěšnější.

Podle Procházkové (2009) program působí prostřednictvím dobrovolníka na zlepšení životní situace dítěte, na rozvoj jeho osobnosti. Dítě získává nový pohled na svět i sebe sama, prožívá mnoho nových zážitků, učí se lépe komunikovat, objevuje dosud nepoznané hodnoty, posiluje se jeho sebedůvěra.

Dobrovolník působí pro dítě jako vzor, jde dítěti příkladem a ukazuje mu, že ve volném čase nemusí docházet jen k aktivitám, které jsou ohrožující nebo škodlivé,

ale naopak, že se volný čas dá trávit přínosnějším, avšak zároveň také zábavným způsobem, který je pro dítě něčím prospěšný.

Mezi hlavní přínosy programu Pět P patří to, že dává dětem možnost smysluplně trávit volný čas a získat nové zážitky, ukazuje jim jiné formy trávení volného času, než které znaly doposud (Manuál programu Pět P, 2009). Tím dětem rozšiřuje obzory a rozvíjí jejich osobnost.

Dalším přínosem je to, že program pomáhá dětem úspěšně navazovat kamarádské vztahy s vrstevníky tak, aby se necítily samy a ostatní děti je přijaly mezi sebe. Děti zařazené do programu často pocházejí ze sociálně méně podnětného prostředí, mají problémy v komunikaci s vrstevníky, bývají uzavřené nebo naopak hyperaktivní a je pro ně obtížnější navázat kamarádské vztahy v dětském kolektivu.

1.5 Organizační zajištění programu Pět P

Konkrétními osobami, které mají v jednotlivých centrech v České republice na starosti běh programu, jsou koordinátoři programu Pět P.

1.5.1 Koordinátor programu

Koordinátor je člověk, který odpovídá za realizaci dobrovolnického programu v daném městě či organizaci. Ke své činnosti potřebuje dostatečné vzdělání, obvykle ve formě absolvování kurzu pro koordinátory dobrovolníků (Janečková, 2009).

Jak uvádí Tošner a Sozanská (2006), koordinátor je klíčovou postavou dobrovolnického managementu. Koordinátor, jak už z názvu jeho funkce vyplývá, koordinuje dobrovolnictví v organizaci. Zabývá se vedením dobrovolníků a hodnocením jejich činnosti. Pomáhá jim řešit případné problémy, vytváří příležitosti pro jejich ocenění. Kromě práce s dobrovolníky má na starosti také propagaci činnosti organizace, komunikaci s médii, dalšími dobrovolnickými centry a organizacemi.

Koordinátor dobrovolníků může být členem managementu organizace nebo to může být zaměstnanec organizace pracující na část úvazku. Může se jím však stát i dobrovolník či student, pokud jeho činnost metodicky řídí někdo z profesionálních zaměstnanců organizace (Sozanská, Tošner, Cruzová, 2002).

Koordinátor v programu Pět P má roli garanta metodiky, s čímž je spojena jeho zodpovědnost za úspěšné fungování dvojice dobrovolník - dítě. Dbá na to, aby dvojice fungovala v rámci pravidel, ke kterým se obě strany na začátku vztahu zavázaly (Janečková, 2009).

Činnost koordinátora je v programu Pět P hodně rozmanitá a obsahuje mnoho oblastí. Koordinátor se zabývá získáváním dětí a dobrovolníků do programu. Je v kontaktu s odbornými pracovišti (pedagogicko-psychologické poradny, pedopsychiatrii, střediska výchovné péče apod.), učiteli, pracovníky oddělení péče o dítě, či se samotnými rodiči, kteří mají zájem o zařazení svého dítěte. Provádí nábor dobrovolníků, jejich výběr a výcvik. Vede první informativní schůzky s rodiči, pohovory s dětmi. Koordinátor také odpovídá za vytvoření konkrétní dvojice, seznamuje děti a jejich rodiče (zákonné zástupce) s dobrovolníky na tzv. kontraktační schůzce. Vede odborný dohled nad dvojicí, který předpokládá pravidelný kontakt s dvojicí a zákonným zástupcem dítěte během vztahu. Dále organizuje další aktivity pro dvojice, tzv. společné akce. Jsou to např. různá sportovní odpoledne, návštěvy kulturních zařízení, výlety, hry apod. K těmto aktivitám patří i vícedenní pobyty – např. společné víkendy dětí a dobrovolníků a letní tábory. Nedílnou součástí činnosti koordinátora je také vedení dokumentace o dvojici a jejím fungování (Černá a kol., 2004).

Práce koordinátora v programu Pět P je poměrně náročná a nemůže ji provádět každý. Aby se člověk mohl stát dobrým koordinátorem, měl by mít určité osobnostní a vědomostní předpoklady.

Břízová (2007) uvádí tyto osobnostní předpoklady koordinátora dobrovolníků: praktické dovednosti (empatické, komunikační, operační, prognostické, projekční, organizační), teoretické znalosti (všeobecné, psychologické, z oblasti dobrovolnictví), dále vlastnosti jako je tolerance, trpělivost, zralost, odolnost, optimismus, smysl pro humor, otevřenost, spolehlivost, odpovědnost, samostatnost, čestnost. Další osobnostní charakteristikou koordinátora je to, že by to měl být člověk nadšený, se „zapálením pro věc“, schopný strhnout ostatní. Měl by být člověkem, který rád

pracuje s lidmi a umí prezentovat (nejen) své myšlenky. V neposlední řadě by měl být energický, iniciativní a výkonný.

K vědomostním předpokladům koordinátora patří zejména to, že by se měl orientovat ve své organizaci a znát její základní cíle, poslání a strategii. Měl by mít znalosti z terminologie dobrovolnictví, základních principů dobrovolnictví, metodiky práce s dobrovolníky (tzv. management dobrovolnictví) a samozřejmostí je perfektní znalost daného dobrovolnického programu, jeho vývoj, principy a pravidla (Břízová, 2007).

1.5.2 Supervizor v programu

Další osobou, která nad programem odborně dohlíží, je supervizor. Nejčastěji to bývá psycholog, pedagog, lékař, či jiný odborník, který se v rámci své profese věnuje problematice blízké dětem a mládeži, případně programu Pět P (Manuál programu Pět P, 2009).

V programu Pět P mluvíme o supervizorovi dobrovolníků a supervizorovi koordinátora. Úkolem supervizora dobrovolníků je podle Kopřivy (2006) především pomáhat. Probírá s nimi problémy, které vyvstávají ve vztahu s dětmi, má pro jejich pocity plné pochopení. Pomáhá jim zvládat i problémy ve vztahu k organizaci, koordinátorovi, rodičům dítěte. Osobnost supervizora je pro kvalitní supervizi určující. Kopřiva dále dodává, že supervizor by nemohl svou práci vykonávat, pokud by ho supervidovaní brali jako nepřátelskou autoritu.

Další důležitou podmínkou pro činnost supervizora je to, aby byl vždy časově co nejlépe dostupný pro dobrovolníky programu a aby aktivně projevoval o program Pět P zájem (Černá a kol., 2004).

Supervizor v pozici ke koordinátorovi může být jakýmsi konzultantem, kdy jde o vzájemné konzultování dvou kolegů, jak jej popisuje Matoušek (2003), který uvádí, že se jedná o reciproční supervizi dvou kolegů, jejichž rozsah zkušeností je podobný. Tato supervize poskytuje koordinátorovi příležitost získat nadhled a zvážit alternativní možnosti při vedení případu, tedy i řešení problémů mezi dítětem a dobrovolníkem.

V programu Pět P nejsou upravena pravidla pro poskytování supervize koordinátorům. Koordinátor dobrovolníků by však podle Tošnera a Sozanské (2006) měl mít možnost pravidelné supervize své činnosti tak, jak by to mělo být samozřejmé pro všechny pomáhající profese s vysokou mírou neuropsychické zátěže, která pramení z každodenního styku s lidmi, často v náročných životních situacích. V každém centru programu Pět P může být zavedena jiná praxe pro poskytování supervize koordinátorům. Koordinátoři se mohou zúčastňovat také supervizních běhů pro koordinátory dobrovolnických programů, které zajišťuje Národní dobrovolnické centrum Hestia. Zde se jedná o skupinovou supervizi se supervizorem vybraným Hestií, kde účastníci mají k sobě profesně i zkušenostmi blízko a setkávají se s podobnými problémy.

Důležitá je také otázka postavení supervizora programu Pět P vůči organizaci, pod kterou program funguje. Podle postavení vůči organizaci může jít o supervizora externího nebo interního. Externí supervizor je podle Motlové a Břízové (2005) garancí toho, že program nebude probíhat živelně. Výhodou může být to, že externí supervizor není svázán s organizací, má tedy od problému určitý odstup. Často se sice musí doptávat dobrovolníků na realie zařízení či klientů, to má ale i své výhody, kdy jeho tvořivost není omezována právě tím, že realitu zná. Externí supervizor může čelit provozním potížím přinášeným dobrovolníky, které by měl řešit spíše koordinátor.

Interní supervizor naopak zná dobře dobrovolníky, klienty i ostatní pracovníky organizace a je mu vlastní poslání organizace, které může dobrovolníkům předávat. Může pružně reagovat a navrhnout řešení s ohledem na realitu, nevýhodou je však to, že bývá zapleten do vztahů a reality organizace, což mu může ztížit dosáhnutí potřebného nadhledu. To může být problematické v případě, že se dané supervizní téma týká jeho osoby a dobrovolníci s ním na supervizi nepřijdou. Při interní supervizi je supervizorem často koordinátor, který obvykle provádí případovou či řídicí supervizi (Motlová, Břízová, 2005).

Co se týče role a působnosti supervizora v programu Pět P, Procházková (2009) uvádí, že supervizor je odbornou garancí kvality programu. Jak už bylo uvedeno, koordinátor se supervizorem konzultuje sestavování nových dvojic, problémy ve vztahu

dítěte a dobrovolníka, vhodnost zařazení dítěte do programu Pět P. Supervizor se také jako lektor zúčastňuje výcviku nových zájemců o roli dobrovolníka v programu, vede pravidelné supervize dobrovolníků (skupinové i individuální), může se zúčastňovat společných akcí programu Pět P, kde se setkává i s dětmi z programu.

Z uvedeného vyplývá, že supervizor v programu Pět P má poměrně širokou působnost – jednak vede supervize s dobrovolníky, se kterými se setkává pravidelně na skupinových supervizích, dále poskytuje dobrovolníkům individuální supervizi v případě potřeby.

1.6 Účastníci vztahu v programu Pět P

1.6.1 Dobrovolník

Jak uvádí Tošner a Sozanská (2006), dobrovolníci jsou lidé, kteří bez nároku na finanční odměnu poskytují svou energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí a společnosti.

Dobrovolníci programu Pět P jsou bezúhonní lidé ve věku 18 a více let, kteří prošli psychologickou diagnostikou se zaměřením na osobnostní předpoklady k dobrovolnické činnosti a speciálním výcvikem, pravidelně se setkávají se „svým“ dítětem a jsou pod pravidelnou supervizí.

Činnost dobrovolníků v programu Pět P spočívá v nenásilném a přirozeném působení na dítě při nejrůznějších volnočasových aktivitách (Manuál programu Pět P, 2009). Jako příklad volnočasových aktivit mohou sloužit nejrůznější sportovní aktivity, výtvarné činnosti, chození na procházky, do kina, na výstavy a podobně (Obrázek č. 4).

Obrázek č. 4: Výtvarná práce jedné z dvojic

(Zdroj: Archiv programu Pět P v Písku)

Na dobrovolníka jsou v Pět P kladeny poměrně vysoké nároky. Měl by být zodpovědný a bezúhonný, neboť na schůzkách s dítětem je sám. Měl by se pravidelně zúčastňovat supervizních setkání spolu s ostatními dobrovolníky programu. Všechny povinnosti dobrovolníka by měly být podrobně vylíčeny v písemné Dohodě o spolupráci mezi dobrovolníkem a organizací. Příklad Dohody o spolupráci na programu Pět P mezi dobrovolníkem a organizací je v Příloze č. 1. Patří k nim například: základní povinnost zúčastnit se výcviku dobrovolníků a 2 – 3 hodiny týdně po dobu 12 měsíců se setkávat s jedním konkrétním dítětem, plánovat na schůzky s dítětem finančně nenáročné aktivity, všechny závažnější problémy a události vzniklé ve vztahu s dítětem neodkladně konzultovat s koordinátorem programu. Dobrovolník svou práci vykonává bez nároku na finanční odměnu a nesmí ani od zákonného zástupce dítěte žádnou finanční odměnu přijmout. Dobrovolník musí dodržovat mlčenlivost, ke které se zavazuje svým podpisem. Tato mlčenlivost je rovněž součástí smlouvy s dobrovolníkem a dobrovolnickým centrem (Černá a kol., 2004).

Dobrovolník by měl být vnímavý vůči dítěti a přistupovat k němu obezřetně ale přitom ne vyloženě autoritativním způsobem. Jak uvádí Procházková (2009),

dobrovolník v programu Pět P v žádném případě nenahrazuje roli rodiče ani vychovatele, naopak jeho role v životě dítěte je podpůrná a preventivní.

Dobrovolník nemá být ten, kdo dítě hodnotí, má být tím, kdo dítě přijímá bez předsudků a kritiky. Dává pocítit dítěti, že ho bere takové, jaké je, bezmezně, bez podmínek. Wienerová (2006) tvrdí, že pokud dobrovolník dítěti dává najevo, že je přijímá, může se dítě cítit bezpečně. Tato skutečnost pomáhá vytvořit vztah, ve kterém se dítě může vyvíjet kupředu, prospěšně se měnit, naučit se řešit problémy, pohnout se směrem ke zdravému citovému životu, stát se produktivnějším, tvořivějším a schopným lépe realizovat svoje vnitřní možnosti.

1.6.2 Dítě

Děti v programu Pět P jsou ty, kterým by mohl nějakým způsobem prospět vztah s dospělým kamarádem, dobrovolníkem. Věkové ohraničení je 6 – 15 let, tedy po dobu základní školní docházky.

Děti do programu mohou doporučit odborníci – pedagogicko psychologické poradny, dětské psychologové a psychiatři, pracovníci středisek výchovné péče a diagnostických ústavů, dále sociální pracovníci odboru sociálně právní ochrany dítěte při magistrátech a městských úřadech, učitelé a výchovní poradci na školách, či sami rodiče, kteří se o programu dozvědí a chtějí své dítě zapojit.

Co se týče bližších důvodů nebo situace dětí, které bývají zařazeny do programu Pět P, existuje jich celá řada. Tošner a Sozanská (2006) například uvádějí, že děti v programu Pět P často pocházejí z problematického rodinného prostředí, mohou mít výchovné problémy. Do programu se také mohou dostat děti velmi nadané, které jsou v kolektivu ostatních osamělé.

Jakubcová (2008) přidává k výše uvedeným ještě další důvody. Jedním z nich je to, že děti pocházejí ze sociálně slabšího a méně podnětného prostředí, mohou být z mnohočetných rodin nebo jsou vychovávány pouze prarodiči či se často stěhují a nemají stálé zázemí. Za další důvody uvádí specifické poruchy učení, problémy v chování, hyperaktivitu dětí, či problémy s komunikací.

Procházková (2009) uvádí tyto příklady dětí: děti ze sociálně slabých rodin, děti se slabými školními výsledky nebo naopak velmi inteligentní, děti z jiných etnických skupin či jinojazyčně mluvící, děti nesamostatné a nedůvěřivé, děti z dysfunkčních rodin, děti z neúplných rodin, děti s rodiči nebo sourozenci majícími zdravotní handicap, děti šikanované, děti s problémy v komunikaci, děti v náročné životní situaci (úmrtí rodiče, rozvod, nemoc v rodině apod.), děti z mnohodětných rodin.

Velmi častým případem dětí, které bývají zařazeny do programu Pět P, jsou děti hyperaktivní. Tyto děti bývají podle Matouška a Kroftové (2003) méně oblíbeny ve skupině vrstevníků než jejich klidnější spolužáci. Mají také potíže v komunikaci s jinými lidmi, která je přerývanější a jejich odezvy na partnera v komunikaci jsou hodnoceny jako méně přiměřené. Zároveň mají tyto děti častěji snížené sebehodnocení. Role dobrovolníka je u těchto dětí velice důležitá. Munden a Arcelus (2006) vidí přínos dobrovolníků, kteří se s dětmi pravidelně scházejí, v tom, že jsou schopni zdravého pohledu na věc a mohou dítěti nabídnout nový začátek, nezatížený bolestnými vzpomínkami, frustrací ani únavou, která někdy dopadne na ty, kteří mají k dítěti blíž. Podotýkají, že se tak děje proto, že tito lidé s nimi neprožili celý život.

Z uvedeného je vidět, že děti mohou být do programu Pět P zařazeny skutečně z nejrůznějších důvodů. Přesto se tyto důvody dají rozdělit na důvody na straně dítěte, tj. nejčastěji zdravotní (nemoc, alergie, hyperaktivita ...) a důvody na straně prostředí, ve kterém se dítě nachází, tedy sociální důvody (méně podnětné prostředí, problémy v komunikaci, náročná životní situace...). Děti z programu Pět P spojuje fakt, že díky těmto nejrůznějším důvodům jsou jejich schopnosti navazovat kamarádské vztahy s vrstevníky značně omezeny a tyto děti si jen velmi obtížně hledají kamarády (Obrázek č. 5).

Obrázek č. 5: Dítě zařazené v programu Pět P

(Zdroj: Archiv programu Pět P v Písku)

1.7 Práce s dobrovolníky v programu Pět P

1.7.1 Výběr a výcvik nových dobrovolníků

Noví zájemci se do programu Pět P většinou dostávají díky náboru, který provádí koordinátor. Záleží na tvořivosti koordinátora, jaké konkrétní způsoby získávání dobrovolníků zvolí. Mohou to být například letáky, využití médií, oslovení studentů středních a vysokých škol formou besed a podobně (Tošner, Sozanská, 2006).

Pokud se v rámci náboru sejde dostatek zájemců, zorganizuje koordinátor programu výcvik nových dobrovolníků. Ten probíhá zpravidla formou třídenního soustředění skupiny potenciálních zájemců o dobrovolnickou činnost pod vedením koordinátora a supervizora programu. Absolvování tohoto výcviku je jednou z podmínek vstupu zájemce coby dobrovolníka do programu. Výcvik dobrovolníků je rozdělen do dvou částí: získání základní teoretické výbavy a praktický nácvik sociálně psychologických dovedností (Černá a kol., 2004).

Jak uvádějí Břízová a Koubová (2008), co se týče získání základní teoretické výbavy, dobrovolník se v rámci této části výcviku dozvídá o svých závazcích plynoucích z dobrovolnické činnosti. Dále dostává informace o své roli v organizaci,

o právech a povinnostech dobrovolníka v programu Pět P a v neposlední řadě o činnosti koordinátora jako kontaktní osoby v případě řešení problematických situací.

Odbornou fází přípravy tvoří již zmíněný praktický nácvik sociálně psychologických dovedností. Podle Tošnera a Sozanské (2006) se v této fázi podrobněji pracuje s obavami dobrovolníků, jejich strachy, motivací, očekáváními. Při metodě přehrávání rolí je pro dobrovolníky důležitým zážitkem to, že si mohou vyzkoušet nejen svou budoucí roli, ale také roli klientů, rodičů, případně spolupracovníků (Obrázek č. 6).

Obrázek č. 6: Hraní rolí při výcviku dobrovolníků

(Zdroj: Archiv programu Pět P v Písku)

Před kurzem nebo v jeho samotném průběhu probíhá také psychologická diagnostika zájemců o zapojení se do programu Pět P. Tuto diagnostiku provádí zkušený psycholog formou metod pozorování a řízeného rozhovoru a také základní cílené psychologické diagnostiky v testové podobě (Manuál programu Pět P, 2009). Psychologické vyšetření je další nezbytnou podmínkou, kterou musí budoucí dobrovolník splnit, aby se mohl aktivně zapojit do programu.

Psychologickou diagnostiku dobrovolníků obvykle provádí supervizor programu, který je zodpovědný za výběr metod a psychologické posouzení zájemců o roli dobrovolníka v programu (Černá a kol., 2004). Nemusí tomu tak být vždy.

Psychologická vyšetření může provádět i externí odborník, který není supervizorem programu – psycholog s dlouholetou zkušeností.

1.7.2 *Supervize dobrovolníků*

Supervize je podle Matouška (2003) celoživotní forma učení, zaměřená na rozvoj profesionálních dovedností supervidovaných, při níž je kladen důraz na aktivaci jejich vlastního potenciálu v bezpečném a tvořivém prostředí. U dobrovolníků programu Pět P má supervize kromě funkce vzdělávací také funkci podpůrnou. Pomáhá jim řešit problémy, které vyvstávají ve vztahu s dítětem. Supervize probíhá skupinově. Skupina dobrovolníků se pravidelně cca 1x měsíčně setkává se supervizorem, který supervizi vede a dobrovolníky podněcuje ke vzájemné podpoře a předávání zkušeností.

Jak je uvedeno v Manuálu programu Pět P z roku 2009, průběžná systematická supervize je nezbytnou podmínkou participace na programu. Opakovaná neúčast dobrovolníka na supervizních setkáních je důvodem pro jeho vyřazení z programu. Dobrovolník je na schůzkách s dítětem sám a během doby, kdy jsou spolu, může dojít ke konfliktním či problematickým situacím, které je dobrovolník nucen na místě řešit. Proto je pravidelná supervize důležitá nejen pro dobrovolníky, ale nepřímo také pro děti, kterým program má pomoci především.

Jak uvádí Švestková a kol. (2004), supervize je současně i formou prevence před ztrátou motivace dobrovolníka pro práci v programu. Ne každý vztah dobrovolníka a dítěte je bezproblémový, dobrovolník se v průběhu svého působení může setkat s celou řadou problémů. Supervize mu nejen může pomoci tyto problémy řešit, ale díky podpoře ostatních dobrovolníků, supervizora a koordinátora ho může motivovat v pokračování v jeho úsilí.

Bockschneiderová (2005) uvádí několik základních cílů supervize v programu Pět P. Jedním z nich je možnost dobrovolníka vyjádřit své pocity, radosti, starosti nebo rozlady ze vztahu mezi ním a dítětem. Dalším z cílů je to, že dobrovolník na supervizi získává zpětnou vazbu, ale i ocenění od supervizora, koordinátora i ostatních

dobrovolníků. Dobrovolník od ostatních také získává informace, které může využít při své další činnosti.

V programu Pět P existují dle Břízové (2007) tři formy supervize dobrovolníků: setkání dobrovolníka s koordinátorem, individuální supervize, skupinové supervize. V případě setkání dobrovolníka s koordinátorem se nejedná o supervizi v pravém slova smyslu. Jde spíše o schůzku, kde dobrovolník má možnost s koordinátorem řešit různé organizační problémy, které se týkají jeho schůzek s dítětem, komunikace s rodinou dítěte nebo působení v programu.

O individuální supervizi dobrovolník žádá v případě potřeby přímo supervizora programu nebo je mu zprostředkována koordinátorem. Břízová (2007) uvádí, že individuální supervize dobrovolníkovi slouží především k řešení náhle vzniklých problémů ve vztahu s dítětem. Dalším důvodem mohou být osobní psychické problémy dobrovolníka, se kterými nebylo možné se svěřit na skupinové supervizi před ostatními dobrovolníky ať už z důvodu složitosti těchto problémů nebo z důvodu toho, že na skupinové supervizi nebylo dostatek prostoru.

Skupinová supervize představuje základní formu supervize v programu Pět P (Břízová 2007). Tato supervize probíhá zhruba jedenkrát měsíčně. Na skupinové supervizi se pravidelně setkávají všichni dobrovolníci programu a jejím účelem je především sdílení zkušeností, úspěchů, nápadů, řešení problémů, které vyvstanou ve vztahu s dítětem, kdy dobrovolník dostane od ostatních účastníků podporu a případně i zkušenost z toho, jak daným způsobem postupovali v případě, že se vyskytly podobné problémy. Hawkins a Shohet (2004) tvrdí, že skupinové supervize jsou výhodné zejména z toho důvodu, že skupina dodává podpůrnou atmosféru a účastníci supervize se mohou podělit o své úzkosti a zjistit, že ostatní čelí podobným problémům.

1.8 Vztahy mezilidské

Problematika popisu mezilidských vztahů na základě poznatků ze sociální psychologie je poměrně složitá.

1.8.1 Definice a funkce vztahu obecně

Podle Hartla a Hartlové (2000) lze za vztah označit působení mezi dvěma nebo více osobami. Vysvětlují také pojem antiautoritativní vztah jako vztah dvou sourozenců či kamarádů, kteří stojí na stejné úrovni.

Nakonečný (2004) se při popisu vztahu jako takového opírá o definici Thibauta a Kelleyho z roku 1959, která říká, že mezilidský vztah vzniká, když dvě osoby, které ho tvoří, na sebe působí v po sobě následujících situacích. Nakonečný dále označuje vztah mezi dvěma lidmi za dyádu, tj. dva jedince, které spojuje víc než náhodné nebo i domluvené, ale ojedinělé setkání. Jde tedy spíše o pravidelné setkávání.

Vágnerová (2004) se zamýšlí nad funkcí vztahů a dochází k závěru, že blízké vztahy mezi lidmi, zejména ty trvalé a spolehlivé mohou být pro člověka zdrojem potřebných informací nejenom o světě, ale hlavně o sobě samém. Tím mohou tyto vztahy ovlivňovat sebepojetí člověka a také v pozitivním případě posilovat jeho sebeúctu.

1.8.2 Vztah jako potřeba člověka

Každý člověk má v sobě zakotvenu potřebu navazovat vztahy s druhými lidmi. Plháková (2004) uvádí, že tato potřeba se nazývá potřebou afiliace a definoval ji Murray již v roce 1938 jako potřebu vytvářet přátelství a společenské vazby, kontaktovat se s druhými lidmi, připojovat se k nim a žít s nimi. Plháková dále uvádí, že potřebu sounáležitosti zahrnul do své teorie o hierarchii potřeb také Maslow, který tuto potřebu řadí na třetí místo hned po základních potřebách fyziologických a potřebě bezpečí.

Člověk bývá nazýván tvorem společenským a právě s touto jeho podstatou souvisí také jeho motivační dispozice k provádění společné činnosti. Tyto společné činnosti mohou být součástí náplně vztahu dvou lidí. Podle teorie existuje jedno z možných vysvětlení toho, proč společná činnost může být přitažlivější a poskytovat člověku více uspokojení než v případech, kdy danou činnost provádí sám: druhý člověk

je potenciálním nositelem kladného vztahu k jedinci, proto může svým chováním uspokojovat jeho potřebu afiliace, potřebu kladného vztahu (Janoušek, Slaměník, 2008).

Podle Vymětala (2004) může vztah přinášet uspokojení řady dalších potřeb a to nejen v oblasti sociálního kontaktu a sounáležitosti s ostatními lidmi, ale i pozitivní akceptace jinými lidmi nebo pocitu citové jistoty a bezpečí. Osobní vztah přispívá i k uspokojení potřeby seberealizace, uznání a pozitivního hodnocení. Nedá se opomíjet ani uspokojení potřeby sdílet společný zájem a cíl. U dětí může jít o běžnou formu uspokojení ze společných činností při trávení volného času nebo ze součinnosti v úsilí o dosažení určitého výkonu, který je společným cílem.

1.8.3 Dimenze vztahu

Hayesová (2003) považuje studium vztahů za komplikované hlavně proto, že předmět zkoumání je těžko uchopitelný a také proto, že každý člověk může považovat za nejdůležitější charakteristiku vztahu něco jiného.

Popisu a vysvětlování vztahů se věnuje Hinde (1988). Definuje osm dimenzí vztahů, ať už přátelských nebo partnerských.

Dimenze vztahů dle Hindeho (1988):

Obsah – tzn. to, co spolu lidé dělají. Každý vztah je typický svým obsahem, tím, co spolu lidé dělají, jakým činnostem se věnují.

Rozmanitost – tj. různost činností účastníků vztahu. Existují vztahy velmi vyhraněné, zaměřené například na splnění úkolu (např. vztah učitele a žáka). Jiné vztahy zahrnují široké spektrum činností (například kamarádské vztahy).

Kvalita – jaký je přístup účastníků k obsahu vztahu. Je součástí přátelství legrace a smích?

Frekvence a organizace – kdy a jak často dochází ke společné činnosti, zda je konání systematické.

Reciprocita a komplementarita – zda ve vztahu dochází ke střídání rolí nebo se chování účastníků vzájemně doplňuje. Zda ve vztahu zaujímá jeden partner vůdčí roli a druhý roli následovníka nebo se tyto role střídají a mění podle okolností.

Intimita – týká se sdělování tajemství a hovorů o osobních věcech a do jaké míry se tak mezi účastníky vztahu děje.

Interpersonální percepce – jakým způsobem vnímají partneři navzájem svou povahu a jak interpretují činnost druhého.

Závazek – do jaké míry se partneři cítí být oddáni jeden druhému nebo vztahu mezi sebou.

Kromě výše uvedené teorie je třeba spatřovat ve vztazích ještě další rozměry, úrovně či momenty. Křivohlavý (2004) uvádí, že při studiu vztahů je pozornost věnována procesu vzájemného otevírání se druhému člověku. Účastníci vztahu jsou spolu v interakci, kdy intimita sdělení jednoho ovlivňuje intimitu sdělení druhého a tím se vytváří vzájemné hlubší poznávání. Důležitým momentem, jenž zmiňuje Křivohlavý, je respekt, tj. vzájemná úcta a to, jaký má vliv na přijímání, vážení si druhé osoby ve vztahu, dále na řešení konfliktů, které ve vztahu vznikají, a růst důvěry, důvěryhodnosti a diskrétnosti. Dalším rozměrem je pak vzájemnost, reciprocita, která značí vázanost jednání jednoho účastníka na jednání druhého a zraní přátelského vztahu.

1.8.4 Vývoj vztahu obecně

Každý vztah má svůj vývoj, od počátku, kdy se dva lidé seznámí, po konec vztahu, kdy se jejich cesty rozejdou. Úspěšný začátek vztahu je velmi důležitý. Hayesová (2003) tvrdí, že na začátku vztahu dochází k používání velkého množství neverbálních signálů, jako je oční kontakt a úsměv. Tyto signály slouží k naznačení zájmu o druhého. K dalším typickým znakům začátku vztahu patří podle Hayesové to, že se člověk snaží ukazovat své lepší stránky a projevuje aktivněji zájem o druhého člověka, o jeho život, snaží se o něm něco dozvědět.

Co se týče průběhu a udržování vztahů, zejména těch přátelských, Hayesová (2003) dále tvrdí, že aby mohly vztahy pokračovat, potřebují různě velkou pozornost a údržbu. Přátelství v sobě obsahuje také vzájemnou (reciproční) povinnost vůči druhému.

DeVito (2008) uvádí, že důvěrnými přáteli se lidé nestanou ihned při seznámení. Blízké vztahy, tedy i ty přátelské, se určitým způsobem vyvíjejí, vývoj vztahu bývá postupný a prochází několika fázemi. DeVito popisuje tyto fáze:

Fáze kontaktu – v této fázi hraje roli fyzický vzhled, chování nebo jiné znaky druhého člověka, jež se dají snadno pozorovat. Značnou roli zde hrají nejen verbální, ale i neverbální projevy, ze kterých se dají vyvodit některé důležité vlastnosti jako přátelskost, vřelost, otevřenost, dynamičnost. První kontakt obvykle pokračuje interakcí obou účastníků, kteří spolu začínají nějakým způsobem komunikovat. Většinou dochází k vyměňování základních informací. První kontakt může probíhat různým způsobem.

Fáze zapojení – je charakterizována vzájemným poznáváním, kdy se oba účastníci vztahu snaží získat o druhém co nejvíce informací, účelem je to, aby se co nejlépe poznali. Chování obou může mít zpočátku charakter testování druhého člověka, jež činí proto, aby si potvrdili úsudek, který si již o druhém udělali. Pokud je tato interakce uspokojivá, zvyšuje se její četnost a postupně dochází k tomu, že se vztah prohlubuje. Účastníci zde mohou více odhalit sami sebe, i když jen předběžně.

Fáze důvěrnosti – v této fázi je sdílení různých aktivit prožíváno pozitivně, člověk je uspokojen pouhou přítomností někoho blízkého, dochází k rozvoji vztahu, kdy se lidé mohou stát nejbližšími přáteli. Riziko představuje přesycení příliš častým a nadměrně intenzivním kontaktem, kdy může dojít k eliminaci ostatních zdrojů uspokojení různých osobních potřeb.

Fáze stabilizace nebo postupného zhoršování a rozpadu vztahu. Další rozvoj vztahu závisí především na tom, v jaké intenzitě a četnosti dochází ke konfliktům ve vztahu a na schopnosti partnerů hledat nová řešení a omezovat nepříjemné zážitky. Prvním etapou zhoršování vztahu je obvykle intrapersonální nespokojenost, která může přejít až do interpersonálního zhoršení. Oba ze vztahu ustupují a stále více se druhému vzdalují. Pokud se vztah zhorší, může dojít k jeho ukončení, které znamená přetržení pout mezi partnery. Druhou možností je náprava, kdy se účastníci vztahu pokoušejí zastavit zhoršování a vztah napravit. Dochází k analýze toho, co se pokazilo a k úvahám o způsobech řešení vzniklých sporů. Dále se dojednávají nové dohody a nové způsoby chování.

1.9 Vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P a jeho vývoj

Dobrovolník a dítě jsou spolu pravidelně a dlouhodobě v kontaktu. Během této doby mezi nimi vzniká vztah, který by se dal označit za vztah přátelský, jak už vyplývá i z podstaty programu Pět P. DuBois a Neville (1997) označují vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P za individuální vztah mezi mladým dospívajícím člověkem a pečujícím dospělým, který dospívajícímu asistuje při dosahování akademických, sociálních, profesních či osobních cílů.

Vztah dítěte a dobrovolníka vzniká sice uměle, tedy tím, že ke konkrétnímu dítěti je jeden určitý dobrovolník vybrán. Pro začátek vztahu ale platí to samé, jako pro vztahy, které vznikají přirozeně. I zde je důležitý první kontakt, seznámení dvojice.

K prvnímu kontaktu dítěte s dobrovolníkem v programu Pět P dochází na schůzce, při které se dobrovolník a dítě za přítomnosti koordinátora vzájemně seznamují. Tato schůzka se nazývá tzv. kontraktační schůzkou a dobrovolník s dítětem si na ní domlouvají termín a místo prvního samostatného setkání (Černá a kol., 2004).

Během doby, kdy dochází k vzájemnému poznávání dvojice, může ve vztahu dítěte a dobrovolníka docházet k tomu, že dítě tzv. testuje dobrovolníka a zkouší, kam až může svým chováním zajít. Na dobrovolníkovi je, aby uměl k těmto pokusům dítěte zaujmout postoj, který není direktivní, ale zároveň stanovuje určité hranice a pravidla, co se nesmí a co nelze překračovat. Tyto hranice zlepšují orientaci dětí ve světě, dodávají jim základní jistotu a vedou je k odpovědnosti za rozhodování a následky jejich jednání a to zejména ve vztahu k vrstevníkům a povinnostem, jež jsou přirozenou součástí života člověka (Gordon, Fallerová, 1995).

Během doby, kdy se dítě s dobrovolníkem vzájemně poznávají, je výhodné, že jsou stanovena pravidla pro četnost setkávání – jedno odpoledne v týdnu, zejména z toho důvodu, aby nedošlo k přesycení, o kterém mluví DeVito (2008). Přesto zde existuje riziko vzniku závislosti dítěte na dobrovolníkovi. Janečková (2009) označuje toto riziko za jedno z hlavních rizik programu Pět P jako takového. Sklony k vytvoření závislosti na dobrovolníkovi mají zejména děti z dysfunkčních rodin, které postrádají lásku svých rodičů, a pro které vztah s dobrovolníkem může být formou kompenzace chybějícího vztahu s rodiči.

Doba trvání vztahu dítěte a dobrovolníka je na jeho počátku určena tím, že vzájemné potkávání bude trvat 12 měsíců. Po této době se obě strany dohodnou, zda budou pokračovat dál. Existuje zde více možností. Pokud obě strany souhlasí a chtějí, vztah může pokračovat dále v rámci programu Pět P nebo dojde k tomu, že se dobrovolník a dítě potkávají dál jako přátelé bez programu a nejsou již omezeni určenou četností setkávání. Může ale také dojít k ukončení vztahu. Podle Janečkové (2009) mohou být důvody k ukončení vztahu různé. Dobrovolník může například předčasně odejít z programu nebo ukončit vztah dle jednoleté smlouvy.

V Big Brothers Big Sisters v USA zkoumali vývoj vztahu mezi dobrovolníkem a dítětem DuBois a Karcher (2005). Popsali celkem těchto pět fází vztahu:

Fáze očekávání (angl. contemplation) – jde o fázi, která předchází seznámení dítěte a dobrovolníka, kdy si dobrovolník vytváří představu o svém budoucím vztahu s dítětem. Důležitou roli zde hrají na straně dobrovolníka jeho hodnoty, cíle a motivace.

Fáze zahájení (angl. initiation) – v této fázi u dvojice dochází k vzájemnému poznávání. Na základě vzájemného porozumění se dobrovolník s dítětem zapojují do společných aktivit a zážitků. Důležité je zde to, do jaké míry jsou oba odhodláni vytvořit kvalitní vztah.

Fáze dosažení a udržení důvěry – doslovně fáze růstu a údržby (angl. growth and maintenance) – tato fáze přichází až po určité době a může trvat po celou dobu vztahu. Kvalitu vztahu zde definují konkrétní rysy, jako jsou například: shoda na podobě vztahu, ustálené vzorce komunikace, rutina a rituály v chování dvojice, vzájemné porozumění v široké škále témat, shoda na tématech, která jsou tabu, ustálený způsob řešení problémů a konfliktů, hloubka a míra vzájemného sebeodhalení.

Fáze zhoršení a ukončení (angl. decline and dissolution) – poslední, konečná fáze vývoje vztahu. Drobná zhoršení a krize mohou nastávat i v průběhu vztahu. Vztah se nemusí měnit, ale může se i prohlubovat nebo naopak zhoršovat a nakonec zaniknout.

1.9.1 Okolnosti důležité pro vztah dítěte a dobrovolníka

Do vztahu dítěte a dobrovolníka mohou vstupovat nejrůznější okolnosti, které jej nějakým způsobem ovlivňují. Tyto okolnosti by se daly rozdělit na dvě skupiny – okolnosti na straně dobrovolníka a okolnosti na straně dítěte.

Přístup dobrovolníka k dítěti

Vztah dítěte a dobrovolníka ovlivňují tyto okolnosti na straně dobrovolníka – dobrovolníkovo očekávání, se kterým vstupuje do vztahu s dítětem a přístup dobrovolníka, který k dítěti zaujímá. Podrobněji se touto problematikou v programu Pět P zabývaly Brumovská a Málková (2008), které studovaly průběh a kvalitu vztahu dítěte a dobrovolníka a podle přístupu a očekávání dobrovolníka usuzovaly na další vývoj vztahu. Popsaly několik způsobů přístupu dobrovolníka k dítěti ve fázi, kdy dochází k vzájemnému poznávání dvojice:

Rovnocenně – přátelský přístup – zde je dobrovolník rovnocenným partnerem dítěti v roli kamaráda. Jejich vztah je vzájemný a přátelský, dobrovolník je pro dítě starším kamarádem, užívá si společné trávení času s ním a je ve vztahu s dítětem spokojený. Je zaměřen na poznávání osobnosti dítěte a vnímá jeho povahu a potřeby.

Přístup zaměřený na dítě – dobrovolník se snaží vztah přizpůsobit potřebám a přáním dítěte, kterým se sám také přizpůsobuje. Dobrovolník zde nebere ohled na to, zda si sám aktivity s dítětem užívá nebo zda ho tyto aktivity baví, je spíše v roli rodiče než rovnocenného kamaráda.

Autoritativně – intencionální přístup – dobrovolník je zde spíše v roli rodiče, dospělé autority, vytyčil si cíl, kterého by chtěl s dítětem dosáhnout a směřuje dítě k naplnění tohoto cíle. Dobrovolník klade důraz na smysl svého působení v Pět P a svou roli chápe jako konkrétní naplnění nějakého úkolu v životě dítěte. Tento přístup nezohledňuje přání ani potřeby dítěte a může ve vztahu vytvářet napětí.

Brumovská a Málková (2008) ve své studii dále zkoumaly, jak přístup dobrovolníka k dítěti ovlivňuje průběh a kvalitu vztahu. Popsaly tyto typy vztahu dítěte a dobrovolníka:

Vzájemný (efektivní) vztah – dobrovolníci v tomto typu vztahu přistupují k dětem rovnocenně, tedy přátelsky. Vztah je charakterizován spokojeností dítěte i dobrovolníka a má tendenci přerůst do neformálního kamarádství. V tomto typu vztahu dobrovolník s dítětem většinou zůstává i po vypršení dohodnuté doby setkávání.

Vztah zaměřený na dítě s nespokojeností dobrovolníka – dobrovolník zde může vystupovat v pozici „spasitele“ dítěte a je orientován především na potřeby dítěte, pro které se snaží dělat maximum bez ohledu na to, zda si aktivity prožité s dítětem sám užívá. Další možností je to, že dobrovolník je spíše pozorovatelem než aktivním účastníkem vztahu, zdá se, že dítě má o dobrovolníka větší zájem než dobrovolník o dítě.

Autoritativně - intencionální rizikový vztah – dobrovolníci si předem určí cíl svého působení, toho, jakých cílů by chtěli s dítětem dosáhnout. Vyvíjejí na děti nátlak a tlačí je k předem vycíleným cílům. Dobrovolníci jsou většinou s dětmi spokojeni, to, zda je tomu i naopak, je otázkou. Jsou zde dvě možnosti vývoje vztah – vztah buďto skončí předčasně nebo se dítě stane na dobrovolníkovi závislé. Tento typ vztahu se jeví jako pro dítě nežádoucí.

Vztah ukončený předčasně – hlavním faktorem vývoje vztahu je zde soulad či nesoulad dobrovolníkova očekávání a reality prvního kontaktu s dítětem.

O důležitosti přístupu dobrovolníka k dítěti se zmiňuje také Wienerová (2006). Dobrovolník by se podle ní neměl k dítěti chovat autoritativně. Dítě a dobrovolník jsou především kamarádi, kteří si jsou rovnocenní. Rovnocennost zde chápeme ve smyslu otevřenosti vztahu a ve snaze neprosazovat se ani nepodřizovat jeden druhému.

Dobrovolník by měl k dítěti zaujímat přátelský postoj. Jako přítel dítěte by měl respektovat pravidla přátelského vztahu, o nichž mluví Argyle a Hendersonová (1984). Jsou to tato pravidla: zastat se druhého v jeho nepřítomnosti, podělit se s ním o zprávy o všech svých úspěších, poskytnout druhému emocionální podporu, když ji potřebuje, navzájem si věřit, svěřovat se, pomáhat druhému, když to potřebuje, usilovat o to, aby se druhý dobře cítil v jeho společnosti.

Přístupem dobrovolníka k dítěti se zabývají také Garringer a Jucovy (2008) ve své příručce pro začínající dobrovolníky s názvem Building relationship. Popisují těchto deset důležitých zásad, které by měl dobrovolník ve vztahu zohledňovat a podle nichž by měl k dítěti přistupovat:

- 1) Buď kamarádem/kamarádkou.
- 2) Měj realistické cíle a očekávání.
- 3) Užívej si zábavu společně s dítětem.
- 4) Dej svému dítěti možnost výběru a rozhodování o aktivitách, které spolu budete dělat.
- 5) Buď pozitivní.
- 6) Nech na dítěti, aby převzalo kontrolu nad tím, o čem spolu budete mluvit a jak se o tom či onom budete bavit.
- 7) Naslouchej.
- 8) Respektuj důvěru, kterou v tebe dítě vkládá.
- 9) Pamatuj, že máš vztah s dítětem a ne s jeho rodiči.
- 10) Pamatuj, že ten, kdo je zodpovědný za budování vztahu, jsi ty.

Všem dobrovolníkům, kteří mají vztah s dítětem, by mělo být společné to, že by měli k dítěti přistupovat s určitou dávkou empatie - vcítění. Křivohlavý (1993) uvádí, že empatický vztah je základem dobrého vzájemného porozumění. O schopnosti empatie mluví Rogers (1998), který tvrdí, že být empatickým znamená dočasně žít životem druhého člověka, orientovat se v něm taktně a vzdát se vlastního hodnocení. Prekopová (2004) považuje vcítění za složitý a náročný vnitřní proces, který vyžaduje u člověka kombinaci těchto schopností a vlastností: spolehlivé vnímání sebe sama, sebereflexe, úcta k druhému, sociální připravenost vzdát se sám sebe ve prospěch ostatních, schopnost představit si situaci druhého, emoční inteligence. Tyto schopnosti a vlastnosti by měl umět dobrovolník používat ve vztahu s dítětem.

Důležité charakteristiky dítěte školního věku

Jak už bylo uvedeno, děti v programu Pět P jsou ve věku od 6 do 15 let, jedná se tedy o děti školního věku. Toto období s sebou nese některé charakteristické rysy, o kterých je třeba se více zmínit.

Jednou z důležitých skutečností je velmi významný vliv vrstevnické skupiny na dítě školního věku. Jandourek (2001) definuje vrstevnickou skupinu (tzv. peer group) jako skupinu dětí nebo mládeže přibližně stejného věku, jejíž význam spočívá v tom, že v ní pokračuje proces socializace započatý v rodině.

Děti z programu Pět P bývají často ve své vrstevnické skupině méně oblíbené. Vágnerová (2004b) uvádí, že míra popularity, kterou jedinec ve skupině má, vyplývá z toho, do jaké míry je ostatním sympatický či nesympatický. Nepopulární často bývají jedinci, kteří se nějakým způsobem liší, ale i ti, kteří jsou úzkostní, nepříjemní, špatně ladění, jejichž projevy jsou nesrozumitelné a neodpovídají očekávání. Jak Vágnerová (2004b) dále pokračuje, pozice, kterou člověk v kolektivu získal, ovlivňuje nejenom jeho současné chování, ale často i jeho postoje a vztah k sobě samému, tj. sebepojetí.

Sebepojetí dítěte je rovněž velmi důležité pro jeho další vývoj. Vágnerová (2004a) tvrdí, že sebedůvěra je jednou z podmínek, které dítěti umožní pracovat ve škole na odpovídající úrovni. Pokud ji dítě nemá, snáze podlehne úzkosti, obavám a nepříznivému očekávání. Dále uvádí, že sebevědomí je u dětí mladšího školního věku a částečně i později ovlivněno názory autorit – hlavně rodičů a učitelů. U dětí, které nejsou dostatečně citově akceptované a chybí jim vědomí vlastní hodnoty pro jinou osobu, se vytváří větší riziko neúspěchu a chybí pozitivní sebehodnocení (Vágnerová, 2004a). Vztah s dobrovolníkem, který je s dítětem pravidelně v kamarádském kontaktu, může dítěti pomoci získat sebedůvěru.

S nástupem puberty se pro děti stává důležitým mít kamaráda nebo kamarádku, kterému či které se mohou svěřovat se svými starostmi. Jak uvádí Říčan (2004), takové důvěrné přátelství může vydržet řadu let, mnohdy i celý život. Přátelství má pro pubescenta velkou hodnotu, protože mu usnadňuje citovou emancipaci od rodiny a slouží jako příprava na budoucí důvěrné vztahy (Říčan, 2004).

2 Cíle práce

Cílem práce je zanalyzovat vývoj kamarádkého vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P.

Vývoj vztahu je mapován na základě změn v osmi dimenzích vztahu dle Hindeho (1988). Viz kapitola 1.8.3 Dimenze vztahu.

3 Metodika

3.1 Použité metody

Jedná se o kvalitativní výzkum, k jehož provedení byla zvolena metoda dotazování, technika strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, dále metoda zúčastněného pozorování a analýza dokumentů.

3.2 Charakteristiky výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo celkem 15 respondentů - 5 dětí a 5 dobrovolníků, kteří se v době výzkumu scházeli, dále 5 zákonných zástupců dětí (4 matky a 1 babička). Jednalo se o respondenty z regionálního centra programu Pět P v Písku. Pro analýzu dokumentů byly použity zápisy ze supervizí a zápisky ze schůzek.

3.3 Metodický postup

Výzkum probíhal v období květen 2008 až duben 2010. Výzkumu předcházelo sepsání písemného souhlasu zákonného zástupce a dobrovolníka s poskytnutím rozhovorů a možností použití fotodokumentace jako ilustračních materiálů v práci. Souhlas byl podepsán všemi zákonnými zástupci dětí a dobrovolníky, kterých se výzkum týkal. V případě dětí došlo k souhlasu ústní formou a informování dětí o výzkumu proběhlo za přítomnosti zákonného zástupce.

Celkem proběhlo 29 rozhovorů. Původní plán byl 30 rozhovorů, jeden rozhovor se neuskutečnil. Šlo o rozhovor s dobrovolnicí z páté dvojice. Dobrovolnice odmítla poskytnout rozhovor z důvodu časové tísně, ve které se ocitla.

Pro rozhovory byla připravena osnova, která obsahovala 21 otázek pro dítě a dobrovolníka (Příloha č. 2) a 11 otázek pro zákonného zástupce dítěte (Příloha č. 3). Dítěti a dobrovolníkovi byly jakožto účastníkům vztahu, který byl předmětem zkoumání, pokládány stejné otázky pro možnost porovnání odpovědí obou. Vytvořené otázky se vztahovaly k jednotlivým dimenzím vztahu dle Hindeho (1988). Ke každé dimenzi byly vytvořeny 1 – 4 otázky. Pro rozhovory byly použity otázky požadující obsáhlejší vyjádření dotazovaného, aby bylo zajištěno podrobnější vyjádření ke každé otázce.

Rozhovory byly vedeny vždy na začátku vztahu po prvních třech měsících a zopakovány na konci vztahu dítěte a dobrovolníka, tzn. po deseti měsících fungování dvojice. Rozhovory byly vedeny vždy s dítětem, s dobrovolníkem a se zákonným zástupcem dítěte. Rozhovory probíhaly v klubovně programu Pět P v Písku a v Milevsku, byly nahrávány na diktafon, následně přepsány a zanalyzovány. Zvukové záznamy z rozhovorů byly uloženy na CD a uschovány v archivu Arkády – sociálně psychologického centra, kde je autorka práce zaměstnána.

Pozorování probíhalo na těchto společných akcích: Karneval Pět P (říjen 2008), Vánoční slavnost Pět P (prosinec 2008), Oheň Pět P (květen 2009), Drakiáda Pět P (říjen 2009), Karneval Pět P (listopad 2009), Vánoční slavnost Pět P (prosinec 2009). Každá akce trvá minimálně 3 hodiny. Dvojice se akcí zúčastňují podle svých možností. Pozorování bylo provedeno na akcích, kde bylo přítomno dítě i dobrovolník. U každé dvojice bylo pozorování uskutečněno na třech akcích – podle možností na začátku, v průběhu a na konci vztahu. Pro pozorování byl vytvořen záznamový arch (Příloha č. 4), do kterého byl vždy zaznamenán průběh společné akce. Byly pozorovány vybrané jevy týkající se vztahu dítěte a dobrovolníka a vždy bylo k daným jevům označeno, zda v danou hodinu konání akce probíhalo.

Pro analýzu dokumentů byly použity zápisy ze supervizí a zápisky ze schůzek. Zápisy ze skupinových supervizí vypracovával supervizor programu, který je po každé supervizi předává koordinátorovi. Zápisky ze schůzek vypracovává dobrovolník (Příloha č. 5). Jedná se o formulář, do kterého zapisuje datum, místo konání, dobu a průběh každé schůzky s dítětem, zapracovává do zápisků i své pocity, dojem ze schůzky, či popisuje případné problematické situace. Zápisy ze supervizí a ze schůzek jsou součástí dokumentace programu Pět P v Písku a Milevsku a jsou uloženy v kartotéce Arkády – sociálně psychologického centra, o.s. Pro potřeby výzkumu byla provedena jejich analýza.

4 Výsledky

4.1 Výsledky první dvojice

4.1.1 Rozhovory

Analýza rozhovorů se zákonným zástupcem

Otázka č. 1: Co si myslíte o náplni schůzek vašeho dítěte a jeho starší kamarádky?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že se jí zdá, že si její dcera Kristýna a dobrovolnice Monika k sobě nějak našly cestu, i když někdy se to neobejde bez problémů.

Ve druhém rozhovoru již tvrdí, že setkávání s Monikou Kristýnce pomohlo, i když si ze začátku myslela, že tomu tak nebude. Domnívá se, že Kristýna našla v dobrovolnici Monice kamarádku, které se může svěřit a která jí poradí.

Otázka č. 2: Zdá se vám náplň jejich schůzek pro vaše dítě rozmanitá?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že se jí zdá, že dobrovolnice pro dceru vymýšlí dost aktivit a že považuje za dobré, že dobrovolnice zařazuje některé aktivity i podle jejího přání citlivě tak, aby dcera nezjistila, že to bylo vlastně přání matky.

Ve druhém rozhovoru matka spatřuje náplň schůzek rozmanitou, přemýšlí o tom, že by ve schůzkách mohlo být kromě aktivit ještě více mluvení o tom, jak komunikovat a správně se chovat. Naráží tím na některé projevy své dcery jako je například odsekávání.

Otázka č. 3: Chodí vaše dítě ze schůzek veselé?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že dcera někdy veselá chodí, jindy ne. O tom, co se stalo na schůzce, se spíše dozví od dobrovolnice než od dcery.

Ve druhém rozhovoru matka odpovídá podobně – dcera někdy chodí veselá, někdy ne, ale dodává, že pokud dcera nepřijde ze schůzky veselá, je to tím, že si na schůzce něco řekly. Od dobrovolnice se pak většinou dozví, že se Kristýnka na ni urazila a Monika ji nechala, aby sama začala znovu komunikovat. Nakonec však dcera říká, že je ráda, že se setkaly.

Otázka č. 4: Vypráví vám vaše dítě o zážitcích ze schůzky?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že dcera vypráví, ale ne vše. Pokud se na schůzce pohádají, dozvídá se to od dobrovolnice.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že dcera vypráví hlavně hezké zážitky. Pokud schůzka neprobíhá ideálně a pohádají se, často se to dozvídá od dobrovolnice, od dcery ale také, nikdy však hned, svěří se jí postupně.

Otázka č. 5: Jak na dítěti poznáte, že se na schůzku s dobrovolníkem těší?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že to na dceři pozná již dva dny dopředu, kdy se dcera doptává, zda dobrovolnice psala zprávu. Jednou řekla, že se sejít nechce, protože se pohádaly, ale během hodiny si to rozmyslela a sejít se chtěla.

Ve druhém rozhovoru matka uvedla, že to na dceři pozná již týden před schůzkou. Uvedla, že si myslí, že je dcera na dobrovolnici závislá.

Otázka č. 6: Myslíte si, že dobrovolník a vaše dítě jsou opravdu kamarádi?

V prvním rozhovoru matka tvrdila, že neví, že je těžké to odhadnout. Vyslovila obavu, že dcera dobrovolnici neřekne vše, co se jí nelíbí, aby si ji udržela. Tento způsob chování ke kamarádům na dceři již dříve zpozorovala.

Ve druhém rozhovoru matka již tvrdí, že se domnívá, že jsou kamarádky. Usuzuje podle toho, co jí dcera vypráví o schůzkách a také podle toho, že se na schůzky vždy těší a že říkala, že jinou kamarádku z Pět P už by nechtěla.

Otázka č. 7: Jakým způsobem se spolu domlouvají na schůzky?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že se domlouvají po internetu nebo telefonu. Většinou schůzky domlouvá matka s dobrovolnicí.

Ve druhém rozhovoru matka odpověděla, že se domlouvají přes internet nebo telefon. Někdy domluva probíhá přes ni, někdy píše sama dcera. V poslední době však dochází k tomu, že se domlouvají na poslední chvíli a několikrát se stalo, že schůzka nevyšla.

Otázka č. 8: Kdo podle vás určuje, co budou dělat na další schůzce?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že většinou o tom, co budou dělat, rozhoduje dobrovolnice Monika, ale někdy nechá o náplni schůzky rozhodnout Kristýnku. Náplň schůzky je ale kompromisem toho, co obě chtějí dělat.

Ve druhém rozhovoru uvedla, že se domlouvají navzájem, dobrovolnice jenom občas usměrní nápady Kristýnky, když náplň schůzky není zrovna vhodná. Vzájemně se obě podpoří a shodnou na tom, co by chtěly dělat. Kristýna si podle matky dokáže říct, co by se jí líbilo a co ne.

Otázka č. 9: Myslíte si, že se vaše dítě dobrovolníkovi svěřuje?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že neví, zda se dcera svěřuje. Domnívá se, že když doma dceři za něco vynadá, dobrovolnici se s tím svěří. Vyslovila obavu, že dcera neumí rozeznat, kdo je kamarád a kdo ne.

Ve druhém rozhovoru matka uvedla podobnou odpověď. Podle ní je těžké odhadnout, zda se dcera dobrovolnici svěřuje. Myslí si, že když mají spolu konflikt doma, dcera se dobrovolnici svěří. Dobrovolnice s ní o tom nemluví.

Otázka č. 10: Jak dítě mluví doma o své kamarádce?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že dcera mluví doma o své dobrovolnici dobře, nikdy nezaregistrovala, že by o ní mluvila špatně.

Ve druhém rozhovoru uvedla, že dcera o dobrovolnici mluví dobře, ale když se něco mezi nimi stane a je na dobrovolnici našťvaná, řekne to. Jednou se stalo, že tvrdila, že už se s dobrovolnicí nechce sejít. Rychle si to ale rozmyslela.

Otázka č. 11: Jak si představujete jejich vztah po ukončení vztahu v rámci Pět P?

V prvním rozhovoru matka projevila pochybnost, zda vztah bude pokračovat dál. Zároveň z její odpovědi vyplynulo, že by uvítala, kdyby pokračovaly.

Ve druhém rozhovoru matka již uvedla, že by byla ráda, aby se setkávaly. Jako překážku dalšího setkávání uvádí pouze časovou náročnost jak ze strany dcery, tak i ze strany dobrovolnice.

Analýza rozhovorů s dítětem a dobrovolníkem

Otázka č. 1: Jaká je náplň vašich schůzek?

Z první odpovědi Kristýny vyplývá, že náplň schůzek je pestrá. Odpověděla vyjmenováním různých aktivit – hry na dětském hřišti, na louce, sáňkování, bazén. Ve druhém rozhovoru odpovídá, že náplň bývá stejná, povídají si nebo kreslí. Jmenuje ale i další aktivity – chození ven, hraní her, nakupování, procházky.

Z první odpovědi dobrovolnice Moniky vyplývá, že spolu často tráví čas venkovními aktivitami na hřištích a chodí na procházky, věnují se sportovním aktivitám. V případě nepřízně počasí navštěvují klubovnu Arkády nebo jsou u Moniky doma a věnují se hrám a výtvarným aktivitám. Z druhé odpovědi vyplývá, že náplní schůzek bývá sportovní činnost, výtvarná činnost a hry v klubovně Arkády a povídání.

Otázka č. 2: Co spolu děláte na schůzkách nejčastěji?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že nejčastěji si povídají a chodí ven na hřiště a na jeden kopec. V druhém rozhovoru popisuje jako nejčastější aktivitu „smajlíky“ – píší si na papír, co hezkého a co mrzutého za týden zažily.

V prvním rozhovoru Monika uvedla jako nejčastější činnosti nakupování a hovory o aktuálních tématech, hraní her a výtvarné aktivity. Ve druhém rozhovoru označila za nejčastější aktivitu povídání o situaci doma a o dobrých a špatných zážitcích uplynulého týdne, dále nakupování dobrot.

Otázka č. 3: Jmenuj všechny činnosti, na které si vzpomeneš, které jste spolu během schůzek dělali.

V prvním rozhovoru vyjmenovala Kristýna tyto činnosti: sáňkování, chození na hřiště, kino, bazén, kreslení vajíček, venkovní hra, procházky, různé hry u Moniky doma, návštěva knihovny, nakupování, uklízení soutěž. Ve druhém rozhovoru jmenovala Kristýna tyto aktivity: bazén, schovávaná na zahrádce, šipkovaná, kreslení uhlím v klubovně Arkády, povídání, procházky, hry na hřišti.

V prvním rozhovoru dobrovolnice Monika vyjmenovala tyto činnosti: hraní pexesa, sudoku, PC hry, malování, hru s velikonočním tématem, stavění sněhuláků, venkovní hry, sporty, karneval, návštěvu knihovny. Ve druhém rozhovoru vyjmenovala tyto aktivity: bazén, aktivity v klubovně Arkády, PC hry, sledování filmů, akce programu Pět P včetně tábora, kreslení, zpívání, cukrárna, procházky

Otázka č. 4: Je něco, co spolu děláte pravidelně? Pokud ano, co?

V prvním rozhovoru Kristýna uvedla jako nejčastější aktivitu uklízení a kartačky, kde si sdělují, co se jim za týden stalo hezkého a mrzutého – „smajlíky“. Ve druhém rozhovoru uvedla na prvním místě psaní po Facebooku a ICQ a dále „smajlíky“.

V prvním rozhovoru dobrovolnice Monika uvedla, že na začátku schůzky jdou většinou do obchodu koupit si čokoládu, sbírají obrázky na obalech. Dále si pravidelně povídají, mluví o hezkých zážitcích uplynulého týdne a pravidelně se na schůzkách hýbají. Ve druhém rozhovoru Monika uvedla, že nic vyloženě pravidelného nemají.

Otázka č. 5: Jak nejčastěji dochází k tomu, že se spolu zasmějete?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že se spolu smějí často, nejčastěji, když si povídají o tom, co se jim za týden přihodilo, vylíčila také úsměvnou příhodu z jedné schůzky. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že se poslední dobou smějí snad všemu.

V prvním rozhovoru Monika odpověděla, že se na schůzkách smějí hodně a většinou mají dobrou náladu. Důvodem úsměvných situací podle Moniky bývá Kristýnčina nemotornost. Ve druhém rozhovoru Monika odpověděla, že se spolu smějí často od začátku do konce a téměř každou schůzku. Důvodem bývá Kristýnčina neohrabanost a také to, že často něco jen tak pronesou.

Otázka č. 6: Popiš nějakou situaci ze schůzky, která ti připadala vtipná.

V prvním rozhovoru Kristýna vylíčila příhodu z jedné schůzky, kdy byly na hřišti, dělaly bábovičky a dobrovolnici Monice se bábovička omylem rozpadla. Další situací byl podle Kristýny její „chechtací den“, kdy se spolu smály jen tak. Ve druhém rozhovoru Kristýna vylíčila příhodu z jiné schůzky, kdy byly venku a schovávaly si různé věci a obě je nemohly z různých důvodů najít.

V prvním rozhovoru Monika uvedla, že vtipné situace nastávají na každé schůzce. Vylíčila příhodu s předvánočními nákupy, kdy Kristýnka svou neohrabaností shodila celý regál v obchodě. Ve druhém rozhovoru dobrovolnice uvedla, že vtipných situací bylo v poslední době hodně. Vylíčila vtipnou a zároveň zvláštní příhodu z cukrárny, kdy se setkaly s Kristýnčinými příbuznými, ke kterým se Kristýna nehlásila.

Otázka č. 7: Scházíte se pravidelně na jedno odpoledne v týdnu?

V prvním i druhém rozhovoru Kristýna potvrdila, že tomu tak je. Ve druhém rozhovoru dodala, že dříve se scházely v pondělí a nyní v pátek.

V prvním rozhovoru Monika potvrdila, že se schází na jedno odpoledne v týdnu, většinou na tři hodiny. Ve druhém rozhovoru Monika rovněž potvrdila, že se schází pravidelně, pouze o prázdninách se delší dobu neviděly.

Otázka č. 8: Máte jeden určitý den, kdy se scházíte nebo se scházíte pokaždé v jiný den?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že se scházejí v pondělí. Ve druhém rozhovoru uvedla, že mají určitý den – pátek, někdy se to změní na středu.

V prvním rozhovoru Monika odpověděla, že mají pro schůzky vyhrazený den - pondělí. Ve druhém rozhovoru uvedla, že budou mít zřejmě jiný určitý den – pátek.

Otázka č. 9: Stane se, že se sejdete i víckrát v jednom týdnu?

V prvním rozhovoru Kristýna uvedla, že se to občas stane. Například, když měla vystoupení nebo když byla společná akce programu. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se tak stalo, když Monika za ní přijela na kole.

V prvním rozhovoru Monika odpověděla, že se tak stane pouze v případě, kdy v daném týdnu probíhá společná akce Pět P. Ve druhém rozhovoru odpověděla stejně.

Otázka č. 10: Jakým způsobem jste v kontaktu ve dny, kdy zrovna nemáte schůzku?

První odpověď Kristýny byla: většinou ICQ, mail, mobil. Ve druhém rozhovoru uvedla rovněž sms, ICQ, mail a ještě i Facebook.

V prvním rozhovoru Monika tvrdila, že ze začátku v kontaktu mimo schůzky nebyly, později si začaly psát přes ICQ nebo sms a sdělují si novinky. Ve druhém rozhovoru uvedla, že jsou spolu v kontaktu mimo schůzky přes ICQ, mail nebo přes telefon Kristýnčiny matky.

Otázka č. 11: Kdo nejčastěji určuje, co spolu budete dělat na schůzkách?

V prvním rozhovoru Kristýna tvrdila, že obě určují, co spolu budou dělat. Záleží na tom, kdo zrovna dostane nějaký nápad. Ve druhém rozhovoru byla odpověď Kristýny obdobná. Obě, střídají se s nápady.

V prvním rozhovoru Monika přiznala, že zpočátku určovala, co budou dělat, v poslední době se to změnilo a náplň určuje spíše Kristýna. Ve druhém rozhovoru přiznává, že většinou předem nemají určené, co budou dělat, přichází na to během schůzky a většinou si náplň vymyslí Kristýna, Monika se přizpůsobuje.

Otázka č. 12: Projevuješ vždy iniciativu ty nebo tvá kamarádka?

Odpověď byla v obou rozhovorech stejná. Kristýna uvedla, že projevují iniciativu obě. V prvním rozhovoru rozvedla odpověď konkrétními případy, kdy projevila iniciativu sama a kdy dobrovolnice Monika.

Obě odpovědi dobrovolnice byly obdobné. Uvedla, že iniciativu projevují asi stejně.

Otázka č. 13: Kdo nejčastěji vymýšlí náplň vaší schůzky?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že náplň vymýšlí obě. Ve druhém rozhovoru Kristýna přiznala, že náplň schůzek vymýšlí většinou dobrovolnice Monika. Ona sama se většinou přidá s dalšími nápady a pak je spojí dohromady.

V prvním rozhovoru Monika odpověděla, že vždy něco navrhne a Kristýna souhlasí nebo se dohodnou na něčem jiném. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že většinou náplň vymýšlí Kristýna, protože je schopná vymyslet náplň schůzky sama.

Otázka č. 14: Co bývá nejčastějším tématem, když si spolu na schůzce povídáte?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že si nejčastěji povídají o tom, co prožily v uplynulém týdnu. Při ošklivém počasí si povídají o tom, co dělaly na minulých schůzkách. Ve druhém rozhovoru shodně odpověděla, že mluví o událostech uplynulého týdne, dále o vtipných situacích a o tom, co se dělo ve škole.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla jako nejčastější téma hovorů kluky z okolí Kristýny. Dále jmenovala tato témata: kamarádky ve třídě, rodina a vztahy s rodiči, škola, prázdniny, události uplynulého týdne, knihy, filmy. Ve druhém rozhovoru uvedla, že témat je víc a většinou tato: rodina, kamarádi ve škole, škola, kluci, prázdniny, události.

Otázka č. 15: O čem bys ještě se svou kamarádkou mohla mluvit?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že o svých pocitech, o klucích, o kterých se nebaví, protože se stydí. Ve druhém rozhovoru Kristýna odpověděla, že se baví prakticky o všem.

V prvním rozhovoru Monika odpověděla, že se s Kristýnou může bavit úplně o všem. Ve druhém rozhovoru odpověděla stejně.

Otázka č. 16: Prozradila jsi své kamarádce nějaké tajemství?

V prvním rozhovoru Kristýna uvedla, že určitě a to proto, že má jistotu, že Monika je neprozradí a její tajemství dokáže pochopit. Ve druhém rozhovoru uvedla, že tajemství bylo hodně.

V prvním rozhovoru Monika přiznala, že Kristýně svěřila tajemství. Ve druhém rozhovoru uvedla, že tajemství bylo hodně.

Otázka č. 17: Popiš povahu své kamarádky.

V prvním rozhovoru Kristýna popsala dobrovolnici Moniku jako zábavnou, skvělou, vtipnou, charakterní, milou, pořádnou. Ve druhém rozhovoru popsala Moniku obdobně: vtipná, usměvavá, hodná, milá, zábavná, kamarádká.

V prvním rozhovoru dobrovolnice popsala Kristýnu jako hodnou, milou, kamarádkou, dále uvedla, že je s Kristýnou legrace, má sice své chyby, například chování doma, ale jinak je skvělá. Ve druhém rozhovoru uvedla, že poslední dobou došlo ke změně a Kristýnka se jí zdá dospělejší. Dále ji popsala jako kamarádkou, hodnou, obětavou pomáhat.

Otázka č. 18: Kterých vlastností si na ní ceníš?

V prvním rozhovoru Kristýna uvedla, že si cení toho, že ji Monika dokáže vyslechnout a že je jiná než ostatní, klidná a v pohodě. Ve druhém rozhovoru uvedla, že si cení Moničiny spolehlivosti a toho, že jí může věřit.

V prvním rozhovoru Monika uvedla, že si cení zejména Kristýnčina smyslu pro humor, toho, že má ráda zvířata, že se snaží dělat rodičům radost, není líná učit se. Ve druhém rozhovoru uvedla, že si u Kristýny cení jejího kamarádství a toho, že je vůči svým kamarádům loajální.

Otázka č. 19: Co ti na ní naopak vadí?

V prvním rozhovoru Kristýnu nic nenapadlo. Ve druhém rozhovoru uvedla, že jí nevadí nic.

V prvním rozhovoru Monika odpověděla, že jí občas vadí Kristýnčino urážení a také to, že nedokáže rozlišit, co je to pravé kamarádství. Ve druhém rozhovoru Monika odpověděla, že jí na Kristýně poslední dobou vadí, že svou rodinu odstrkuje od sebe a spíše žije více kamarády a kluky.

Otázka č. 20: Máte za sebou několik měsíců kamarádkého vztahu. Jak si představuješ vaše další kamarádění?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že se jí to takto líbí a nic by na tom neměnila. Dále uvedla, že by se mohly věnovat společenský věcem, například základům stolování. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že si další kamarádění představuje stejně, jako tomu bylo doposud.

V prvním rozhovoru Monika uvedla, že by si přála, aby ve vztahu s Kristýnou nebyly žádné problémy a mohly si kamarádství užívat. Ve druhém rozhovoru uvedla, že by si přála vídat se dál, ale neví, zda to bude možné tak často jako dosud.

Otázka č. 21: Jak si představuješ vaše kamarádství po vypršení dohodnuté doby?

V prvním rozhovoru Kristýna odpověděla, že by se mohly setkávat dál, třeba jednou do měsíce. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že si představuje, že to bude stejné.

V prvním rozhovoru Monika vyslovila přání, že se budou vídat dál a že se vztah jen tak neukončí. Ve druhém rozhovoru vyslovila prakticky totožné přání s tím, že doufá, že se budou vídat při nějakých příležitostech a tehdy, když se jim bude po sobě stýskat.

4.1.2 Pozorování

Pozorování na společných akcích u dvojice Monika a Kristýna proběhlo na třech společných akcích. Vždy se jednalo o akce, které probíhaly v odpoledních hodinách v časovém rozsahu tří hodin.

Karneval Pět P 25.10.2008

Dvojice přišla na akci společně, ještě s další dobrovolnicí přijely vlakem, společně také odjížděly z akce. Monika s Kristýnou působily rozpačitě, bylo poznat, že se jedná o jejich první společnou akci. Celou dobu byly u sebe a moc se mezi ostatní nemísily. Výsledky pozorování jsou v Tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: Výsledky pozorování dvojice Monika a Kristýna
na Karnevalu Pět P 2008

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách			
Občerstvují se spolu			×
Smějí se společně			×
Povídají si		×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi			

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Karneval Pět P 7.11.2009

Dvojice přijela na akci společně vlakem, odjížděly rovněž společně. Na první pohled bylo patrné, že se mezi nimi něco stalo. Byly zprvu velmi tiché, ani nechtěly sedět u sebe a skoro se spolu nebavily, spíš každá zvlášť s ostatními. Asi v polovině akce Monika přiznala, že se spolu na minulé schůzce hodně pohádaly. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Výsledky pozorování dvojice Monika a Kristýna
na Karnevalu Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe			×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách			
Občerstvují se spolu			×
Smějí se společně			
Povídají si			×
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Vánoční slavnost Pět P 16.12.2009

Na akci přišla dvojice společně, přijely autobusem, odjížděla Kristýnka sama, Monika ji doprovodila na autobus a sama ještě zůstala v Písku kvůli samostatnému

večernímu setkání pro dobrovolníky. Holky působily opravdu jako kamarádky. Byla z nich cítit pohoda. Bavily se s ostatními, smály se spolu a dělaly si legraci. Pomáhaly si při vánočních zvycích. Vzájemně si předaly dárky a bylo na nich vidět, že mají radost. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Výsledky pozorování dvojice Monika a Kristýna
na Vánoční slavnosti Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách	×	×	×
Občerstvují se spolu		×	×
Smějí se společně	×	×	×
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi	×	×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

4.1.3 Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek

Ze zápisů ze supervizí vyplývá, že vztah dobrovolnice Moniky a její mladší kamarádky Kristýny byl ze začátku bezproblémový. Později asi po pěti měsících se začaly objevovat problémy, o kterých měla dobrovolnice potřebu na supervizích mluvit. Jednalo se zejména o chování Kristýny na schůzkách, kdy dobrovolnici odsekávala a urážela se. To se opakovalo několikrát. Ke konci vztahu již dobrovolnice na supervizích uváděla, že se již tyto projevy nedějí tak často a v takové míře jako dříve a pokud se tak stane, umí si s tím poradit sama. Ze zápisů ze supervizí ke konci vztahu také vyplývá, že si dobrovolnice přeje pokračovat v kamarádství s Kristýnou dál bez programu Pět P.

Zápisy ze schůzek dobrovolnice Moniky korespondují se zápisy ze supervizí, rozhovory i pozorováním. Dobrovolnice v zápiskách popisovala schůzky, které proběhly bez problémů, zejména na začátku vztahu v prvních dvou měsících. Později, asi ve čtvrtém měsíci se začaly objevovat problémy, kdy docházelo k tomu,

že Kristýna se pro dobrovolnici z nepochopitelných důvodů urazila a přestala s dobrovolnicí na různě dlouhou dobu komunikovat. Tyto situace se v průběhu vztahu staly několikrát. Dobrovolnice je vždy řešila tím, že trpělivě čekala, až Kristýna sama začne komunikovat. Ke konci vztahu již je ze zápisů jasné, že ke konfliktům nedochází tak často a pokud se tak stane, řeší konflikt tím, že si o něm spolu promluví a již nedochází k mlčení ze strany dítěte. Ze zápisů je rovněž patrné, že dobrovolnice si postupně začala vztah s dítětem více a více užívat.

4.1.4 Souhrn výsledků první dvojice

Vztah dobrovolnice Moniky a její mladší kamarádky Kristýny byl zpočátku bezproblémový. Postupně se v průběhu vztahu začaly objevovat konflikty, které se však vždy podařilo vyřešit.

Je zřejmé, že dvojici se podařilo postupně navázat kvalitní kamarádký vztah. Dvojice si postupně vytvořila své vlastní rituály, které spolu dělaly na každé schůzce a které jsou typické pro jejich vztah. Společně se věnovaly aktivitám, které byly příjemné pro obě. Jejich společné aktivity jsou pestré, mají „svůj“ den pro schůzky a vývoj je vidět i v tom, že na konci výzkumu byly v kontaktu i mimo schůzky a sdělovaly si novinky. Vztah se postupně stal důvěrnějším, jelikož si navzájem sdělovaly svá tajemství. Také délka schůzek se postupně začala prodlužovat a v druhé půlce vztahu již spolu trávily pravidelně dobu delší, než jsou předepsané 2 – 3 hodiny. Obě také mají stejnou vizi, že vztah bude pokračovat dál mimo program Pět P.

Matka na počátku pochybovala o tom, zda se stanou kamarádkami, na konci vztahu již o tom nepochybuje a uvádí, že se domnívá, že kamarádky jsou a že k sobě našly cestu. Matka také tvrdí, že vztah s dobrovolnicí Monikou dceři pomohl.

Zápisy ze supervizí v zásadě korespondují s rozhovory, v určitých fázích vztahu dobrovolnice řešila problematické situace, ale ty se postupem času stávaly méně častými a vztah probíhal již bez problémů.

4.2 Výsledky druhé dvojice

4.2.1 Rozhovory

Analýza rozhovorů se zákonným zástupcem

Otázka č. 1: Co si myslíte o náplni schůzek vašeho dítěte a jeho starší kamarádky?

Z první odpovědi babičky vyplývá, že náplň schůzek je pestrá a že se vždy dopředu dohodnou, co budou dělat. Lucince to takto vyhovuje.

Ve druhém rozhovoru hodnotí setkávání s Janou jako pro Lucinku prospěšné a také říká, že Lucinka našla v Janě kamarádku.

Otázka č. 2: Zdá se vám náplň jejich schůzek pro vaše dítě rozmanitá?

V prvním rozhovoru babička uvedla, že náplň je určitě rozmanitá, domlouvají se spolu dopředu a náplň schůzek závisí na přání Lucinky.

Ve druhém rozhovoru byla odpověď obdobná, náplň je určitě rozmanitá a podle přání Lucinky.

Otázka č. 3: Chodí vaše dítě ze schůzek veselé?

V prvním rozhovoru odpověď babičky zněla: určitě, uvolněná, spokojená. Ve druhém rozhovoru byla odpověď shodná.

Otázka č. 4: Vypráví vám vaše dítě o zážitcích ze schůzky?

V prvním rozhovoru odpověděla babička, že Lucinka vždy vyprávěla zážitky bezprostředně po schůzce.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že Lucinka není moc sdílná, přesto vypráví, co se jí líbilo a bylo pro ni příjemné.

Otázka č. 5: Jak na dítěti poznáte, že se na schůzku s dobrovolníkem těší?

V první odpovědi babička uvedla, že Lucinka se vždy před schůzkou ptá, zda dobrovolnice psala a je na ní vidět, když schůzka někdy nevyjde, že je zklamaná.

Ve druhém odpovědi uvedla, že se nestalo, aby Lucinka řekla, že by na schůzku nechtěla jít.

Otázka č. 6: Myslíte si, že dobrovolník a vaše dítě jsou opravdu kamarádi?

V prvním rozhovoru se babička domnívá, že Lucinka a Jana jsou kamarádky. Porovnává přístup Jany a předchozí dobrovolnice a ve srovnání Jana prý vychází lépe.

Ve druhém rozhovoru uvedla, že podle jejího názoru určitě jsou kamarádky.

Otázka č. 7: Jakým způsobem se spolu domlouvají na schůzky?

V prvním rozhovoru odpověděla babička, že se domlouvají přes telefon, vždy v den předcházející dnu schůzky.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že se domlouvají přes sms nebo Jana zavolá a domluví se přímo s Lucinkou a pak ještě potvrdí zprávou.

Otázka č. 8: Kdo podle vás určuje, co budou dělat na další schůzce?

V prvním rozhovoru se babička domnívá, že se vždy mezi sebou dohodnou. Jednou určuje, co budou dělat Jana, podruhé Lucinka.

Ve druhém rozhovoru se domnívá, že náplň určuje hlavně Lucinka a dobrovolnice Jana se přizpůsobuje.

Otázka č. 9: Myslíte si, že se vaše dítě dobrovolníkovi svěřuje?

V prvním rozhovoru babička odpověděla, že neví, ale domnívá se, že spíše ne, protože Lucinka všeobecně není moc sdílná.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že neví.

Otázka č. 10: Jak dítě mluví doma o své kamarádce?

Z prvního rozhovoru s babičkou vyplývá, že Lucinka o Janě nemluví moc často. Vždy po schůzce vylíčí zážitky a pak o ní mluví v den předcházející další schůzce, když se na ni těší.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že Lucinka vždy řekne jen „bezva“ a více o dobrovolnici nemluví.

Otázka č. 11: Jak si představujete jejich vztah po ukončení vztahu v rámci Pět P?

V prvním rozhovoru babička vyslovila domněnku, že se nebudou vídat už tak často hlavně z časových důvodů. Zároveň si myslí, že když se jednou za čas potkají, určitě prohodí pár přátelských slov.

Ve druhém rozhovoru těsně po ukončení vztahu uvedla, že nečekala, že by kontakt přetrvával a byla příjemně překvapená, že si Lucinka s dobrovolnicí dopisuje a pravidelně si volají.

Analýza rozhovorů s dítětem a dobrovolníkem

Otázka č. 1: Jaká je náplň vašich schůzek?

V první odpovědi se Lucinka zamýšlí nad tím, že někdy se stane, že obě nemají v týdnu čas, protože mají dost aktivit. Ale vždy se domluví na jindy. Jmenuje některé aktivity. Ve druhém rozhovoru říká, že náplň byla pro ni dobrá. Uvádí, že většinou schůzky trávily ve městě nebo venku.

Z první odpovědi dobrovolnice Jany vyplývá, že si hlavně povídají a hodně sportují, protože si to tak přála babička Lucinky. Ve druhém rozhovoru k povídání a sportování ještě přidává procházky a chození po obchodech.

Otázka č. 2: Co spolu děláte na schůzkách nejčastěji?

V prvním rozhovoru Lucinka srovnává první schůzky, které trávily v bazénu, se současnými schůzkami, kdy chodí na procházky a jezdí na kolečkových bruslích. Ve druhém rozhovoru odpovídá, že nejčastěji se procházejí venku ve městě.

V prvním rozhovoru Jana uvedla, že nejčastěji chodí do obchodů s hračkami dívat se na Lucinčiny oblíbené plyšáky a povídají si o zvířátkách. Ve druhém rozhovoru uvádí jako nejčastější aktivitu procházení a povídání.

Otázka č. 3: Jmenuj všechny činnosti, na které si vzpomeneš, které jste spolu během schůzek dělali.

V prvním rozhovoru vyjmenovala Lucinka tyto aktivity: hry na PC, bruslení, malování vajíček, procházky, návštěvy hračkářství, plavání. Ve druhém rozhovoru

vyjmenovala tyto aktivity: stolní hry v klubovně Arkády, venkovní aktivity, procházky, hry u Lucinky doma, bruslení, jízda na kole, plavání.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla aktivity obdobné jako v případě odpovědi Lucinky: společenské hry, bruslení, plavání, malování vajíček, procházky a ze začátku hraní hlavně her v klubovně. Ve druhém rozhovoru uvádí obdobné aktivity: hraní společenských her v klubovně, jízda na kolečkových bruslích, plavání, procházky, návštěvy obchodů a k tomu ještě společné akce programu Pět P.

Otázka č. 4: Je něco, co spolu děláte pravidelně? Pokud ano, co?

V prvním rozhovoru Lucinka odpověděla, že si pravidelně povídají. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že nic pravidelně nedělají.

V prvním rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že ze začátku byly pravidelné hry v klubovně, později procházky. Ve druhém rozhovoru uvedla jako pravidelné povídání.

Otázka č. 5: Jak nejčastěji dochází k tomu, že se spolu zasmějete?

V prvním rozhovoru Lucinka uvedla, že se zasmějí vyprávěním vtipů nebo různým situacím na schůzce. Z druhé odpovědi vyplývá, že se smějí při hrách a při vyprávění.

Z první odpovědi Jany vyplývá, že se smějí často, nejčastější úsměvné téma jsou zvířátka. Měly i jednu vtipnou příhodu z bruslení, kdy téměř přepadly přes vodítko od psa, které bylo napnuté přes cestu. Ve druhém rozhovoru říká, že se smějí často při vyprávění vtipů, příhod a při hrách.

Otázka č. 6: Popiš nějakou situaci ze schůzky, která ti připadala vtipná.

V prvním rozhovoru Lucinka nejprve odpověděla, že vyloženě vtipná situace ještě nenastala, vzápětí však uvedla, že se smály, když Jana vyprávěla o svém zvířátku - osmákovi. Ve druhém rozhovoru Lucinka uvedla jako vtipnou situaci z klubovny Arkády, kdy zkoumaly plíseň pod mikroskopem, a preparát zapáchal.

V prvním rozhovoru Jana vylíčila situaci, kdy spolu byly poněkolkáté v hračkárně a dlouhou dobu obdivovaly jednu plyšovou hračku, čímž znervózňovaly prodavače. Ve druhém rozhovoru vzpomíná na situaci s vodítkem od psa, které bylo natažené přes cestu, a málem přes něj přepadly na kolečkových bruslích.

Otázka č. 7: Scházíte se pravidelně na jedno odpoledne v týdnu?

V prvním rozhovoru Lucinka uvedla, že se snaží scházet se pravidelně, ale někdy se stane, že to nevyjde jak z její, tak i z Janiny strany. Ve druhém rozhovoru uvádí to stejné s tím, že se vždy domluvily na další schůzku.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že se snaží scházet pravidelně, ale někdy jim to nevyjde. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se pravidelně schází.

Otázka č. 8: Máte jeden určitý den, kdy se scházíte nebo se scházíte pokaždé v jiný den?

V prvním rozhovoru Lucinka odpověděla, že se pravidelně scházejí ve středu. Ve druhém odpověděla, že je to pokaždé v jiný den.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že se schází ve středu, Lucinka jindy nemá volno. Ve druhém rozhovoru byla odpověď stejná.

Otázka č. 9: Stane se, že se sejdete i víckrát v jednom týdnu?

V prvním rozhovoru Lucinka tvrdila, že se tak ještě nestalo. Ve druhém rozhovoru již tvrdila, že se několikrát stalo, že se sešly dvakrát v týdnu.

V prvním rozhovoru Jana uvedla, že se tak ještě nestalo. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se tak stalo pouze v případě, že v týdnu byla ještě nějaká společná akce Pět P.

Otázka č. 10: Jakým způsobem jste v kontaktu ve dny, kdy zrovna nemáte schůzku?

V prvním rozhovoru Lucinka uvedla, že jsou v kontaktu přes mobilní telefon. Email zatím nepoužily. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že po telefonu nebo emailu, ale hlavně po telefonu.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že jsou v kontaktu přes telefon, většinou přes telefon Lucinčiny babičky. Ve druhém rozhovoru Jana uvedla, že byly v kontaktu

přes telefon Lucinčiny babičky, Lucinka měla svůj telefon většinou vypnutý. Také si psaly emaily.

Otázka č. 11: Kdo nejčastěji určuje, co spolu budete dělat na schůzkách?

V prvním rozhovoru Lucinka uvedla, že to záleží na tom, kdo má zrovna nějaký nápad, co by mohly dělat. Ve druhém rozhovoru odpověděla obdobně.

V prvním rozhovoru Jana uvedla, že Lucinka často říká, že neví, co by chtěla dělat. Jana se snaží dělat to, co chce Lucinka. Ve druhém rozhovoru Jana odpověděla, že ze začátku byla Lucinka stydlivá a neřekla, co chce dělat, teď už z větší části Lucinka sama určuje, co podniknou.

Otázka č. 12: Projevuješ vždy iniciativu ty nebo tvá kamarádka?

V prvním rozhovoru Lucinka uvedla, že iniciativu projevuje někdy ona, jindy Jana. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že spíše Jana, ale někdy i sama Lucinka.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že projevují iniciativu obě nastejno. Ve druhém rozhovoru uvedla, že nejprve byla iniciativnější sama, později spíše Lucinka.

Otázka č. 13: Kdo nejčastěji vymýšlí náplň vaší schůzky?

V prvním rozhovoru Lucinka odpověděla, že to záleží na tom, kdo z nich má nápady. Ve druhém rozhovoru uvedla, že vymýšlí náplň obě.

V prvním rozhovoru Jana přiznala, že náplň schůzky nechává na Lucince. Ve druhém rozhovoru tvrdí, že Lucinka a někdy přišla s náplní i babička, ale ne způsobem, který by dobrovolníci vadil.

Otázka č. 14: Co bývá nejčastějším tématem, když si spolu na schůzce povídáte?

V prvním rozhovoru vyjmenovala Lucinka tato témata: zvířata, škola, různé „hloupůstky“, co je napadnou. Ve druhém rozhovoru říká, že většinou začínají schůzku právě povídáním o všem možném, například o škole.

V prvním rozhovoru Jana uvedla, že nejčastější téma bývají zvířátka, dále co by chtěla Lucinka dělat, až bude velká, prázdniny a čas, kdy spolu nebyly, snažila se mluvit o rodině, ale Lucinka moc nechtěla. Ve druhém rozhovoru uvedla za nejčastější témata školu, kamarády ve škole, zvířata, budoucnost Lucinky a kam by chtěla jít na střední školu, Janina maturita.

Otázka č. 15: O čem bys ještě se svou kamarádkou mohla mluvit?

Z prvního rozhovoru vyplývá, že Lucinka si myslí, že by se mohly bavit o svém strachu z hadů a pavouků. Ve druhém rozhovoru Lucinka uvedla, že si myslí, že by se mohly bavit o všem.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že se domnívá, že by se mohly bavit o všem. Například o předchozích dobrovolnicích Lucinky a také o tom, jak Lucinka zapadá do kolektivu ve škole. Ve druhém rozhovoru Jana uvedla, že by možná mohly více mluvit o vztahu Lucky a jejího tatínka.

Otázka č. 16: Prozradila jsi své kamarádce nějaké tajemství?

V prvním rozhovoru Lucka uvedla, že ne, protože žádná tajemství většinou nemá. Kdyby měla, tak asi ano. Ve druhém rozhovoru byla odpověď stejná.

V prvním rozhovoru Jana připouští, že velké tajemství ne, ale malé zřejmě ano, protože už cítí, že jsou kamarádky. Ve druhém rozhovoru Jana tvrdí, že určitě tajemství Lucince prozradila.

Otázka č. 17: Popiš povahu své kamarádky.

V prvním rozhovoru Lucinka popsala Janu jako hodnou, milou, milující zvířata. Mají prý podobné zájmy. Ve druhém rozhovoru popsala Janu jako hodnou, milou, prostě dobrou holku.

V prvním rozhovoru se Jana domnívá, že Lucinka je upovídaná, kreativní, ráda sportuje, stydí se říct si, co chce, má ráda svou rodinu, na svůj věk trochu dětinštější, než bývá obvyklé, pohodová, veselá, má ráda zvířata a plyšáky. Ve druhém

rozhovoru Jana popsala Lucinku jako přátelskou, ze začátku stydlivou, později otevřenou, hodnou, aktivní, milující zvířata, je s ní legrace.

Otázka č. 18: Kterých vlastností si na ní ceníš?

V prvním rozhovoru Lucinka uvedla, že si na Janě cení, že je hodná, milá, šikovná, spravedlivá a váží si na ní všeho. Ve druhém rozhovoru uvedla, že si cení, že je Jana milá a hodná.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že si cení, že Lucinka je otevřená, upovídaná, přátelská a usměvavá a že se s ní odreaguje od starostí ze školy. Ve druhém rozhovoru vyjmenovala podobné vlastnosti a dále uvedla, že si cení toho, že si Lucinka začala víc věřit a díky tomu lépe zapadá do dětského kolektivu.

Otázka č. 19: Co ti na ní naopak vadí?

V prvním rozhovoru Lucinka odpověděla, že není nic, co by jí na Janě vadilo. Ve druhém rozhovoru odpověděla obdobně.

V prvním rozhovoru Jana uvedla, že na Lucince jí nevadí téměř nic kromě toho, že se Lucinka ze začátku často ptala, zda Janě nevadí konkrétní věc, kterou chtěla zrovna dělat. Ve druhém rozhovoru uvádí stejné věci a dodává, že Lucinka se už neptá, zda jí to či ono nevadí.

Otázka č. 20: Máte za sebou několik měsíců kamarádského vztahu. Jak si představuješ vaše další kamarádění?

V prvním rozhovoru Lucinka odpověděla, že si představuje, že budou pokračovat dál jako doposud. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že si představuje, že budou kamarádky, že se sice nebudou pravidelně potkávat, ale zůstanou v kontaktu třeba po telefonu.

V prvním rozhovoru Jana uvedla, že si představuje kamarádství stejně. Co se týče náplně schůzek, ráda by s Lucinkou víc sportovala a setkávala se s ní i dvakrát v týdnu. Ve druhém rozhovoru uvedla, že si představuje, že si budou psát dopisy a čas od času se uvidí.

Otázka č. 21: Jak si představuješ vaše kamarádství po vypršení dohodnuté doby?

V prvním rozhovoru Lucinka odpověděla, že si představuje, že si budou psát emaily, občas si zatelefonují a řeknou, co je nového a mohly by se jednou za čas i sejít. Ve druhém rozhovoru Lucinka potvrdila, že se to tak i děje, jak si představovala.

V prvním rozhovoru Jana odpověděla, že určitě to bude komplikované, protože bude odcházet na vysokou školu, ale ráda by zůstala v kontaktu s Lucinkou přes mobil, emaily a bude se s ní chtít i vidět, pokud to půjde. Ve druhém rozhovoru Jana přiznala, že neprobíhá vše tak, jak si přála, nepotkávají se, protože to časově nevychází, ale píšou si dopisy a maily, občas si zavolají.

4.2.2 Pozorování

Pozorování na společných akcích u dvojice Jana a Lucinka proběhlo celkem na třech společných akcích. Vždy se jednalo o akce, které probíhaly v odpoledních hodinách v časovém rozsahu tří hodin.

Karneval Pět P 25.10.2008

Dvojice přišla na akci zvlášť, obě přivezly autem rodiče. Jana se snažila s Lucinkou navazovat hovor. Jednalo se o jejich první společnou akci. Zprvu působily rozpačitě, ale po zbytek akce byly vidět stále spolu. Výsledky pozorování jsou v Tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Výsledky pozorování dvojice Jana a Lucinka
na Karnevalu Pět P 2008

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe			×
Hrají spolu hry na akci		×	×
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách			×
Občerstvují se spolu			×
Smějí se společně			×
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Vánoční slavnost Pět P 18.12.2008

Dvojice přišla na akci společně. Po akci Jana doprovodila Lucinku domů. Celou dobu seděly u sebe a povídaly si, Jana pomáhala Lucince při různých vánočních zvycích. Působily pohodovým dojmem. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Výsledky pozorování dvojice Jana a Lucinka
na Vánoční slavnosti Pět P 2008

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	×
Občerstvují se spolu	×	×	×
Smějí se společně	×	×	×
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi	×		

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Oheň Pět P 13.5.2009

Na akci přijela dvojice společně autem, Jana přivezla Lucinku a opět ji odvezla po akci domů. Zprvu se vmísily mezi ostatní a povídaly si s ostatními, později byly u sebe a povídaly si. Působily pohodovým dojmem, podle svých slov si akci společně užívaly. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 9.

Tabulka č. 9: Výsledky pozorování dvojice Jana a Lucinka na Ohni Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe		×	×
Hrají spolu hry na akci			×
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	
Občerstvují se spolu		×	×
Smějí se společně	×		×
Povídají si		×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi	×		×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

4.2.3 Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek

Ze zápisů ze supervizí vyplývá, že vztah byl po celou dobu jeho fungování bezproblémový. Dobrovolnice neměla potřebu řešit na supervizi problémy či konflikty, jelikož k žádným nedocházelo. Přemýšlela spíše o tom, jak přesvědčit Lucku, aby se nebála více prosadit a neptala se jí, zda jí to či ono nevádí. Ke konci vztahu je již ze zápisů patrné, že dobrovolnice v tomto již nevidí problém a Lucka si dokáže sama určit, co budou dělat.

Zápisy se schůzek byly důkazem toho, že dobrovolnice zažívala se svou mladší kamarádkou příjemné schůzky, jejich aktivity byly pestré a byl v nich přítomen sport, humor a smích a byl zde také prostor pro sdílení starostí a zážitků. Ze zápisů bylo vidět, že dobrovolnice chápe vztah jako příležitost navrátit se na chvíli opět do dětských let a dobu strávenou s dítětem prožít jako příjemnou nejen pro dítě, ale i pro ni.

4.2.4 Souhrn výsledků druhé dvojice

Vztah druhé dvojice byl od začátku do konce bezproblémový, konflikty se během vztahu neobjevily a dobrovolnice je s dítětem v kontaktu i po ukončení vztahu v rámci programu.

Babička uvedla, že náplň schůzek dobrovolnice a vnučky byla pestrá, jejich setkávání vidí jako prospěšné a domnívá se, že Lucka našla v dobrovolnici kamarádku.

Lucka podle ní chodila ze schůzek uvolněná a veselá. Babička byla také mile překvapena, že kontakt Lucky a dobrovolnice trvá i po ukončení vztahu v rámci Pět P. Je toho názoru, že jsou skutečnými kamarádkami.

Aktivita, které spolu dvojice podnikala, byly pestré, pravidelně si povídaly. Postupně začaly být v kontaktu i přes email, po konci vztahu v rámci Pět P pokračuje vztah přes dopisy, sms a telefonáty. Ze začátku byla Lucka stydlivá, později nebyl pro ni problém prosadit svá přání. Ve vztahu nedocházelo ke konfliktům, vztah byl pohodový.

Na první společné akci bylo patrné, že se zatím poznávají, obě se ale snažily spolu navazovat kontakt. Na druhé akci již působily jako kamarádky a na třetí akci se již zapojovaly do her a hovorů s ostatními dvojicemi.

Zápisy ze supervizí korespondují s rozhovory. Dobrovolnice neřešila na supervizích konfliktní situace ze schůzek, protože k nim nedocházelo, přemýšlela spíše o tom, jak podpořit svou mladší kamarádku, aby se nebála prosadit. Vztah s dítětem si dobrovolnice užívala. Ke konci vztahu bylo patrné, že se již Lucinka nebojí prosadit.

4.3 Výsledky třetí dvojice

4.3.1 Rozhovory

Analýza rozhovorů se zákonným zástupcem

Otázka č. 1: Co si myslíte o náplni schůzek vašeho dítěte a jeho starší kamarádky?

Z první odpovědi matky vyplývá, že náplň schůzek bývá různá. Matka také uvedla, že v porovnání s předchozí dobrovolnicí, kdy vztah nefungoval, se jí zdá, že dobrovolnice Veronika se s Petrou schází pravidelně.

Ve druhém rozhovoru se matka v odpovědi zaměřila více na průběh vztahu a odpověděla, že zpočátku bylo vše v pořádku, asi v polovině vztahu došlo k nedorozumění, kdy Petra zapomněla Veronice odepsat a od té doby se přestaly scházet. Pomohl zásah koordinátora a nyní se opět začaly scházet.

Otázka č. 2: Zdá se vám náplň jejich schůzek pro vaše dítě rozmanitá?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že se jí zdá, že náplň je různá, ale na druhou stranu zdůraznila, že dobrovolnice neměla čas chodit s Petrou na všechny společné akce, hlavně kvůli přípravám maturitního plesu.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že neví, zda je náplň rozmanitá, protože na schůzkách není přítomna.

Otázka č. 3: Chodí vaše dítě ze schůzek veselé?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že se jí zdá, že Petra chodí veselá a že se na schůzky těší.

Ve druhém rozhovoru uvedla, že Petra někdy chodí ze schůzek veselá, jindy ne.

Otázka č. 4: Vypráví vám vaše dítě o zážitcích ze schůzky?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že Petra někdy zážitky vypráví, jindy ne. Ve druhém rozhovoru byla její odpověď shodná.

Otázka č. 5: Jak na dítěti poznáte, že se na schůzku s dobrovolníkem těší?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že na Petře někdy pozná, že se těší, tak, že se směje a je poznat, že má radost. Záleží to na tom, co budou s dobrovolnicí dělat.

Ve druhém rozhovoru matka uvedla, že to záleží na tom, co se chystají dělat a pozná to na Petře tím, že někdy vypráví, co spolu zažily.

Otázka č. 6: Myslíte si, že dobrovolník a vaše dítě jsou opravdu kamarádi?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že se domnívá, že jsou tak z poloviny kamarádky.

Ve druhém rozhovoru odpověděla, že se domnívá, že kamarádky jsou, a že nedorozumění, ke kterému došlo, patří k nedorozuměním obvyklým mezi lidmi.

Otázka č. 7: Jakým způsobem se spolu domlouvají na schůzky?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že se domlouvají přes telefon. Ve druhém rozhovoru byla odpověď stejná.

Otázka č. 8: Kdo podle vás určuje, co budou dělat na další schůzce?

V první odpovědi se matka domnívá, že si náplň domlouvají až na schůzkách, takže nemůže soudit.

Ve druhé odpovědi uvedla, že se domnívá, že to bývá vzájemná domluva.

Otázka č. 9: Myslíte si, že se vaše dítě dobrovolníkovi svěřuje?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že neví, zda se Petra svěřuje. Druhá odpověď byla shodná.

Otázka č. 10: Jak dítě mluví doma o své kamarádce?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že Petra moc o dobrovolnici nevypráví, ale pokud něco řekne, vyplývá z toho, že se k sobě hodí.

Ve druhém rozhovoru matka uvedla, že Petra o Veronice doma moc nemluví. Když došlo k nedorozumění a nescházely se, nemluvila Petra o Veronice moc dobře.

Otázka č. 11: Jak si představujete jejich vztah po ukončení vztahu v rámci Pět P?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že doufá, že se budou scházet dál a záleží na Veronice, zda bude mít zájem.

Ve druhém rozhovoru uvedla, že by byla ráda, kdyby se scházely, a záleží to na tom, zda bude teď vše v pořádku.

Analýza rozhovorů s dítětem a dobrovolníkem

Otázka č. 1: Jaká je náplň vašich schůzek?

V první odpovědi Petra uvedla, že většinou hraje scénky ze seriálu Ordinace v Růžové zahradě nebo chodí ven. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že chodí ven nebo hraje hry doma.

V první odpovědi dobrovolnice Veronika uvedla, že náplň schůzek je jednotvárná. Hrají scénky ze seriálu Ordinace v Růžové zahradě, protože to tak Petra chce. Petra sama scénky vymýšlí a hru organizuje. Ve druhém rozhovoru Veronika porovnává stav na začátku, kdy hrály téměř každou schůzku scénky s nynějším stavem, kdy chodí ven a také si hrály s Veroničíným malým bratrem.

Otázka č. 2: Co spolu děláte na schůzkách nejčastěji?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že většinou hrají scénky z oblíbeného seriálu. Uvedla také, že je vymýšlejí obě. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že buďto hrají hry nebo jdou ven.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že většinou hrají scénky ze seriálu, jen málokdy se jí povede Petru přemluvit, aby šly ven. Ve druhém rozhovoru uvádí, že nejčastěji si na schůzkách povídají o tom, co zrovna dělají.

Otázka č. 3: Jmenuj všechny činnosti, na které si vzpomeneš, které jste spolu během schůzek dělali.

V prvním rozhovoru Petra nejprve uvede, co všechno se děje ve scénkách ze seriálu, které hrají. Je vidět, že jím žije. Dále uvedla, že se procházely okolo řeky a hodně si povídaly. Ve druhém rozhovoru uvádí tyto aktivity: hraní scének ze seriálu, chození na procházky a hraní různých stolních her.

V prvním rozhovoru dobrovolnice jmenovala tyto aktivity: hraní scének ze seriálu, hraní stolních her, hra na školu, vození synovce v kočárku. Ve druhém rozhovoru uvedla tyto aktivity: procházky venku, krmení labutí, hraní scének ze seriálu, stolní hry, chození ven, sledování filmu.

Otázka č. 4: Je něco, co spolu děláte pravidelně? Pokud ano, co?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že pravidelně chodí ven a povídají si. Ve druhém rozhovoru uvedla, že pokud je hezké počasí, chodí ven, pokud je ošklivě, hrají doma hry.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že pravidelně hrají scénky ze seriálu. Ve druhém rozhovoru uvedla, že dříve hrály pravidelně scénky, nyní již nic pravidelného nemají.

Otázka č. 5: Jak nejčastěji dochází k tomu, že se spolu zasmějete?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že se zasmějí při hraní scének a při vyprávění zážitků ze školy. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se zasmějí při vyprávění vtipů a zážitků ze školy.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že se zasmějí nad vyprávěním historek ze školy. Ve druhém rozhovoru Veronika odpověděla obdobně.

Otázka č. 6: Popiš nějakou situaci ze schůzky, která ti připadala vtipná.

V prvním rozhovoru Petra uvedla jako vtipnou situaci jednu ze seriálových scének, kterou spolu hrály. Ve druhém rozhovoru uvedla jako vtipnou situaci čtení vtipů z časopisu.

V prvním rozhovoru si na konkrétní vtipnou situaci dobrovolnice Veronika nevzpomněla, ve druhém rozhovoru popsala, že jí připadalo vtipné, když Petra popisovala kuriózní úrazy a nemoci, které prý měla, ale bylo jasné, že si vymýšlí.

Otázka č. 7: Scházíte se pravidelně na jedno odpoledne v týdnu?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že většinou se schází pravidelně, stane se, že schůzka nevyjde. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že měly delší dobu pauzu, ale už to znovu daly do pořádku a scházejí se.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že většinou se pravidelně scházejí, ale poslední dobou se stává, že do toho něco přijde, takže to někdy nevychází každý týden. Ve druhém rozhovoru uvedla, že ze začátku se scházely pravidelně, pak se asi dva měsíce neviděly, ale znovu navázaly, viděly se jednou, pak to nevyšlo, ale jsou domluvené na další schůzku a jsou v kontaktu.

Otázka č. 8: Máte jeden určitý den, kdy se scházíte nebo se scházíte pokaždé v jiný den?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že se scházejí v jeden určitý den – pondělí. Ve druhém rozhovoru byla odpověď shodná.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že se scházejí v pondělí, ve druhém rozhovoru byla odpověď stejná.

Otázka č. 9: Stane se, že se sejdete i víckrát v jednom týdnu?

V prvním rozhovoru Petra tvrdila, že se tak nestalo. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se to stalo v případě, že se v týdnu konala akce Pět P.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že se to zatím nestalo, protože v jiné dny toho mají obě hodně. Ve druhém rozhovoru připustila, že se tak jednou stalo.

Otázka č. 10: Jakým způsobem jste v kontaktu ve dny, kdy zrovna nemáte schůzku?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že se domlouvají po telefonu a přitom si i popovídají. Ve druhém rozhovoru uvedla obdobnou odpověď.

V prvním rozhovoru Veronika odpověděla, že si píše sms zprávy. Ve druhém rozhovoru byla odpověď shodná s tím, že občas byly telefonicky v kontaktu, když Petra něco potřebovala.

Otázka č. 11: Kdo nejčastěji určuje, co spolu budete dělat na schůzkách?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že většinou to určuje ona sama. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že se střídají.

V prvním rozhovoru Veronika odpověděla, že většinou určuje, co budou dělat, Petra. Někdy přijde s návrhem, ale Petra si prosadí svou. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že došlo ke změně a asi od poloviny vztahu určuje náplň sama a Petra se přizpůsobí.

Otázka č. 12: Projevuješ vždy iniciativu ty nebo tvá kamarádka?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že to bývá půl na půl. Ve druhém rozhovoru odpověděla obdobně.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že se snaží projevit, ale Petra ji k tomu moc nepustí. Připustila, že jí to trochu vadí. Ve druhém rozhovoru již odpověděla, že projevují iniciativu obě.

Otázka č. 13: Kdo nejčastěji vymýšlí náplň vaší schůzky?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že většinou vymýšlí náplň ona, Veronika někdy také něco vymyslí. Ve druhém rozhovoru uvedla, že většinou sama rozhoduje, kam půjdou a co budou dělat.

V prvním rozhovoru dobrovolnice Veronika odpověděla, že to bývá Petra. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že vymýšlí náplň sama, protože Petra by chtěla hrát jenom scénky ze seriálu a nic jiného.

Otázka č. 14: Co bývá nejčastějším tématem, když si spolu na schůzce povídáte?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že nejčastějším tématem bývá rodina a škola – známky, učitelé, příhody. Ve druhém rozhovoru uvedla za nejčastější téma školu a zvířata.

V prvním rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že se baví o zážitcích z uplynulého týdne a o škole. Ve druhém rozhovoru uvedla kromě témat školy ještě zážitky z útlého dětství Petry, situace doma a plány na léto.

Otázka č. 15: O čem bys ještě se svou kamarádkou mohla mluvit?

Z prvního rozhovoru vyplývá, že by se Petra s Veronikou chtěla bavit o zvířatech. Ve druhém rozhovoru připouští, že se baví o všem, o čem potřebuje.

V prvním rozhovoru Veroniku nenapadlo jiné téma, o kterém by se s Petrou ještě mohla bavit. Ve druhém rozhovoru uvedla, že by mohly mluvit o tom, co bude dál a také o tom, jaké bylo jejich setkávání.

Otázka č. 16: Prozradila jsi své kamarádce nějaké tajemství?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že ještě žádné tajemství Veronice neprozradila. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že neví, ale připustila, že se tak možná stalo.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že ještě ne, ale tajemství většinou říká jenom jedné své kamarádce. Ve druhém rozhovoru byla odpověď obdobná.

Otázka č. 17: Popiš povahu své kamarádky.

V prvním rozhovoru Petra řekla, že Veronika je hodná, je s ní legrace, není s ní nuda a je hodná ke zvířatům. Ve druhém rozhovoru popsala Veroniku jako hodnou, trochu starostlivou, uvedla, že si Veronika ráda povídá a má ráda zvířata.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že Petra se zdá být uzavřená, protože má asi jen dvě kamarádky ve škole, jinak při aktivitách je dominantní a povídává a zdá se, že potřebuje jednoho „svého“ člověka. Ve druhém rozhovoru popsala, že ze začátku se Petra zdála být uzavřená, postupně se stále více prosazovala, ze začátku se zdála spolehlivá, ale pak se to změnilo. Dále uvedla, že Petra má bohatou fantazii a dokáže si hodně vymýšlet, ale nevidí v tom nic špatného.

Otázka č. 18: Kterých vlastností si na ní ceníš?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že si váží toho, že je Veronika hodná a to hlavně ke zvířatům. Ve druhém rozhovoru byla odpověď shodná.

V prvním rozhovoru Veronika uvedla, že si cení Petřiny spolehlivosti a toho, že si věci, které si říkají, nechává pro sebe. Ve druhém rozhovoru uvedla, že ze začátku si cenila spolehlivosti, i když pak se to změnilo. Cení si také toho, že může Petře věřit.

Otázka č. 19: Co ti na ní naopak vadí?

V prvním rozhovoru Petra odpověděla, že nic takového není. Ve druhém rozhovoru již uvedla, že ji naštvalo nedorozumění, kdy se přestaly potkávat a na Veroniku se urazila. Teď už je to prý v pořádku.

V prvním rozhovoru Veronika odpověděla, že jí vadí, že Petru nemůže přesvědčit k tomu, aby dělaly něco jiného než hraní scének ze seriálu. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že jí zprvu vadilo neustálé hraní scének, ale pak už se to zlepšilo. Také uvedla, že jí vadilo nedorozumění, které vzniklo tím, že Petra přestala komunikovat.

Otázka č. 20: Máte za sebou několik měsíců kamarádkého vztahu. Jak si představuješ vaše další kamarádění?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že vidí vztah stejně jako dosud a přála by si, aby jí Veronika občas pomohla s učením. Ve druhém rozhovoru si přeje, aby se spolu dál scházely.

V prvním rozhovoru vyslovila Veronika přání, aby dělaly něco jiného než hraní scének ze seriálu a také by si přála mít na Petru víc času. Ve druhém rozhovoru připouští, že se blíží maturita a po ní nebude mít moc času, takže vidí další kamarádství spíše občasně.

Otázka č. 21: Jak si představuješ vaše kamarádství po vypršení dohodnuté doby?

V prvním rozhovoru Petra uvedla, že by se mohly scházet dál i mimo program. Ve druhém rozhovoru odpověděla shodně.

V prvním rozhovoru Veronika připustila, že o tom ještě nepřemýšlela, ale domnívá se, že po maturitě bude mimo Písek a nebude mít tolik času, ale mohly by zůstat v kontaktu a psát si. Ve druhém rozhovoru Veronika uvedla, že pokud Petra bude chtít, nějakým způsobem v kontaktu budou.

4.3.2 Pozorování

Pozorování na společných akcích u dvojice Veronika a Petra proběhlo na třech společných akcích. Vždy se jednalo o akce, které probíhaly v odpoledních hodinách v časovém rozsahu tří hodin.

Oheň Pět P 13.5.2009

Dvojice přišla na akci jako první, přišly spolu brzy a pomáhaly s přípravami akce. Působily obě tichým dojmem, přesto si v průběhu akce povídaly a byly vidět při sobě, později se zapojily do her spolu s ostatními. Výsledky pozorování jsou v Tabulce č. 10.

Tabulka č. 10: Výsledky pozorování dvojice Veronika a Petra na Ohni Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	
Hrají spolu hry na akci		×	×
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách	×	×	×
Občerstvují se spolu	×		
Smějí se společně		×	
Povídají si	×		
Baví se i s ostatními dvojicemi			

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Karneval Pět P 7.11.2009

Na akci dorazila dvojice společně pěšky. Domů odcházely také spolu. Působily klidným dojmem, smály se spolu a hrály hry s ostatními. Celkově z nich vyzařovalo, že se jim na akci líbí. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 11.

Tabulka č. 11: Výsledky pozorování dvojice Veronika a Petra na Karnevalu Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe		×	×
Hrají spolu hry na akci		×	×
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	
Občerstvují se spolu	×	×	
Smějí se společně	×	×	×
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Vánoční slavnost Pět P 16.12.2009

Dvojice přišla na akci společně. Dobrovolnice Veronika odcházela z akce dříve. Pro Petru přišli rodiče. Holky seděly u sebe a pomáhaly si při vánočních zvycích. Během akce si povídali, Petra byla hlasitější než Veronika. Předaly si dokonce i malé dárečky, které měly každá pro druhou připravené. Působily pohodovým dojmem. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 12.

Tabulka č. 12: Výsledky pozorování dvojice Veronika a Petra
na Vánoční akci Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	×
Občerstvují se spolu			
Smějí se společně		×	
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi			

(Zdroj: Vlastní výzkum)

4.3.3 Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek

Ze zápisů ze supervizí vyplývá, že vztah byl zpočátku bezproblémový, později však dobrovolnice na supervizích začala zmiňovat, že schůzky probíhají stále stejně podle Petřina přání hrát scénky z oblíbeného seriálu. Později přišla dobrovolnice na supervizi s tématem jak přimět Petru k podnikání jiných aktivit na schůzkách. Dále je ze zápisů ze supervizí patrné, že ke konci vztahu došlo k tomu, že Petra přestala s dobrovolnicí Veronikou komunikovat a nescházely se asi dva měsíce. Pomohl až zásah koordinátora, díky kterému se nedorozumění vysvětlilo, a vztah mohl pokračovat dál.

Ze zápisů ze schůzek je rovněž patrné, že zpočátku byl vztah bezproblémový. Dvojice podnikala různé aktivity, jako je hraní her a chození na procházky. Po několika měsících začaly hrát podle Petřina přání scénky ze seriálu. S tím korespondují zápisky ze schůzek. Z nich je také patrné, že dobrovolníci hraní schůzek zpočátku bavilo, později si tyto schůzky užívala méně, zápisky jsou proto stručné a omezují se pouze na konstatování, že schůzka byla vyplněna hraním scének. Ze zápisů také vyplývá, že se dvojice asi dva měsíce nescházela. Po té se začaly opět scházet díky zásahu koordinátora.

4.3.4 Souhrn výsledků třetí dvojice

Vztah třetí dvojice byl zpočátku bezproblémový, později se dobrovolnice podřizovala výhradně přáním dítěte a tím se omezila pestrost aktivit. Později v průběhu vztahu došlo k nedorozumění, díky kterému se dvojice na dva měsíce přestala scházet. Pomohl až zásah koordinátora, po kterém se dvojice začala scházet znovu. Vše se vyjasnilo a obě spolu chtějí pokračovat dál. Zajímavé je, že nedorozumění se neodrazilo na pozorování na akcích. I přes konflikty, které v období konání akce probíhaly, se dvojice na akci jevila jako bezproblémová a nebylo patrné, že by došlo ke konfliktu.

Matka zpočátku viděla náplň schůzek jako pestrou, později ale došlo k nedorozumění a přestaly se scházet. K nedorozumění došlo z pohledu matky díky tomu, že Petra zapomněla dobrovolnici odepsat a proto se pak nescházely. Matka se na konci vztahu domnívá, že kamarádky jsou, uvedla také, že nedorozumění, ke kterému došlo, je obvyklé mezi lidmi. Z pohledu matky byla náplň schůzek věcí vzájemné domluvy obou. Matka by uvítala, kdyby se scházely dál.

Pro dobrovolnici zpočátku nebylo jednoduché prosadit si svou ohledně aktivit na schůzkách. V průběhu vztahu si Petra neuvědomovala, že neustálé hraní scének dobrovolnici nevyhovovalo. Také si nebyla vědomá toho, že byla iniciativnějším členem dvojice.

Obě vidí budoucnost vztahu jinak a dobrovolnice zatím Petře nezdůraznila, že nebude moci ve vztahu pokračovat jako doposud, protože odejde studovat na vysokou školu.

4.4 Výsledky čtvrté dvojice

4.4.1 Rozhovory

Analýza rozhovorů se zákonným zástupcem

Otázka č. 1: Co si myslíte o náplni schůzek vašeho dítěte a jeho starší kamarádky?

Z první odpovědi matky vyplývá, že se domnívá, že vztah funguje a je ráda, že se scházejí. K náplni schůzek matka uvedla, že Honzovi se nejvíc líbilo pečení perníčků.

Ve druhém rozhovoru matka již uvádí, že si myslí, že si Lucka s Honzou rozumí. K náplni schůzek uvádí, že poslední dobou byli několikrát na závodech motorek a to Honzu hodně nadchlo. Také uvedla, že tyto schůzky trvaly dobu delší, než je stanovená doba.

Otázka č. 2: Zdá se vám náplň jejich schůzek pro vaše dítě rozmanitá?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že se jí náplň určitě zdá rozmanitá, také uvedla, že Honza byl nadšený z toho, když ho Lucka vzala domů a ukázala mu zvířata, které doma chovají.

Ve druhém rozhovoru uvádí, že se jí náplň zdá rozmanitá a soudí tak podle toho, že Honza si doma nestěžuje, že by tomu tak nebylo.

Otázka č. 3: Chodí vaše dítě ze schůzek veselé?

V prvním rozhovoru matka potvrdila, že Honza chodí domů určitě veselý. Ve druhém rozhovoru odpověděla obdobně.

Otázka č. 4: Vypráví vám vaše dítě o zážitcích ze schůzky?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že Honza zážitky určitě vypráví, nejvíce vyprávěl zážitky ze schůzky, kdy se byli podívat na motorky.

Ve druhém rozhovoru odpověděla matka obdobně a dodala, že pokud Honza vypráví zážitky ze schůzky, kdy zrovna byli na motorkách, je ve svém povídání k nezastavení.

Otázka č. 5: Jak na dítěti poznáte, že se na schůzku s dobrovolníkem těší?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že na Honzovi pozná, že se těší, když mají domluvenou schůzku a on ví, co budou dopředu dělat. Hodně o tom vypráví. Když neví, co budou dělat, tak vyčkává a tolik nevypráví.

Ve druhém rozhovoru matka odpověděla obdobně a ještě dodala, že Honza se ptá, zda už Lucka psala a zda spolu budou.

Otázka č. 6: Myslíte si, že dobrovolník a vaše dítě jsou opravdu kamarádi?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že si netroufá říci, že jsou kamarádi, ale zároveň uvedla, že se domnívá, že Honza Lucku „bere“.

Ve druhém rozhovoru již matka odpověděla, že se domnívá, že Honza Lucku jako kamarádku vnímá a že tak soudí podle toho, že se na schůzky s ní těší.

Otázka č. 7: Jakým způsobem se spolu domlouvají na schůzky?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že se domlouvají přes ni a většinou pomocí sms zpráv. Ve druhém rozhovoru byla odpověď shodná s tím, že komunikuje s Luckou i přes email a Facebook.

Otázka č. 8: Kdo podle vás určuje, co budou dělat na další schůzce?

V první odpovědi se matka domnívá, že náplň určuje dobrovolnice Lucka, která vždy něco navrhne a Honza to schválí nebo neschválí.

Ve druhém rozhovoru matka odpověděla obdobně a ještě dodala, že Honza se také snaží něco navrhnout a myslí si tedy, že je to teď půl na půl.

Otázka č. 9: Myslíte si, že se vaše dítě dobrovolníkovi svěřuje?

V prvním rozhovoru odpověděla, že neví, ale zároveň podle toho, že Honza je obecně hodně hovorný, se domnívá, že je možné, že se dobrovolníci s něčím již svěřil. Ve druhém rozhovoru matka odpověděla obdobně.

Otázka č. 10: Jak dítě mluví doma o své kamarádce?

Z první odpovědi matky vyplývá, že Honza doma o dobrovolnici mluví hezky, matka se domnívá, že kdyby byly nějaké problémy, řekl by to.

Z druhé odpovědi matky vyplývá, že Honza mluví o Lucce dobře a že se na ni vždy těší. Jednou ho naštvála, když na poslední chvíli zrušila schůzku a s tím se doma svěřil.

Otázka č. 11: Jak si představujete jejich vztah po ukončení vztahu v rámci Pět P?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že doufá, že se budou scházet, protože zatím jim to funguje.

Ve druhé rozhovoru matka uvedla, že neví, zda se budou scházet, ale domnívá se, že Honza se bude chtít s dobrovolnicí scházet dál. Ona sama by to uvítala.

Analýza rozhovorů s dítětem a dobrovolníkem

Otázka č. 1: Jaká je náplň vašich schůzek?

Z první odpovědi Honzy vyplývá, že náplň schůzek závisí na počasí. Když je dobré počasí, chodí ven nebo do města, když je špatné, jsou v klubovně nebo u Lucky doma. Honza ještě dodal, že mu setkávání s Luckou pomáhá. Ve druhém rozhovoru Honza uvedl, že se teď scházejí mnohem více často a dělají docela zajímavé věci.

Z první odpovědi dobrovolnice Lucky vyplývá, že náplň schůzek tvoří hlavně rozhovory s Honzou a to z toho důvodu, že se s ním snaží stále navázat kontakt a dozvědět se o něm něco víc. Ve druhém rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že se snaží trávit schůzky hlavně venku a momentálně častěji bývají na závodech motorek nebo u ní doma.

Otázka č. 2: Co spolu děláte na schůzkách nejčastěji?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že podle něj si na schůzkách nejčastěji povídají. Ve druhém rozhovoru uvedl, že nejčastěji bývají na závodech motorek.

Z první odpovědi dobrovolnice vyplývá, že si často povídají, protože se s Honzou snaží navázat kontakt. Dále uvádí, kde všude spolu byli a také to, že začátek

byl rozpačitý a teď se to trochu zlepšuje, Honza začíná víc komunikovat. Ve druhém rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že teď nejčastěji bývají na závodech motorek a snaží se s Honzou dělat více „klučičí“ věci.

Otázka č. 3: Jmenuj všechny činnosti, na které si vzpomeneš, které jste spolu během schůzek dělali.

V prvním rozhovoru Honza vyjmenoval tyto aktivity: pečení a zdobení perníčků, hraní fotbálku s jinou dvojicí v klubovně, návštěvu cukrárny, sledování filmu, motorky. Ve druhém rozhovoru jmenoval tyto aktivity: procházky v lese, společná schůzka s dalším dobrovolníkem, který přijel na návštěvu, závody motorek.

Dobrovolnice vyjmenovala v prvním rozhovoru tyto činnosti: sledování filmu, pečení a zdobení perníčků, hra se psem u ní doma, hry v klubovně, procházky. Ve druhém rozhovoru jmenovala tyto aktivity: procházky ve městě a v přírodě, schůzky trávené u dobrovolnice doma, pečení perníčků, několikrát závody motorek.

Otázka č. 4: Je něco, co spolu děláte pravidelně? Pokud ano, co?

V prvním rozhovoru Honza uvedl, že si pravidelně povídají. Ve druhém rozhovoru uvedl shodnou odpověď s tím, že oba mají na rozhovoru stejný podíl.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že nic pravidelného kromě povídání zatím nemají. Ve druhém rozhovoru byla její odpověď stejná.

Otázka č. 5: Jak nejčastěji dochází k tomu, že se spolu zasmějete?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že se zatím moc často nesmějí, stane se tak, když si vyprávějí vtipy nebo hrají hry. Ve druhém rozhovoru již uvedl, že se smějí často a hlavně při vyprávění vtipů a jiných historek.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že se domnívá, že se smějí často a většinou je to v případě, že se někomu něco nepovede. Ve druhém rozhovoru uvedla obdobnou odpověď s tím, že se domnívá, že mají stejný smysl pro humor.

Otázka č. 6: Popiš nějakou situaci ze schůzky, která ti připadala vtipná.

V prvním rozhovoru Honza uvedl jako nejvtipnější situaci hraní hry v klubovně společně s další dvojicí. Ve druhém rozhovoru Honza uvedl, že nejvíce se oba smáli, když Lucka několikrát za sebou upadla při procházce v lese.

V prvním rozhovoru dobrovolnici žádná vtipná situace nenapadla. Ve druhém rozhovoru také neuvedla specifickou situaci, ale dodala, že humor obou je škodolibý, takže se společně smějí například tomu, když na závodech motorek někdo nemůže nastartovat.

Otázka č. 7: Scházíte se pravidelně na jedno odpoledne v týdnu?

V prvním rozhovoru Honza potvrdil, že se scházejí pravidelně na jedno odpoledne v týdnu a někdy i na dobu delší než tři hodiny. Druhá odpověď Honzy byla shodná.

V prvním rozhovoru Lucka uvedla, že se snaží scházet se pravidelně, spíše jim to vychází o víkendu. Ve druhém rozhovoru dobrovolnice přiznala, že se stane, že schůzka nevyjde. Potom se snaží být s Honzou na další schůzce co nejdéle. Jedna schůzka trvala i šest hodin.

Otázka č. 8: Máte jeden určitý den, kdy se scházíte nebo se scházíte pokaždé v jiný den?

V prvním rozhovoru Honza uvedl, že záleží na tom, kdy mají oba čas, dříve se scházeli ve čtvrtek, poslední dobou se několikrát sešli v neděli. Ve druhém rozhovoru uvedl obdobnou odpověď s tím, že nyní se scházejí spíše o víkendu, v sobotu a častěji v neděli.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že nejprve se scházeli ve čtvrtek a poslední dobou mají oba dva čas spíše v neděli. Vidí to jako lepší variantu, protože na sebe mají víc času. Ve druhém rozhovoru rovněž uvedla, že se schází o víkendu, protože přes týden mají oba hodně aktivit.

Otázka č. 9: Stane se, že se sejdete i víckrát v jednom týdnu?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že se tak stalo asi jednou nebo dvakrát a spíše omylem, kdy si dobrovolnice spletla datum. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že za poslední dobu se tak nestalo.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že se tak stalo pouze o vánoční akci. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se tak nestává.

Otázka č. 10: Jakým způsobem jste v kontaktu ve dny, kdy zrovna nemáte schůzku?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že bývají v kontaktu přes Facebook. Ve druhém rozhovoru byla odpověď stejná.

V prvním rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že si píše přes mobil hlavně s Honzovou maminkou. Ve druhém rozhovoru byla její odpověď shodná.

Otázka č. 11: Kdo nejčastěji určuje, co spolu budete dělat na schůzkách?

V prvním rozhovoru Honza uvedl, že to určují oba dva, záleží na domluvě. Ve druhém rozhovoru již uvedl, že teď vymýšlí náplň on a zapojil do vymýšlení i maminku.

V prvním rozhovoru Lucka uvedla, že vymýšlí náplň sama, Honza se možná bojí projevit. Ve druhém rozhovoru říká, že vždy něco navrhne a nechá na Honzovi, zda její návrh schválí, stane se také, že s návrhem přijde i Honza.

Otázka č. 12: Projevuješ vždy iniciativu ty nebo tvá/tvůj kamarád/ka?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že jsou oba stejně aktivní. Ve druhém rozhovoru Honza odpověděl, že jsou aktivní oba, ale přiznal, že někdy když ho aktivity nebaví, neozve se a nenavrhne něco jiného.

V prvním rozhovoru dobrovolnice přiznala, že většinou je iniciativnější sama. Ale domnívá se, že se to brzy změní. Ve druhém rozhovoru uvedla, že se domnívá, že oba jsou stejně iniciativní.

Otázka č. 13: Kdo nejčastěji vymýšlí náplň vaší schůzky?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že náplň schůzky je spíše na něm a vždy se domlouvají až na schůzce v prvních patnácti minutách, co budou dělat. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že se střídají, ale spíš teď víc vymýšlí náplň sám.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že se vzájemně dohodnou, co budou dělat. Ve druhém rozhovoru uvedla, že náplň vymýšlí spíš sama, protože většinou jezdí na schůzky dál od domova - například na závody motorek.

Otázka č. 14: Co bývá nejčastějším tématem, když si spolu na schůzce povídáte?

V prvním rozhovoru Honza uvedl, že tématem hovorů bývá škola a jeho chování, dále to, zda ho Pět P baví. Ve druhém rozhovoru uvedl, že nejčastějším tématem bývá škola a to, co budou spolu dělat na příští schůzce.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla jako nejčastější téma zážitky z uplynulého týdne a také to, co budou dělat. Bavili se také o jejím řízení auta a autech obecně. Ve druhém rozhovoru uvádí, že se baví vždy o tom, co se na schůzce děje. Častým tématem jsou motorky. Honza se baví i s jejími kamarády, kteří ho berou mezi sebe. Je za to ráda.

Otázka č. 15: O čem bys ještě se svou/svým kamarádem/kamarádkou mohl/a mluvit?

Z prvního rozhovoru vyplývá, že Honza by se chtěl bavit s Luckou o tom, že by mohli jet na výlet do aquaparku nebo k nim na chalupu. Ve druhém rozhovoru Honza uvádí, že by se mohli ještě bavit o tom, co se děje doma.

V prvním rozhovoru dobrovolnice nejprve uvedla, že neví, protože Honza zatím není moc mluvný a zřejmě potřebuje více času, aby se rozmluvil. Domnívá se ale, že by se mohli bavit o rodině. Ve druhém rozhovoru odpověděla obdobně. Netuší, o čem by se ještě mohli bavit, ale je ráda, že se Honza již rozmluvil.

Otázka č. 16: Prozradil/a jsi své/mu kamarádce/ovi nějaké tajemství?

V prvním rozhovoru Honza uvedl, že tajemství dobrovolníci ještě neřekl, nechá si to na později. Ve druhém rozhovoru byla jeho odpověď shodná.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že tajemství nemá, ale myslí si, že by Honzovi mohla cokoliv bez problémů říci. Ve druhém rozhovoru byla její odpověď obdobná.

Otázka č. 17: Popiš povahu své/ho kamaráda/kamarádky.

V prvním rozhovoru Honza popsal Lucku jako vtipnou, stále usměvavou, hodnou, pracovitou, ochotnou pomáhat a celkově v pohodě. Ve druhém rozhovoru Lucku popsal takto: hodná, chytrá, dokáže pomoci druhým, když potřebují, není moc sportovní typ. Dodal, že ji dnes více popsal ve slohovém cvičení na téma „Nejlepší kamarád“.

V prvním rozhovoru dobrovolnice popsal Honzu takto: hyperaktivní, má hodně zájmů, uzavřenější, dost si vymýšlí v různých věcech, je super kamarád, zatím v pohodě. Ve druhém rozhovoru uvedla, že Honza je hodný kluk, bohužel má i špatné vlastnosti, které spočívají v tom, že chce být vždy nejlepší ve škole i v tom špatném, na schůzkách v pohodě, nenaštve se a neuráží se, komunikativní, hodně mluví, milý kluk, občas ale zalže.

Otázka č. 18: Kterých vlastností si na ní/něm ceníš?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že si na Lucce cení toho, že mu pomáhá při činnostech, které spolu dělají, že se spolu smějí a je vděčný za to, že ho Lucka bere k sobě domů. Ve druhém rozhovoru uvedl, že si cení toho, že je Lucka chytrá a že mu pomohla s učením, když mu ve škole něco nešlo. Dále si cení toho, že ho bere na delší výlety.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že si na Honzovi nejvíce cení toho, že se s ní chce kamarádit, i když je holka. Ve druhém rozhovoru uvedla, že si cení toho, že se umí chovat a na svůj věk je rozumný. Také si cení, že se nestydí jejich dospělých

kamarádů a komunikuje s nimi a dále oceňuje, že je Honza slušný a dobře vychovaný kluk.

Otázka č. 19: Co ti na ní/něm naopak vadí?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že mu vadilo ze začátku, že se několik schůzek zrušilo a že mu jednou Lucka napsala na poslední chvíli, že nemůže. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že co mu vadilo před tím, už mu nevadí. Vadilo mu trochu, že měl na Lucku dvě čísla a nevěděl, na které má psát a volat. Teď už to není problém, domlouvají se přes mamku.

V prvním rozhovoru Lucka uvedla, že jí vadí na Honzovi jeho podvádění při hrách a také to, že si vymýšlí. Ve druhém rozhovoru byla její odpověď obdobná.

Otázka č. 20: Máte za sebou několik měsíců kamarádského vztahu. Jak si představuješ vaše další kamarádění?

V prvním rozhovoru Honza uvedl, že vidí kamarádství stejně a těší se, že budou podnikat jiné věci. Ve druhém rozhovoru odpovídá, že by chtěl, aby to bylo stejné.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že by se chtěla scházet dál a brát Honzu na výlety, které si se svými vrstevníky neužije tolik jako s Honzou, který se umí pro věci víc nadchnout. Ve druhém rozhovoru odpověděla, že si představuje další kamarádství stejně.

Otázka č. 21: Jak si představuješ vaše kamarádství po vypršení dohodnuté doby?

V prvním rozhovoru Honza odpověděl, že by se chtěl s Luckou potkávat dál. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že by mohli dál jezdit na výlety, ale záleží to na tom, jestli se jim oběma bude chtít.

V prvním rozhovoru Lucka odpověděla, že neví, jak to bude, záleží to na tom, jak moc se spolu skamarádí. Ve druhém rozhovoru uvedla, že to záleží spíše na Honzovi, zda se bude chtít dál vídat a také na tom, kolik bude mít sama času.

4.4.2 Pozorování

Pozorování na společných akcích u dvojice Lucie a Jan proběhlo na třech společných akcích. Vždy se jednalo o akce, které probíhaly v odpoledních hodinách v časovém rozsahu tří hodin.

Drakiáda Pět P 14.10.2009

Dvojice přišla na akci každý zvlášť. Zprvu působili trochu rozpačitě, posléze se aktivně zapojili do tvorby draků a začali si povídat jak mezi sebou, tak i s ostatními dvojicemi. Bylo vidět, že se sebe navzájem trochu stydí. Z akce odcházeli společně, Lucka doprovodila Honzu domů. Výsledky pozorování jsou v Tabulce č. 13.

Tabulka č. 13: Výsledky pozorování dvojice Lucie a Jan na Drakiádě Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	×
Občerstvují se spolu		×	
Smějí se společně			×
Povídají si	×		×
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Karneval Pět P 7.11.2009

Na akci dorazila dvojice každý zvlášť, z akce odjížděli společně Lucčiným autem. Působili pohodovým dojmem. Oba se zapojovali do her, zprvu se spolu moc nebavili, hráli hry s ostatními, později byli vidět častěji u sebe, jak si povídají a zřejmě si domlouvali další schůzky. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 14.

Tabulka č. 14: Výsledky pozorování dvojice Lucie a Jan
na Karnevalu Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe			×
Hrají spolu hry na akci		×	×
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách			×
Občerstvují se spolu	×		×
Smějí se společně		×	×
Povídají si		×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Vánoční slavnost Pět P 16.12.2009

Dvojice přišla na akci zvlášť, dobrovolnice přišla o něco později, Honza jí držel místo na židli vedle sebe, odjízďeli z akce společně Lucčiným autem. Zprvu se hodně bavili jen mezi sebou, po té i s ostatními dvojicemi. Hodně se smáli a bylo vidět, že se na akci těšili. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 15.

Tabulka č. 15: Výsledky pozorování dvojice Lucie a Jan
na Vánoční slavnosti Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	
Občerstvují se spolu		×	×
Smějí se společně	×	×	×
Povídají si	×	×	
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

4.4.3 Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek

Ze zápisů ze supervizí vyplývá, že zprvu bylo pro dobrovolnici těžké vymýšlet aktivity na schůzky, protože Honza moc nemluvil o tom, co by chtěl dělat.

Také docházelo k tomu, že několikrát za sebou se nesešli, protože dobrovolnice nemohla. Na dalších supervizích začala dobrovolnice již zmiňovat, že je Honza komunikativnější a měla potřebu hovořit o jeho podvádění při hrách a lhaní. Ke konci sledování vztahu již uvádí, že ji kamarádění s Honzou baví a vidí vztah jako bezproblémový. Přiznává také, že si vztah nečekaně užívá.

Ze zápisků ze schůzek je vidět, že se dvojice první tři měsíce scházela v týdnu a věnovali se spíše procházkám a stolním hrám. Je také patrná pauza, kdy se asi tři týdny nesešli. Dále je ze zápisků vidět, že se začali scházet o víkendech a doba jejich schůzek se začala prodlužovat. Schůzky ve druhé polovině vztahu začali trávit více aktivně, hlavně venku a na výletech, zejména pak na motocyklových závodech. Z posledních zápisků je patrné, že dobrovolnice si schůzky s dítětem užívala a brala ho i mezi své kamarády.

4.4.4 Souhrn výsledků čtvrté dvojice

Ve vztahu Lucie a Jana nebyly zásadní problémy. Ze začátku se zdálo, že dobrovolnice nevěnuje vztahu tolik času, ale později došlo k obratu, kdy se začaly prodlužovat schůzky, a začali se scházet o víkendu. Postupem času se jim podařilo navázat kamarádský vztah. Oba shodně vypověděli, že si na schůzkách hodně povídají. Přes rozpaky na počátku vztahu oba na konci vztahu shodně uvedli, že jsou kamarádi.

Zpočátku se scházeli v týdnu, později začali podnikat časově náročnější aktivity o víkendech, což jim oběma vyhovuje. Honza oceňuje, že ho dobrovolnice bere na závody motorek a dobrovolnice je zase ráda, že našla společnou aktivitu, která je oba baví. Oba by chtěli spolu pokračovat dál.

Matka uvítala, že se pravidelně scházejí a že ve vztahu nejsou žádné problémy. Matka se domnívá, že se stali kamarády, Honza se na dobrovolnici těší a byla by ráda, kdyby se scházeli dál.

Na počátku bylo na společných akcích vidět, že se oba trochu stydí, byly vidět i rozpaky, na dalších akcích už se toto zlepšovalo a stud byl patrný pouze v prvních hodinách, na poslední akci bylo již zřejmé, že se spolu baví a smějí od začátku

do konce. Zpočátku se poznávali a později se jejich vztah stal více uvolněným a začali spolu trávit více času.

4.5 Výsledky páté dvojice

4.5.1 Rozhovory

Analýza rozhovorů se zákonným zástupcem

Otázka č. 1: Co si myslíte o náplni schůzek vašeho dítěte a jeho starší kamarádky?

Z první odpovědi matky vyplývá, že náplň schůzek je různá a Ondrovi to takto vyhovuje, má dobrovolnici Věrku podle názoru matky rád. Ve druhém rozhovoru matka uvedla, že pokud se setkávali, bylo vše v pořádku, nyní tomu tak není.

Otázka č. 2: Zdá se vám náplň jejich schůzek pro vaše dítě rozmanitá?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že náplň schůzek je rozmanitá, kromě chození ven a na internát přivítala, že se dobrovolnice s Ondrou také učila. Bylo období, kdy se jednu schůzku učili a druhou trávili hraním her.

Ve druhém rozhovoru matka uvedla, že náplň byla rozmanitá, protože každou schůzku se věnovali jiným činnostem.

Otázka č. 3: Chodí vaše dítě ze schůzek veselý?

V prvním rozhovoru matka potvrdila, že Ondra chodí ze schůzek veselý, někdy chodí i unavený, protože dobrovolnice vymýšlí hodně sportovních aktivit. Ve druhém rozhovoru byla odpověď obdobná s tím, že pokud chodili na schůzky, vracel se veselý.

Otázka č. 4: Vypráví vám vaše dítě o zážitcích ze schůzky?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že Ondřej moc nevypráví o zážitcích, pouze řekne, co dělali a to je vše. Ve druhém rozhovoru byla odpověď obdobná s tím, že naposledy zážitek ze schůzky vyprávěl.

Otázka č. 5: Jak na dítěti poznáte, že se na schůzku s dobrovolníkem těší?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že v den schůzky Ondřej chodil ze školy nezvykle včas a vyhlížel dobrovolnici Věrku z balkonu.

Ve druhém rozhovoru uvedla, že dnes poznala, že se Ondřej těší, když mu přišla naproti ke škole, běžel z oběda a hledal Věrku, ale Věrka nemohla přijít, byl zklamaný.

Otázka č. 6: Myslíte si, že dobrovolník a vaše dítě jsou opravdu kamarádi?

V prvním rozhovoru matka odpověděla, že byli kamarádi od začátku vztahu, pak nastala jedna konfliktní situace, kdy dobrovolnice nemohla na schůzku, ale vše se vyřešilo a nyní je vše v pořádku.

Ve druhém rozhovoru byla odpověď matky již jiná. Uvedla, že neví, zda jsou teď kamarádi, dříve určitě byli a i nyní asi má Ondřej Věrku rád, ale zda budou kamarádi dál, to neví.

Otázka č. 7: Jakým způsobem se spolu domlouvají na schůzky?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že na další schůzku se vždy domlouvají na konci schůzky, kdy Věrka přivede Ondru domů. Pak ještě před schůzkou dobrovolnice telefonicky potvrdí, že skutečně půjdou.

Druhá odpověď matky byla obdobná. Matka ještě dodala, že nyní došlo ke konfliktu, kdy dobrovolnice nemohla na schůzky z časových důvodů. Dobrovolnice sice telefonovala a mluvila s Ondrou, ale moc s ní nekomunikoval, protože byl naštvaný.

Otázka č. 8: Kdo podle vás určuje, co budou dělat na další schůzce?

V první odpovědi se matka domnívá, že oba dva se mezi sebou domluví. Ve druhém rozhovoru byla odpověď matky shodná.

Otázka č. 9: Myslíte si, že se vaše dítě dobrovolníkovi svěřuje?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že neví, zda se Ondra Věrce svěřuje. Ve druhém rozhovoru byla odpověď obdobná. Matka ještě dodala, že Ondřej se nesvěřuje ani doma.

Otázka č. 10: Jak dítě mluví doma o své kamarádce?

Z první odpovědi matky vyplývá, že Ondřej doma spíše mluví o tom, co dělali na schůzkách, o dobrovolnici více nemluví. Druhá odpověď matky byla obdobná s tím, že Ondřej mluví doma spíš o kamarádech z okolí bydliště.

Otázka č. 11: Jak si představujete jejich vztah po ukončení vztahu v rámci Pět P?

V prvním rozhovoru matka uvedla, že doufá, že budou pokračovat dál, až se dobrovolnice vrátí ze zahraničí a mohli by pokračovat i po vypršení dohodnuté doby v rámci Pět P.

Ve druhém rozhovoru matka odpověděla, že po posledním konfliktu neví, jak to bude dál. Záleží na Ondrovi, zda se bude chtít dál s dobrovolnicí scházet.

Analýza rozhovorů s dítětem a dobrovolníkem

Otázka č. 1: Jaká je náplň vašich schůzek?

Z první odpovědi Ondry vyplývá, že spolu sportují, například běhají na pásu a chodí plavat, schůzky s Věrkou Ondru baví. Z druhé odpovědi vyplývá, že pokud se scházeli, bylo vše v pořádku. V poslední době se ale nescházeli, takže neví, co by k náplni řekl.

Z první odpovědi dobrovolnice Věrky vyplývá, že vyvíjí velkou snahu, aby byla náplň schůzek různorodá. Sportují spolu, hrají hry, učí se, dobrovolnice má vždy dopředu vymyšlené aktivity a hry.

Otázka č. 2: Co spolu děláte na schůzkách nejčastěji?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že nejčastěji chodí s Věrkou na internát a tam hrají kulečník. Ve druhém rozhovoru uvedl shodně, nejčastěji chodili na internát k Věrce.

V prvním rozhovoru uvádí dobrovolnice jako nejčastější aktivitu návštěvu cukrárny, ve které byli třikrát.

Otázka č. 3: Jmenuj všechny činnosti, na které si vzpomeneš, které jste spolu během schůzek dělali.

V prvním rozhovoru Ondra vyjmenoval tyto aktivity: chození ven, venkovní hry, hra na schovávanou, hry na internátu, hra s domovními znameními, plavání, návštěva cirkusu. Ve druhém rozhovoru uvedl, že chodili na internát a hráli volejbal.

V prvním rozhovoru dobrovolnice Věrka vyjmenovala tyto činnosti: návštěva cirkusového představení, učení kromě jiného i abecedy v angličtině, hraní fotbálku a kulečníku na internátu, venkovní hry, cukrárna, chození po obchodech.

Otázka č. 4: Je něco, co spolu děláte pravidelně? Pokud ano, co?

V prvním rozhovoru Ondra uvedl, že pravidelně chodí k Věrce na internát, kde je učebna s posilovnou a tam běhají na pásu a jezdí třeba i na rotopedu. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že nic pravidelného nemají.

V prvním rozhovoru Věrka uvedla, že pravidelně se Ondry ptá, co ve škole a jestli nepotřebuje s něčím do školy pomoci, potom se podle jejích slov opakovalo, že několik schůzek trávili u ní na internátu, když byla zima.

Otázka č. 5: Jak nejčastěji dochází k tomu, že se spolu zasmějete?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že se spolu smějí, když si navzájem vypráví vtipy. Ve druhém rozhovoru byla jeho odpověď stejná.

V prvním rozhovoru Věrka odpověděla, že se smějí prakticky stále, protože neustále mezi nimi probíhá komunikace.

Otázka č. 6: Popiš nějakou situaci ze schůzky, která ti připadala vtipná.

V prvním rozhovoru Ondra vtipnou situaci nepopsal, protože si ji podle svých slov nepamatuje. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že neví.

V prvním rozhovoru vylíčila Věrka příhodu z jídelny na internátu, kam šla s Ondrou na večeři a on ji na celou jídelnu poučoval, že musí zašoupávat židle.

Otázka č. 7: Scházíte se pravidelně na jedno odpoledne v týdnu?

V prvním rozhovoru Ondra potvrdil, že se pravidelně scházejí, pouze jedna schůzka nevyšla, když byla Věrka nemocná. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že ze začátku se scházeli pravidelně, nyní se asi měsíc nescházejí.

V prvním rozhovoru dobrovolnice potvrdila, že se scházejí pravidelně.

Otázka č. 8: Máte jeden určitý den, kdy se scházíte nebo se scházíte pokaždé v jiný den?

V prvním rozhovoru Ondra uvedl, že mají jeden určitý den – čtvrtek. Ve druhém rozhovoru odpověděl shodně.

V prvním rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že se scházejí v určitý den – čtvrtek a jednou se stalo, že se sešli i jindy, když pomáhala se stěhováním.

Otázka č. 9: Stane se, že se sejdete i víckrát v jednom týdnu?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že se tak nestalo. Pouze když byla akce Pět P, sešli se i v jiný den. Ve druhém rozhovoru odpověděl, že se tak nestává.

V prvním rozhovoru odpověděla Věrka, že se tak stalo v případě akce Pět P a také, když pomáhala se stěhováním. Pak si vzpomněla, že jednou plánovali sejít se i jindy, ale nakonec z toho sešlo.

Otázka č. 10: Jakým způsobem jste v kontaktu ve dny, kdy zrovna nemáte schůzku?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že si nepíší spolu, Věrka se domlouvá s mamkou. Ondra má sice telefon, ale nenosí ho při sobě. Ve druhém rozhovoru potvrdil, že s Věrkou je v kontaktu mamka.

V prvním rozhovoru dobrovolnice odpověděla, že s Ondrou je v kontaktu mimo schůzky jen zřídkakdy, pravidelně je v kontaktu s jeho matkou.

Otázka č. 11: Kdo nejčastěji určuje, co spolu budete dělat na schůzkách?

V prvním rozhovoru Ondra uvedl, že v určování, co budou dělat, se mezi sebou střídají. Ve druhém rozhovoru byla odpověď Ondry stejná.

V prvním rozhovoru odpověděla Věrka, že určuje, co spolu budou dělat, spíše sama, Ondra má sklony vymýšlet aktivity neúměrně k roční době.

Otázka č. 12: Projevuješ vždy iniciativu ty nebo tvá/tvůj kamarád/ka?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že iniciativnější na schůzce bývá Věrka. Ve druhém rozhovoru byla jeho odpověď stejná.

V prvním rozhovoru dobrovolnice uvedla, že je iniciativnější spíše sama, ale snaží se naslouchat Ondrovým přáním a dělat aktivity, které ho baví.

Otázka č. 13: Kdo nejčastěji vymýšlí náplň vaší schůzky?

V prvním rozhovoru Ondra uvedl, že náplň častěji vymýšlí sám, Věrka ho vždy usměrní. Ve druhém rozhovoru uvedl, že náplň vymýšlí někdy on a někdy Věrka.

Z první odpovědi Věrky vyplývá, že náplň vymýšlí hlavně ona sama. Vždy se připravuje dopředu a vymyslí náplň z knih her, které má doma nebo je to její vlastní momentální nápad.

Otázka č. 14: Co bývá nejčastějším tématem, když si spolu na schůzce povídáte?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že si nejčastěji povídají o škole, rodině a kamarádech. Ve druhém rozhovoru uvedl, že neví, ale asi nejčastěji mluví o škole.

V prvním rozhovoru Věrka uvedla, že nejčastějším tématem hovorů je škola a zážitky nebo konflikty ve škole.

Otázka č. 15: O čem bys ještě se svou/svým kamarádem/kamarádkou mohl/a mluvit?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že neví, o čem by s Věrkou ještě mohli mluvit. Ve druhém rozhovoru byla jeho odpověď stejná.

V prvním rozhovoru Věrka odpověděla, že by spolu mohli mluvit o tom, co budou podnikat v létě.

Otázka č. 16: Prozradil/a jsi své/mu kamarádce/ovi nějaké tajemství?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že zatím tajemství Věrce neprozradil, ale potvrdil, že by mohl. Ve druhém rozhovoru řekl, že tajemství Věrce neprozradil.

V prvním rozhovoru Věrka odpověděla, že se nebojí s Ondrou mluvit o čemkoliv, protože se domnívá, že o tom Ondra nikde mluvit nebude a že to spíš do další schůzky zapomene.

Otázka č. 17: Popiš povahu své/ho kamaráda/kamarádky.

V prvním rozhovoru Ondra popsal Věrku jako hodnou, milou, hezkou kámošku. Ve druhém rozhovoru řekl, že Věrka je někdy hodná a jindy zlá. To proto, že je na ní teď rozzlobený.

V prvním rozhovoru Věrka uvedla, že Ondra má složitou povahu, nedá se popsat jednoduše, je to živel, vyžaduje pozornost, je veselý zvědavý, hravý a nápaditý.

Otázka č. 18: Kterých vlastností si na ní/něm ceníš?

V prvním rozhovoru Ondra odpověděl, že se mu líbí Věrčiny vlasy a to, že si s ním hraje. Ve druhém rozhovoru uvedl, že neví, čeho si na Věrce cení.

V prvním rozhovoru Věrka odpověděla, že si cení toho, že je Ondra upřímný a otevřeně řekne, co se mu nelíbí a co ho nebaví. Také si na něm cení, že dokáže vyjádřit to, že se na ni těší, je to na něm poznat na začátku schůzky.

Otázka č. 19: Co ti na ní/něm naopak vadí?

V prvním rozhovoru Ondra uvedl, že mu na Věrce nevadí nic. Ve druhém rozhovoru uvedl, že mu vadí, že se teď několik týdnů neviděli, protože Věrka neměla čas.

V prvním rozhovoru Věrka odpověděla, že jí na Ondrovi vyloženě nic nevadí, ale uvedla, že již spolu měli jeden konflikt. Vše se nakonec vysvětlilo a potkávají se dál.

Otázka č. 20: Máte za sebou několik měsíců kamarádkého vztahu. Jak si představuješ vaše další kamarádění?

V prvním rozhovoru Ondra vyjádřil obavu, že dobrovolnice Věrka odejde pryč na školu. Ve druhém rozhovoru uvedl, že neví, ale asi se nechce s Věrkou vídat dál.

V prvním rozhovoru Věrka uvedla, že by se chtěla vídat s Ondrou dál. Těší se, až bude léto a budou spolu podnikat výlety a chodit na tenis.

Otázka č. 21: Jak si představuješ vaše kamarádství po vypršení dohodnuté doby?

V prvním rozhovoru Ondra uvedl, že by chtěl s Věrkou pokračovat dál. Ve druhém rozhovoru uvedl, že neví, zatím nepřemýšlí o tom, že by spolu pokračovali dál.

V prvním rozhovoru Věrka uvedla, že pokud Ondra bude chtít, ráda by s ním pokračovala do doby, než odejde studovat na vysokou školu.

4.5.2 Pozorování

Pozorování na společných akcích u dvojice Věra a Ondřej proběhlo na třech společných akcích. Vždy se jednalo o akce, které probíhaly v odpoledních hodinách v časovém rozsahu tří hodin.

Drakiáda Pět P 14.10.2009

Dvojice přišla na akci společně, odcházeli rovněž společně, Věra doprovodila Ondřeje domů. Na akci si spolu zpočátku moc nepovídali, bavili se spíše s ostatními

dvojicemi než spolu, ale Věrka Ondrovi pomáhala při výrobě draků. Výsledky pozorování jsou v Tabulce č. 16.

Tabulka č. 16: Výsledky pozorování dvojice Věra a Ondřej
na Drakiádě Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe		×	
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	
Občerstvují se spolu		×	
Smějí se společně			×
Povídají si		×	
Baví se i s ostatními dvojicemi	×	×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Karneval Pět P 7.11.2009

Na akci přišli společně a odcházeli také společně. Na akci působili pohodovým dojmem. Nejprve si vzájemně pomohli s kostýmy, později se zapojili do her s ostatními, také byli vidět spolu u stolu, kde společně jedli. Vymýšleli dokonce hry pro ostatní dvojice. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 17.

Tabulka č. 17: Výsledky pozorování dvojice Věra a Ondřej
na Karnevalu Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci		×	×
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách	×		
Občerstvují se spolu		×	
Smějí se společně	×	×	×
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi		×	×

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Vánoční slavnost Pět P 16.12.2009

Dvojice přišla na slavnost společně, odcházeli rovněž společně. Celou dobu seděli u sebe a bavili se spíše spolu než s ostatními. Při vánočních zvycích si vzájemně pomáhali a ke konci akce si předali dárky. Působili pohodovým dojmem. Věrka občas mírně Ondrovy hlasitější a odmlouvavé projevy. Výsledky pozorování jsou uvedeny v Tabulce č. 18.

Tabulka č. 18: Výsledky pozorování dvojice Věra a Ondřej
na Vánoční slavnosti Pět P 2009

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe	×	×	×
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách		×	×
Občerstvují se spolu			×
Smějí se společně		×	×
Povídají si	×	×	×
Baví se i s ostatními dvojicemi			

(Zdroj: Vlastní výzkum)

4.5.3 Zápisy ze supervizí a zápisy ze schůzek

Ze zápisů ze supervizí vyplývá, že zprvu byl vztah dvojice bezproblémový, rychle se skamarádili a schůzky trávili různými aktivitami. Dobrovolnice neměla zpočátku potřebu řešit nějaké problémy. Později došlo k jednomu konfliktu na schůzce, kdy se Ondra na Věrku urazil a nemluvil s ní. Vše si vysvětlili. Později došlo ještě k jednomu nedorozumění s Ondrovými rodiči, když Věrka na poslední chvíli odřekla schůzku kvůli nemoci. Vztah ke konci přestal fungovat, když dobrovolnice nemohla z časových důvodů docházet za Ondrou. Momentálně vztah nepokračuje.

Zápisy ze schůzek ukazují na obdobný vývoj vztahu. Na začátku bylo vše v pořádku, dobrovolnici mnohdy nestačil na vylíčení zážitků papír, zaznamenala v zápiscích jak konflikt s Ondrou, tak i s jeho rodiči. Ke konci se asi měsíc nesešli a zápisky tedy končí poslední schůzkou cca měsíc před konáním druhého rozhovoru.

4.5.4 *Souhrn výsledků páté dvojice*

Vztah páté dvojice byl zpočátku bezproblémový, oba se rychle skamarádili. Vztah si oba užívali a stali se kamarády. Během vztahu došlo ke dvěma konfliktům mezi oběma a ke konfliktu mezi rodiči a dobrovolnicí. O těchto konfliktech se zmínila pouze dobrovolnice, Ondra o nich nemluvil. Tyto konflikty se však podařilo vyřešit ke spokojenosti všech zúčastněných bez zásahu koordinátora. Později však došlo k tomu, že se asi měsíc neviděli a dále se asi tři měsíce nebudou scházet z toho důvodu, že dobrovolnice odjede do zahraničí. Zatím není jasné, zda budou pokračovat dál, až se dobrovolnice vrátí zpět.

Matka zpočátku viděla vztah jako bezproblémový, dobrovolnici chválila a tvrdila, že Ondra se vždy na dobrovolnici těšil. Ke konci výzkumu došlo k tomu, že se přestali scházet z důvodu časové zaneprázdněnosti dobrovolnice. Matka si původně přála, aby se vídali dál, nyní však o tom pochybuje, ale konečné rozhodnutí nechává na synovi.

Na společných akcích se dvojice jevila podobně. Na první akci byl zpočátku ještě patrný stud, ale na dalších již dvojice působila jako dva kamarádi, kteří se dobře znají. Bylo na nich znát, že si akce oba užívají.

Zápisy ze supervizí a ze schůzek korespondují s rozhovory a pozorováním. Dobrovolnice během vztahu neřešila zásadní problémy, pokud problémy nastaly, dokázala je vyřešit sama. Poslední měsíc se přestali scházet. Dobrovolnice podcenila časovou náročnost přípravy na odjezd do zahraničí a upřednostnila studium před schůzkami. Také z tohoto důvodu nebyl realizován druhý rozhovor s dobrovolnicí.

5 Diskuze

Psaní diplomové práce, zejména pak výzkum, neprobíhalo jednoduše a bylo poměrně náročné, jak časově, tak z důvodu zvolení více metod výzkumu. V průběhu provádění výzkumu se objevovaly problémy. K těmto potížím patřilo například nepochopení otázky dotazovanými při rozhovorech. Toto se dělo zejména u rodičů, kteří nejsou zvyklí na takto podrobné dotazování, a není pro ně jednoduché vyjadřovat se o takovýchto věcech. Zvláště jim pak činí těžkosti zbavit se nervozity z toho, že je rozhovor nahráván. Bylo tedy nutné dbát na to, aby měli dotazovaní dostatek času na vyjádření odpovědi. Jelikož jsou komunikační dovednosti některých dotazovaných slabší, bylo někdy potřeba otázku zopakovat, popřípadě převyprávět tak, aby došlo k jejímu plnému pochopení.

K dalším potížím došlo na konci výzkumu, kdy dobrovolnice z páté dvojice odmítla poskytnout druhý rozhovor z důvodu časové náročnosti a rozhovor tedy nebyl realizován. Na výsledky výzkumu to nicméně nemělo vliv, jelikož vývoj vztahu je patrný jak z rozhovorů s matkou a dítětem, tak i z pozorování, zápisů ze supervizí a zápisků ze schůzek.

Výhodou při psaní diplomové práce bylo podle mého názoru to, že jakožto koordinátor programu jsem pravidelně v kontaktu s dvojicemi v průběhu jejich vztahu. Tím bylo snadnější navodit při rozhovorech atmosféru důvěry a bylo také možné pokládat poměrně důvěrné otázky. I přes to, že byly ve výzkumu kladeny dosti osobní otázky, byli dobrovolníci, děti i zákonní zástupci ochotní odpovídat a jejich výpovědi byly mnohdy značně obsáhlé. Také ostatní výzkumy v této oblasti jsou prováděny lidmi, kteří se programu Pět P dlouhodobě (často i profesně) věnují (např. Bocksneiderová, 2005; Koubová, 2007; Codlová, 2008; Procházková, 2009). Domnívám se, že by nebylo vhodné, aby výzkum v této oblasti prováděl někdo, kdo se programu dlouhodobě nevěnuje a není v kontaktu s dobrovolníky, dětmi a rodiči. Jde o specifickou problematiku, kde přítomnost výzkumníka, kterého dotazovaní neznají, by mohlo ovlivnit atmosféru při rozhovorech a dotazovaní by se mohli zdráhat odpovídat na důvěrné otázky.

Pokud se soustředíme na to, zda se vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P skutečně vyvíjí, zjistíme, že v osmi dimenzích vztahu dle Hindeho (1988) docházelo ke změnám, které na vývoj vztahu poukazují.

Co se týče první dimenze (obsahu) vztahu, byl zaznamenán posun u všech dvojic. Například aktivity, které spolu dvojice dělaly, se změnily, či rozšířily nebo naopak se objevily aktivity, které si daná dvojice oblíbila a později jim věnovala téměř každou další schůzku.

V případě druhé dimenze (rozmanitosti) byl rovněž zaznamenán vývoj. Většinou se staly aktivity jednotlivých dvojic postupem času pestřejšími a na konci vztahu dvojice vyjmenovávaly stále více a více aktivit. U jedné dvojice byl vývoj v této dimenzi odlišný. Dítě si prosazovalo stále stejnou náplň schůzky, což dobrovolníci nevyhovovalo. Později v průběhu vztahu došlo k tomu, že dobrovolnice si prosadila větší pestrost aktivit. Z výzkumu vyplynulo, že některé dvojice si vytvořily své rituály, které byly pro ně typické. Několik dvojic označilo za pravidelnou aktivitu povídání. To je podle mého názoru pro děti velmi přínosné. V dobrovolníkovi mají někoho, kdo si s nimi pravidelně povídá. Je otázkou, zda to děti také vnímají jako důležitou věc?

Ve třetí dimenzi se zjišťovala kvalita vztahu. Hinde (1988) považuje za kvalitu vztahu to, zda vztah obsahuje humor a smích. Bylo zjištěno, že v přátelských vztazích jednotlivých dvojic skutečně je přítomen smích a také humorné situace. Vývoj byl v tom, že na začátku vztahů docházelo k ojedinělým vtipným situacím, například při vyprávění vtipů, ke konci vztahů pak několik dvojic potvrdilo, že se smějí často a jmenovalo různé vtipné situace ze schůzek. U třetí dimenze byl také velmi zajímavý pohled zákonných zástupců dětí. Všichni potvrdili, že na dětech je poznat, že se na schůzky s dobrovolníky těší. U vztahů, které se vyvíjely bez konfliktních situací, zákonní zástupci rovněž potvrdili, že se domnívají, že vztah navázaný mezi dítětem a dobrovolníkem je kamarádstvím. Zde se nabízí předpoklad, že u vztahů, kde byly problémy a bývají například předčasně ukončené, by zákonní zástupci dětí viděli vztah jinak a nedomnívali by se, že dobrovolník s dítětem se stali přáteli.

Čtvrtou dimenzi představuje frekvence a organizace, která je v programu Pět P víceméně daná pevně stanovenou dobou setkávání. Výzkumem bylo zjištěno, že dvojice

tuto dobu dodržují až na dané výjimky, kdy se na nějaký čas nescházeli a pak scházení obnovili. Jedna dvojice se momentálně neschází. Vývoj vztahu této dvojice tedy zatím není příznivý. U dalších zkoumaných dvojic tomu tak není. Několik dvojic potvrdilo, že jsou v kontaktu i mimo schůzky – například přes mobil a internet. Zde se nabízí otázka, zda to, že dvojice je v kontaktu i mimo schůzky souvisí s mírou důvěrnosti vztahu? Zajímavé také je, že většina dvojic uvádí, že mají určený „svůj“ den, tj. určitý den v týdnu (například úterý), kdy se pravidelně setkávají a tento den se většinou nemění.

Pátá dimenze (reciprocita a komplementarita) značí vzájemnost vztahu a to, zda se oba účastníci doplňují, v našem případě tedy je možné zaměřit se na to, jakým způsobem se domlouvají na schůzky a kdo vymýšlí náplň schůzek, zda se role střídají. Na začátku vztahu byla náplň schůzek věcí vzájemné dohody mezi dítětem a dobrovolníkem, na konci vztahu už častěji docházelo k tomu, že náplň určovaly děti. To může dokládat to, že se děti staly více aktivními, měly možná více zájmů a tím se snažily více zapojit do vymýšlení aktivit. Vývoj v této dimenzi byl vidět také u dvojice, kde zprvu náplň schůzek určovalo dítě, na konci vztahu již tomu tak nebylo a docházelo ke střídání. Z rozhovorů s dobrovolníky je znát, že vítají, když i dítě začne být aktivní při vymýšlení náplně a samo navrhuje, co budou dělat na další schůzce.

Šestá dimenze je zaměřená na intimitu, tedy důvěrnost vztahu, která bezprostředně souvisí s tím, jak moc důvěrné jsou rozhovory dětí a dobrovolníků, případně zda se vzájemně svěřují. V této dimenzi byl zaznamenán vývoj u všech dvojic. Co se týče témat, zdá se, že postupem času se témata hovoru stávají rozmanitějšími a důvěrnějšími. Dvě dvojice potvrdily, že si sdělují svá tajemství. Zajímavé je, že tajemství sdělují i dobrovolníci dětem. Tyto dvojice také nemají problém bavit se spolu o všem. Dvě dvojice spolu i po výzkumu pokračují v programu Pět P dál, je tedy otázka, zda u nich v této dimenzi ještě nedojde postupem času k dalšímu vývoji.

Sedmou dimenzí je interpersonální percepce, tedy to, jak se členové dvojice navzájem vnímají. Zde je zajímavé, že děti jmenují na dobrovolnících samé dobré vlastnosti a ty špatné sdělují jen málo. Dobrovolníci naopak mají menší problém s vyjadřováním toho, co jim na dětech vadí. Je otázkou, zda se děti stydí

o dobrovolnících mluvit negativně či zda jim opravdu na jejich starších kamarádech skutečně nic nevadí. Otázkou také je, zda i u této dimenze dochází k vývoji. Každý člen dvojice zde měl popsat vlastnosti druhého. Odpovědi dětí byly na začátku i na konci podobné. Vývoj je možné zaznamenat spíše z odpovědí dobrovolníků. Je vidět, že na konci vztahu dobrovolníci již zažili děti v různých situacích a mohli na základě těchto zážitků děti popsat podrobněji. Pro děti je těžké vyjadřovat se o dobrovolnících. Úsudek o dobrovolníkovi si mnohdy udělají na první schůzce, kdy jsou z dobrovolníků nadšené, a tudíž svůj názor na dobrovolníka nemění.

V osmé dimenzi se jedná o závazek – do jaké míry jsou oba členové dvojice oddáni jeden druhému. Zde byl výzkum zaměřen na to, jakým způsobem vidí jak děti a dobrovolníci, tak i zákonní zástupci dětí budoucnost vztahu. I v této dimenzi byl zaznamenán vývoj u všech dvojic. Na začátku vztahu všechny dvojice tvrdí, že by se chtěly vzájemně i nadále setkávat. Vztah po ukončení dohodnuté doby v rámci Pět P vidí hlavně děti stejně, dobrovolníci již přemýšlejí o tom, zda budou mít na dítě v budoucnu dostatek času. Na konci vztahu v rámci Pět P spolu tři dvojice pokračují dál. Jedna dvojice zůstává v programu. Další dvě dvojice oficiálně ukončily vztah v rámci programu Pět P, ale dále se vídají (nebo jsou v kontaktu přes telefon, dopisy a emaily) i bez zastřešení programem. U zbylých dvou dvojic je vývoj v této dimenzi jiný. U čtvrté dvojice by se dítě chtělo vídat v rámci programu dál, ale dobrovolnice ví, že to už nebude možné z časových důvodů. Je otázkou, zda spolu zůstanou v kontaktu jiným způsobem (telefon, email...). U páté dvojice došlo ke konfliktu a také k tomu, že dobrovolnice odjede přechodně do zahraničí. Zda bude pátá dvojice v programu pokračovat dál, záleží na dalším vývoji vztahu dítěte a dobrovolníka. Jako koordinátor jsem však nezávisle na výzkumu dostala jasné signály od dítěte z této dvojice, že by se chtělo s dobrovolnicí po jejím návratu setkávat dál. Zajímavý je v této dimenzi také pohled zákonných zástupců. Všichni shodně uváděli, že by uvítali, kdyby vztah pokračoval. Je tedy možné domnívat se, že z pohledu zákonných zástupců je vztah s dobrovolníkem pro dítě prospěšný.

Z uvedeného je vidět, že ve všech dimenzích došlo u jednotlivých dvojic k vývoji a odpovědi účastníků se v průběhu vztahu měnily. Došlo také k tomu, že každý

vztah se vyvíjel jiným způsobem a v průběhu dvou vztahů se objevovaly konflikty, které měly vliv na další vývoj vztahu.

Zaměříme-li se na to, zda vývoj zkoumaných vztahů postupuje po určitých fázích, je otázkou, zda je možné z výsledků tohoto výzkumu vysledovat jednotlivé fáze? U třetí dvojice například dobrovolnice uvedla v prvním rozhovoru, že se snaží se svým mladším kamarádem zatím lépe poznat a tomu přizpůsobuje i náplň schůzek, kdy si hlavně povídají. Je tedy možné, že u této dvojice probíhala v době prvního rozhovoru fáze zapojení, kterou popisuje DeVito (2008) a DuBois a Karcher (2005) tuto fázi nazývají fází zahájení – iniciation.

Dále bylo výzkumem možné potvrdit, že u většiny vztahů se podařilo dosáhnout větší míry důvěrnosti, kdy se oba členové dvojice mohou navzájem svěřovat se svými starostmi a tajemstvími. Je možné se tedy domnívat, že došlo k dosažení fáze důvěrnosti tak, jak je definují DeVito (2008) a DuBois a Karcher (2005).

I když z výsledků je možné usoudit, že uvedené dvě fáze ve sledovaných vztazích probíhaly či probíhají, domnívám se, že výzkumem nelze jednoznačně potvrdit, že vztahy skutečně probíhaly dle fází, o kterých mluví DeVito (2008) a DuBois a Karcher (2005). Tato otázka by mohla být tématem dalšího výzkumu.

Výzkum byl sice zaměřen na vývoj vztahu, ve výsledcích je však patrné také to, jakým způsobem přistupuje dobrovolník k dítěti. O přístupu dobrovolníka k dítěti a jeho vlivu na další průběh se již ve své studii zmiňují Brumovská a Málková (2008). Většina dobrovolníků přistupuje k dítěti přátelským způsobem. Nemluví o tom, že by dítě museli nějakým způsobem korigovat. Výsledky ukázaly, že dobrovolníci jsou k dětem vnímaví a jejich přístup lze minimálně ve třech případech označit za rovnocenně - přátelský přístup dle Brumovské a Málkové (2008). V jednom případě se lze domnívat, že jedna z dobrovolnic zaujímala přístup zaměřený na dítě, kdy se dítěti několik měsíců plně podřizovala, a přiznala, že jí aktivity, které si dítě neustále prosazovalo, zcela nevyhovovaly.

Co se týče typologie vztahů, které se rovněž věnuje Brumovská a Málková (2008), je podle mého názoru možné tvrdit, že u dvou vztahů (první a druhé dvojice) se jedná o vzájemný (efektivní) vztah, jelikož tento vztah postupně přerostl

do neformálního přátelství, kdy dobrovolník a dítě spolu zůstávají v kontaktu i po oficiálním ukončení vztahu v rámci programu Pět P. Průběh vztahu třetí dvojice byl odlišný. Dobrovolnice se v první polovině vztahu zcela přizpůsobovala dítěti co se týče náplně schůzek i přesto, že jí náplň nevyhovovala. Domnívám se tedy, že zde šlo o vztah zaměřený na dítě s nespokojeností dobrovolníka (Brumovská a Málková, 2008). Další sledovaný vztah – čtvrtá dvojice, stále pokračuje v programu. U této dvojice bylo patrné, že zpočátku musela dobrovolnice vyvíjet větší snahu, aby se o dítěti dozvěděla více, také na supervizích zmiňovala, že jí vadí lhaní a vymyšlení ze strany dítěte. Nabízí se tedy otázka, zda se nejednalo rovněž o vztah zaměřený na dítě s nespokojeností dobrovolníka. Z dalšího výzkumu ale vyplynulo, že dobrovolnice již nepovažuje lhaní a vymyšlení za tak důležité a vztah si začíná více užívat spolu s dítětem. Domnívám se, že i u této dvojice se jedná o vzájemný (efektivní) vztah. U páté dvojice je složité odhadnout, o jaký typ vztahu se jedná, jelikož se momentálně nescházejí (dobrovolnice nejprve upřednostnila studium, posléze odjela do zahraničí). Počáteční průběh vztahu nicméně nasvědčoval tomu, že oba dva byli ve vztahu spokojení. O jaký vztah se však celkově dle typologie jedná, bude možné říci až v budoucnu, kdy se ukáže další vývoj tohoto vztahu.

Další z věcí, nad kterou jsem se zamýšlela při psaní mé diplomové práce, byla otázka, jak může práce přispět do praxe. Po provedení výzkumu jsem došla k poznatku, že jsem o vztahu dětí a dobrovolníků zejména díky rozhovorům zjistila mnoho nového, co jsem do té doby neměla možnost vysledovat.

Koordinátoři programu Pět P mají povinnost kontaktovat jednou měsíčně zákonné zástupce dětí z programu, pravidelně jsou také v kontaktu s dobrovolníky. Tyto kontakty jsou však spíše zaměřené na to, zda vztah probíhá bez problémů, pokud se problém objeví, koordinátor jej pomáhá řešit, dále zajišťuje organizační stránku vztahu. Nedožívá se ale již více o kvalitě a vývoji vztahu. Domnívám se, že teorie Hindeho (1988) o osmi dimenzích vztahu může být vodítkem, jak se ptát na tyto skutečnosti. Podle mého názoru je pro koordinátory důležité vědět, že ve vztahu těchto osm rozměrů skutečně existuje. Jakým způsobem se na ně dá doptat, není nikde dáno, Hinde však

ve své teorii určitá vodítka již poskytl. Bylo potřeba je pouze poupravit pro potřeby koordinátorů.

Otázky vytvořené pro jednotlivé dimenze:

První dimenze (obsah): Co spolu dělají? Jakým činnostem se věnují?

Druhá dimenze (rozmanitost): Jsou činnosti, které spolu podnikají, rozmanité? Jaké činnosti spolu podnikají pravidelně?

Třetí dimenze (kvalita): Je součástí přátelství dobrovolníka a dítěte legrace a smích? Jakým způsobem ke vztahu oba přistupují?

Čtvrtá dimenze (frekvence a organizace): Je dvojice v kontaktu i mimo pravidelné schůzky? Jakým způsobem jsou v kontaktu mimo schůzky?

Pátá dimenze (reciprocita a komplementarita): Dochází ve vztahu dítěte a dobrovolníka ke střídání rolí vůdce a následovníka? Jakým způsobem se domlouvají na náplni schůzek?

Šestá dimenze (intimita): O jakých tématech spolu na schůzkách mluví? Sdělují si tajemství?

Sedmá dimenze (interpersonální percepce): Jakým způsobem by popsali povahu druhého?

Osmá dimenze (závazek, hloubka): Jak vidí svůj vztah dál? Chtějí spolu pokračovat?

Z výzkumu vyplynuly dvě hypotézy. První hypotéza zní: Vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P se vyvíjí v osmi dimenzích dle teorie Hindeho (1988). Druhá hypotéza zní: Každý vztah dítěte a dobrovolníka v programu Pět P se vyvíjí jiným způsobem.

6 Závěr

Oblast zkoumání vývoje vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P je oblastí velmi citlivou, jelikož při jejím zkoumání je pracováno s důvěrnými informacemi. V České republice dosud nebyly provedeny výzkumy, které by si kladly za cíl prozkoumat, jakým způsobem se vztah dítěte a dobrovolníka vyvíjí. Dosavadní výzkum byl zaměřen spíše na zhodnocení (evaluaci) programu jako takového a jeho přínos pro dítě. Domnívám se tedy, že práce přináší nový pohled na vztah dítěte a dobrovolníka.

Práce si kladla za cíl zanalyzovat vývoj vztahu dítěte a dobrovolníka v programu Pět P na základě změn v osmi dimenzích dle Hindeho (1988). Použitými metodami byly metoda dotazování technikou strukturovaného rozhovoru, zúčastněné pozorování a analýza dokumentů.

Za použití všech metod bylo zjištěno, že vztah dítěte a dobrovolníka se skutečně vyvíjí. Každá dvojice má svůj konkrétní příběh a vývoj, tento vývoj lze zaznamenat na základě změn v osmi dimenzích.

Z výzkumu vzešly dvě hypotézy: Vztah dítěte a dobrovolníka se vyvíjí v osmi dimenzích dle teorie Hindeho (1988). Každý vztah dítěte a dobrovolníka se vyvíjí jiným způsobem.

Práce přináší také doporučení do praxe zejména pro začínající koordinátory programu Pět P. Doporučení se týkají toho, jakým způsobem lze zjišťovat kvalitní informace o vztahu dítěte a dobrovolníka ve všech jeho rozměrech. V práci jsou uvedeny konkrétní otázky, kterými se lze doptávat dětí a dobrovolníků, případně i zákonných zástupců.

Informace uvedené v práci mohou být užitečné nejen začínajícím koordinátorům, ale jako inspirace již zkušeným koordinátorům, kteří program realizují dlouhodobě.

7 Seznam použité literatury

1. ARGYLE, M., HENDERSON, M. The rules of friendship. *Journal of Social and Personal Relationships*. 1. 1984, str. 211 – 237.
2. BALSLEY, K. *President's Message* [online]. c2007 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <http://www.bbbsi.org/presidents_message/>.
3. *BBBS Countries* . [online]. [cit 2010-02-20]. Dostupné z: <<http://www.bbbsi.org>>.
4. BENNETS, CH. Mentoring youth: Trend and tradition. *British journal of guidance and counselling*, February 2003, vol. 31, issue 1, str. 63-76. ISSN 0306-9885.
5. BOCKSCHNEIDEROVÁ, A. *Evaluace v sociálně preventivním programu Pět P*. České Budějovice, 2005. 84 s. Diplomová práce na ZSF JU. Vedoucí diplomové práce Mgr. Bohdana Břízová.
6. BRUMOVSKÁ, T., MÁLKOVÁ, G. *Typologie dynamiky mentoringového vztahu v programu Big Brothers Big Sisters/Pět P – závěrečná zpráva z výzkumu na téma „Výchova k dobrovolnictví – mentoring“*. Praha: Národní institut dětí a mládeže, 2008. 116 s
7. BŘÍZOVÁ, B. *Re: Nejnovější adresář Asociace Pět P v ČR*. [online]. 18. března 2010a 10:05; [cit. 2010-03-21]. Osobní komunikace.
8. BŘÍZOVÁ, B. *Re: Přehled členů Asociace Pět P v ČR podle akreditací a registrací sociálních služeb*. [online]. 5. dubna 2010b 8:30; [cit. 2010-04-05]. Osobní komunikace.
9. BŘÍZOVÁ, B. *Studijní opora k předmětu dobrovolnictví*. České Budějovice: ZSF JU, 2007. [online]. c2007 [cit 2010-03-10]. Dostupné z: <[http://www.zsf.jcu.cz/studium/studijni-programy-obory-kurzy/podpurne-studijni-texty/spvs/spvs-dobrovolnictvi/view?searchterm=studijní opora předmětu dobrovolnictví](http://www.zsf.jcu.cz/studium/studijni-programy-obory-kurzy/podpurne-studijni-texty/spvs/spvs-dobrovolnictvi/view?searchterm=studijni%20opora%20předmětu%20dobrovolnictví)>.

10. BŘÍZOVÁ, B., DVOŘÁKOVÁ, J., MOTLOVÁ, L. Supervize v dobrovolnickém programu Pět P. In *Supervízia v sociálnej práci – súčasná prax a perspektivy (CD ROM)*. Prešov, Slovensko: PBF PU v Prešove, 2007. ISBN 978-80-8068-577-5, EAN 9788080685775
11. BŘÍZOVÁ, B., KOUBOVÁ, Š. Význam výcviku dobrovolníků ve zdravotně sociální sféře. *Kontakt 1/2008*. ZSF JU. ISSN 1212-4117. s. 125 – 133.
12. CODLOVÁ, J. *Role koordinátora dobrovolníků ve zdravotně sociální oblasti*. České Budějovice, 2008. 62 s. Bakalářská práce na ZSF JU. Vedoucí práce Mgr. Bohdana Břízová.
13. ČERNÁ, L. a kol. *Manuál programu Pět P (Big Brothers Big Sisters) v České republice*. Praha: Asociace Pět P v ČR, 2004. 36 s.
14. DeVITO, J. A. *Essentials of Human Communication*. 6th edition. Boston: Allyn & Bacon, 2008. 388 s. ISBN: 0205491464.
15. DUBOIS, D., KARCHER, M. *Handbook of Youth Mentoring*. Kalifornia: Sage Publications, Inc., 2005. 596 s. ISBN 0-7619-2977-0.
16. DUBOIS, D., NEVILLE, A. Youth mentoring: Investigation of relationship characteristics and perceived benefits. *Journal of community psychology*, May 1997, vol. 25, issue 3, str. 227 – 234. ISSN 0090-4392.
17. GARRINGER, M., JUCOVY, L. *Building relationship. A guide for new mentors*. Revised version. USA Washington, DC, The Hamilton Fish Institute on School and Community Violence & The National mentoring Center at Northwest Regional Educational Laboratory, 2008. 38 s. [online]. [cit 2010-03-10]. Dostupné z: <http://educationnorthwest.org/webfm_send/173>.
18. GORDON, T., FALLEROVÁ, L. *P.E.T.: Úspěšná rodičovská výchova*. 1.vyd. Bratislava: Mind Kontrol Edition, 1995. 256 s. ISBN 963-04-5138-7.
19. GROSSMAN, J., B., GARRY, E., M. Mentoring – A Proven Delinquency Prevention Strategy. *Juvenile Justice Bulletin*. USA Washington, D. C., April 1997. NCJ 164834

20. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. 776s. ISBN 80-7178-303-X.
21. HAWKINS, P., SHOHEET, R. *Supervize v pomáhajících profesích*. 1. vydání. Praha: Portál 2004. 208 s. ISBN 80-7178-715-9.
22. HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 3. vydání. Portál: Praha, 2003. 165 s. ISBN 80-7178-763-9.
23. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 S. ISBN 80-7367-040-2.
24. HINDE, R.A. *Individuals, relationships and culture: Links between Ethology and the Social Sciences (Themes in the Social Science)*. Cambridge: Cambridge university press, 1988. 222s. ISBN 0521348447.
25. JAKUBCOVÁ, Š. Big Brothers, Big Sisters – Program Pět P. *In sborník konference 10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských čtností*. Kroměříž, květen 2008.
26. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.
27. JANEČKOVÁ, H. *Realizace a rozvoj Programu Pět P v České republice*. Kroměříž, 2009. 73 s. Absolventská práce na Vyšší odborné škole pedagogické a sociální Kroměříž. Vedoucí absolventské práce PhDr. Dagmar Cruzová.
28. JANOUŠEK, J., SLAMĚNÍK, I. Sociální motivace. In Výrost, J. a Slaměník, I. *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2008. Str. 147 – 160. ISBN 978-80-247-1428-8.
29. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. 5. vydání. Praha: Portál, 2006. 147 s. ISBN 80-7367-181-6.
30. KOUBOVÁ, Š. *Význam výcviku dobrovolníků ve zdravotně sociální sféře*. České Budějovice, 2007. Bakalářská práce na ZSF JU. Vedoucí práce Mgr. Bohdana Břízová.
31. KŘIVOHLAVÝ, J. *Povídej – naslouchám*. 1.vyd., Praha: Návrat 1993. 106 s. ISBN 80-85495-18-X.

32. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál 2004. 200 s. ISBN 80-7178-835-X.
33. *Manuál programu Pět P (Big Brothers Big Sisters). Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. Praha: Hestia, o.s., 2009. 17s.
34. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
35. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
36. MOTLOVÁ, L., BŘÍZOVÁ, B. Supervize dobrovolnických programů v oblasti sociální práce. In: *Supervize v sociální práci a její institucionální souvislosti (Sborník z mezinárodní konference)*. Ústí nad Labem: 2005, ISBN 80-7044-698-6
37. MUNDEN, E., ARCELUS, J. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. 120 s. ISBN 80-7367-188-3.
38. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vydání. Dotisk. Academia: Praha, 2004. 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
39. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1.vyd. Praha: Academia, 2004. 472 s. ISBN 80-200-1387-3.
40. PREKOP, J. *Empatie. Vcítění v každodenním životě*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 132 s. ISBN 80-247-0672-5.
41. PROCHÁZKOVÁ, M. *Nejčastější problémy v programu Pět P z pohledu koordinátorů a možnosti jejich řešení*. Praha, 2009. 113 s. Diplomová práce na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tereza Pospíšilová, M.A., Ph.D.
42. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
43. RHODES, J. *Stand by Me: The Risks and Rewards of Mentoring Today's Youth*. USA Massachusetts: Harvard University Press, 2004. 176 s. ISBN 0674016114.

44. ROGERS, C., R. *Způsob bytí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 296 s. ISBN 80-7178-233-5.
45. ŘÍČAN, P. *Vývojová psychologie*. 2. přepracované vydání. Praha: Portál, 2006. 390 s. ISBN 80-7367-124-7.
46. SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., CRUZOVÁ, D. *Role dobrovolnických center, zahraniční zkušenosti, organizace a financování*. In Sborník z konference Dobrovolníci v zařízeních sociální a zdravotní péče. Kroměříž: květen 2002. [online] [cit 2010 – 2-28] . Dostupné z: <http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik_2002/cruzova_dagmar.htm>
47. ŠVESTKOVÁ, R. *Minulost a současnost dobrovolnictví*. Kontakt 3 – 4 2005 ZSF JU, ISSN 1212-4117. s. 319 – 321 (str. 321)
48. ŠVESTKOVÁ, R., PLODKOVÁ, B., MAZEHOVÁ, Y. *Zhodnocení rozvoje sociálně preventivního programu Pět P na ZSF JU*. In Sociální práce. Č. 4/2004. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Brno. s. 73-83. ISSN 1213-624.
49. TOŠNER, J. *Dokumentace dobrovolnických center a programů. Studijní materiály pro kurzy koordinátorů dobrovolníků*. Praha: Hestia, 2010. [online]. [cit 2010-03-10]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/ruzne/DC_Dokumentace_0210.doc>.
50. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a práce s nimi v organizacích*. 2.vydání. Praha: Portál, 2006. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.
51. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1.vyd., 3.dotisk. Praha: Karolinum, 2004a. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.
52. VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004b. 356 s. ISBN 80-246-0841-3.
53. VYMĚTAL, J. *Úzkost a strach u dětí*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-830-9.

54. WIENEROVÁ, K. *Vztah dobrovolníka a dítěte v programu Pět P*. České Budějovice, 2006. 68 s. Bakalářská práce na ZSF JU. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Bohdana Břízová.
55. Zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.
56. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

8 Klíčová slova

Dítě

Dobrovolník

Kamarádský vztah

Program Pět P

Vývoj vztahu

9 Přílohy

1. Dohoda o spolupráci na programu Pět P
2. Osnova rozhovoru s dítětem a dobrovolníkem
3. Osnova rozhovoru se zákonným zástupcem
4. Záznamový arch pozorování na společných akcích
5. Formulář pro zápisky ze schůzek

Příloha 1

Dohoda o spolupráci na programu Pět P

uzavřená mezi smluvními stranami

HESTIA, o. s. – Národní dobrovolnické centrum

Program Pět P – Poříčí

se sídlem: Na Poříčí 12, 110 00, Praha 1

zastoupené: Adéla Kohoutková – koordinátor programu Pět P

(dále jen „HESTIA – NDC“)

a

Dobrovolník (jméno a příjmení): ..... r.č:

.....

adresa trvalého pobytu:

.....

I. Účel dohody

Účelem této dohody je úprava základních práv a povinností účastníků v rámci spolupráce na programu Pět P. Pět P je sociálně preventivní program HESTIA – Národního dobrovolnického centra probíhající pod záštitou Asociace programu Pět P v České republice. Program je zaměřený na:

- ✓ Přátelství
- ✓ Podporu
- ✓ Prevenci
- ✓ Péči a
- ✓ Pomoc všem dětem, kterým může prospět hodnotný vztah s další dospělou osobou.

V rámci programu Pět P pracuje vyškolený dospělý dobrovolník vždy individuálně s jedním dítětem, a to v rámci hl. m. Prahy a okolí. Scházejí se každý týden a naplň schůzek záležití především na nich – co obě strany připraví, co je pro dítě přínosem (sport, výstavy, učení, návštěvy kina, povídání si ...). **Role dobrovolníka v životě dítěte je podpůrná – není a v žádném případě nechce být náhradou role rodičovské.**

Programu bylo uděleno pověření Magistrátu hl. m. Prahy k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Program Pět P realizovaný HESTIA je akreditovaný u Ministerstva vnitra ČR.

II.

Před zahájením dobrovolné činnosti prochází dobrovolník výběrem a výcvikem a pomoc odborníků pokračuje i po dobu jeho setkávání s dítětem, a to formou pravidelného kontaktu s koordinátorem programu Pět P a dále formou pravidelných setkání s dalšími dobrovolníky a supervizorem.

III.

HESTIA – NDC přijímá dobrovolníka/dobrovolnici do programu Pět P, a to počínaje dnem:

.....

IV.

Souhlasím, že HESTIA - NDC může použít fotografie a videozáznamy, na nichž jsem zachycen, pořízené v rámci programu pro všeobecnou prezentaci (www.stránky, propagační letáky, výroční zprávy, média - TV apod.) programu Pět P a HESTIA – NDC, a to i po skončení této dohody. HESTIA - NDC uvede pouze mé křestní jméno

ANO - NE

V.

Kodex dobrovolníka:

- ✓ Jako dobrovolník programu Pět P se zavazuji účastnit se výcviku dobrovolníků a předložit výpis z evidence Rejstříku trestů ne starší než 3 měsíce,
- ✓ Jako dobrovolník se zavazuji, že budu pravidelně jednou týdně 2 - 3 hodiny individuálně pracovat s dítětem, které si vyberu ve spolupráci s koordinátorem programu Pět P, a to nejméně po dobu 10 měsíců.
- ✓ S dítětem budu plánovat finančně nenáročné aktivity. O plánovaném programu budu zákonného zástupce dítěte informovat buď osobně nebo prostřednictvím dítěte (aby dítě vybavil nezbytným dle situace apod.). Aktivity, které by svou časovou nebo finanční náročností vybočovaly z obvyklých činností, předem konzultuji se zákonným zástupcem dítěte a získám jeho souhlas. Při jejich projednávání budu respektovat přání a omezení, která vyslovil zákonný zástupce dítěte.
- ✓ Zavazuji se navštěvovat 1x měsíčně supervizní schůzky, při kterých odevzdám písemný záznam o kontaktu s dítětem. Na supervizích je nutná účast 80 %. Pokud se supervizní schůzky nebudu moci zúčastnit, svou neúčast neodkladně omluvím a dle potřeby si dojednám individuální termín supervize.
- ✓ Souhlasím s tím, že mě koordinátor programu bude v dohodnutém rozsahu kontaktovat a bude se informovat o průběhu schůzek a vztahu s dítětem.
- ✓ Jakýkoli kontakt s rodinou či se školou dítěte, který přesahuje rámec potřebné domluvy o schůzce s dítětem či nezbytných provozních záležitostech, budu předem konzultovat s koordinátorem programu.
- ✓ Beru na vědomí, že po dobu schůzky s dítětem za něj přebírám zodpovědnost a v případě nenadálého úrazu či nehody ho dopravím k nezbytnému ošetření.
- ✓ Dítě si budu vyzvedávat a zpět předávat dle dohody se zákonným zástupcem (viz dohoda o spolupráci mezi HESTIA - NDC a zákonným zástupcem dítěte).
- ✓ Pokud usoudím, že nemohu s vybraným dítětem dále spolupracovat, projednám tento postoj neodkladně s koordinátorem a ukončím spolupráci s dítětem.
- ✓ Závažnější problémy spojené se svým vztahem k vybranému dítěti budu vždy řešit prostřednictvím koordinátora a budu ho okamžitě informovat o jakýchkoliv nečekaných událostech při setkání s dítětem.
- ✓ Náklady spojené s aktivitami na schůzkách s dítětem si budu hradit výhradně

sám, kromě předem dohodnutých a doložených nákladů (např. vstupenky) a kromě využití vybavení a pomůcek klubovny programu. Svou práci budu vykonávat bez nároku na finanční odměnu a ani od zákonného zástupce dítěte žádnou finanční odměnu či podporu nepřijmu.

- ✓ Svým podpisem se zavazuji k mlčenlivosti, jež je nedílnou součástí této smlouvy.
- ✓ V rámci kontaktu s dítětem budu jednat v souladu se zásadami stanovenými v bodě I. této dohody. Zároveň beru na vědomí, že jedním ze zásadních cílů mé podpůrné role v životě dítěte je umožnit mu plný osobnostní rozvoj a učit je toleranci, aniž bych jej soustavně ovlivňoval vlastním filosofickým nebo náboženským přesvědčením, či se snažil pro něj dítě získat. V tomto ohledu budu plně respektovat přání a přesvědčení zákonného zástupce dítěte.
- ✓ Pokud dojde k závažné události, která by mohla ovlivnit mou práci v programu Pět P, nebo pokud dojde k závažnější změně (zdravotní stav, změna bydliště, školy apod.) podám o tom neodkladně zprávu koordinátorovi programu.
- ✓ Beru na vědomí kodex zákonného zástupce dítěte, který je součástí dohody mezi ním a občanským sdružením HESTIA – NDC.
- ✓ Beru na vědomí, že v průběhu dobrovolné činnosti nemám nárok na ubytování a stravování a že předčasné ukončení dobrovolné činnosti z jiných než zřetele hodných důvodů, může být důvodem vrácení poměrné části vynaložených nákladů na přípravu dobrovolníka.
- ✓ Souhlasím s tím, že informace budou použity pro vnitřní potřebu HESTIA – NDC a programu Pět P a budou poskytnuty zákonnému zástupci dítěte. Dále souhlasím, že některé osobní údaje (RČ, bydliště apod.) budou poskytnuty Magistrátu hl. m. Prahy (v souvislosti se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí) a smluvní pojišťovně (pojištění dobrovolníků).

Závazky HESTIA - NDC:

- ✓ Zajistí výcvik, výběr a supervizi dobrovolníka, včetně seznámení dobrovolníka s možnými riziky spojenými s jeho činností.
- ✓ Zajistí pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou dobrovolníkem při výkonu jeho dobrovolné činnosti i za škodu na majetku či zdraví způsobenou dobrovolníkovi. Bude vytvářet optimální podmínky pro práci s vybraným dítětem.
- ✓ Pokud dobrovolník usoudí, že nemůže s vybraným dítětem spolupracovat a dokáže o tom jednat, nabídne koordinátor dobrovolníkovi možnost setkávání s jiným dítětem.
- ✓ Bude kontaktovat dobrovolníka a informovat se o vývoji vztahu s dítětem (první tři měsíce 1x za 2 týdny, dále 1x za měsíc, dle potřeby častěji).
- ✓ Poskytne pomoc při řešení konkrétních situací, které mohou vzniknout při kontaktu a ve vztahu dobrovolníka s vybraným dítětem, případně které mohou tento vztah ohrozit.
- ✓ Zajistí individuálních konzultaci dobrovolníka s odborníkem – supervizorem v případě potřeby.
- ✓ Bude podporovat komunikaci se zákonným zástupcem dítěte, dobrovolníkem,

dítětem a se souhlasem zákonného zástupce i se zástupci dalších organizací, které mají dítě nebo rodinu v péči.

- ✓ Pokud dobrovolník dodrží všechny výše uvedené podmínky dohody, obdrží na konci své práce osvědčení s počtem hodin strávených individuálním kontaktem s dítětem a dále o počtu hodin výcviku a supervize.

VI. Závěrečná ustanovení

Tato dohoda se uzavírá na základě zákona o dobrovolnické službě s ohledem na ustanovení občanského zákoníku, a to na dobu 10 měsíců. V případě oboustranného zájmu lze ve vztahu pokračovat. Pak je platnost této dohody automaticky prodloužena do doby, než jedna nebo obě smluvní strany budou chtít vztah ukončit.

Platnost dohody zaniká buď uplynutím doby, dále dohodou nebo výpovědí jedné ze smluvních stran. Výpovědní doba je 14 dní. Výpověď a dohoda může být písemná nebo ústní.

Dohoda je vyhotovena ve dvou exemplářích, po jednom z nich obdrží dobrovolník a zástupce HESTIA – NDC, kopii dohody obdrží zákonný zástupce dítěte.

Případné změny dohody jsou možné po projednání a souhlasu obou zúčastněných stran.

Přílohy:

- č. 1 Závazek mlčenlivosti
- č. 2 Informace pro dobrovolníka

V Praze dne ..... Podpis ..... dobrovolníka
.....
..... Podpis zástupce HESTIA – NDC
.....

Příloha č. 1

ZÁVAZEK MLČENLIVOSTI

Dobrovolník (jméno a příjmení)
.....

r.č.: .....

se zavazuje:

1) Zachovávat úplnou mlčenlivost o všech informacích, se kterými přijde během své dobrovolné činnosti v programu Pět P do styku. Jde především o tyto informace:

- ✓ všechny informace týkající se dětí v programu (jejich osobních údajů, zdravotního stavu, majetkových poměrů apod.) a jejich rodin,
- ✓ informace získané ze supervizních schůzek, především skutečnosti týkající se druhých dobrovolníků,
- ✓ informace týkající se právních a jiných svěřených dokumentů,
- ✓ informace o spolupracujících organizacích apod.

2) Neposkytovat sdělovacím prostředkům žádné informace o činnosti HESTIA – NDC a jeho programu Pět P bez dohody s koordinátorem programu, s výjimkou obecných informací o cílech organizace a programu. V případě zájmu média odkázat na koordinátora programu.

3) Chránit veškerou dokumentaci programu před zneužitím.

Bere na vědomí:

1) Že je touto mlčenlivostí vázán vůči všem dalším organizacím a osobám. Výjimku tvoří situace, kdy je každému občanu uložena ze zákona oznamovací povinnost. V takovém případě je doporučena konzultace s koordinátorem, popřípadě supervizorem programu.

2) Že mlčenlivost nezaniká ukončením dohody o spolupráci na programu Pět P, ani ukončením výkonu dobrovolné činnosti samotné.

3) Že pouze koordinátor programu může rozhodnout o tom, která z informací může být uvolněna a komu poskytnuta (týká se například informací pro školení, supervizní semináře, diplomové práce apod., vždy je ale třeba dbát zvýšené ochrany klientů – používat pouze statistické údaje, bez osobních dat, změna pohlaví atd.).

4) Že porušení závazku mlčenlivosti může být důvodem k ukončení spolupráce na programu Pět P.

V Praze dne .....

Podpis dobrovolníka .....

Osnova rozhovoru s dítětem a dobrovolníkem

První dimenze: Obsah

1. Jaká je náplň vašich schůzek?
2. Co spolu děláte na schůzkách nejčastěji?

Druhá dimenze: Rozmanitost

3. Jmenuj všechny činnosti, na které si vzpomeneš, které jste spolu během schůzek dělali.
4. Je něco, co spolu děláte pravidelně? Pokud ano, co?

Třetí dimenze: Kvalita

5. Jak nejčastěji dochází k tomu, že se spolu zasmějete?
6. Popiš nějakou situaci ze schůzky, která ti připadala vtipná.

Čtvrtá dimenze: Frekvence a organizace

7. Scházíte se pravidelně na jedno odpoledne v týdnu?
8. Máte jeden určitý den, kdy se scházíte nebo se scházíte pokaždé v jiný den?
9. Stane se, že se sejdete i víckrát v jednom týdnu?
10. Jakým způsobem jste v kontaktu ve dny, kdy zrovna nemáte schůzku?

Pátá dimenze: Reciprocita a komplementarita

11. Kdo nejčastěji určuje, co budete spolu dělat na schůzkách?
12. Projevuješ vždy iniciativu ty nebo tvá/tvůj kamarád/ka?
13. Kdo nejčastěji vymýšlí náplň vaší schůzky?

Šestá dimenze: Intimita

14. Co bývá nejčastějším tématem, když si spolu na schůzce povídáte?
15. O čem bys ještě se svou/svým kamarádkou/kamarádem mohl/a mluvit?
16. Prozradil/a jsi své/mu kamarádce/kamarádovi nějaké tajemství?

Sedmá dimenze: Interpersonální percepce

17. Popiš povahu své/ho kamaráda/kamarádky.
18. Kterých vlastností si na ní/něm ceníš?
19. Co ti na ní/něm naopak vadí?

Osmá dimenze: Závazek - hloubka

20. Máte za sebou několik měsíců kamarádkého vztahu, jak si představuješ vaše další kamarádění?
21. Jak si představuješ vaše kamarádství po vypršení dohodnuté doby?

Osnova rozhovoru se zákonným zástupcem

První dimenze: Obsah

1. Co si myslíte o náplni schůzek vašeho dítěte a jeho staršího kamaráda/kamarádky?

Druhá dimenze: Rozmanitost

2. Zdá se vám náplň jejich schůzek pro vaše dítě rozmanitá?

Třetí dimenze: Kvalita

3. Chodí vaše dítě ze schůzky veselé?
4. Vypráví vám vaše dítě o zážitcích ze schůzky?
5. Jak na dítěti poznáte, že se na schůzku s dobrovolníkem těší?
6. Myslíte si, že dobrovolník a vaše dítě jsou opravdu kamarádi?

Čtvrtá dimenze: Frekvence a organizace

7. Jakým způsobem se spolu domlouvají na schůzky?

Pátá dimenze: Reciprocita a komplementarita

8. Kdo podle vás určuje, co budou spolu dělat na další schůzce?

Šestá dimenze: Intimita

9. Myslíte si, že se vaše dítě dobrovolníkovi svěřuje?

Sedmá dimenze: Interpersonální percepce

10. Jak dítě mluví doma o své/m kamarádce/kamarádovi?

Osmá dimenze: Závazek – hloubka

11. Jak si představujete jejich vztah po ukončení vztahu v rámci Pět P?

Příloha 4

Záznamový arch pozorování na společných akcích

Dvojice:

Akce:

Datum:

Příchod na akci (každý zvlášť/společně.....):

Průběh akce:

Pozorované jevy	1. hodina	2. hodina	3. hodina
Sedí spolu nebo se pohybují u sebe			
Hrají spolu hry na akci			
Pomáhají si při nejrůznějších aktivitách			
Občerstvují se spolu			
Smějí se společně			
Povídají si			
Baví se i s ostatními dvojicemi			

Odchod z akce (každý zvlášť/společně.....):

Celkový dojem:

(Zdroj: Vlastní výzkum)

ZÁPIS ZE SCHŮZKY

Jméno dobrovolníka:

Jméno dítěte:

Datum schůzky:

Počet hodin:

Průběh schůzky:

Zapiš například: místo schůzky, počasí, moje nálada na schůzce (0 – 5 = nejlepší), kdo se ještě schůzky zúčastnil, plánovaná aktivita, jak bylo dítě připraveno (oblečení, peníze, další potřeby), průběh setkání, moje zhodnocení schůzky (splnění plánované aktivity, mé pocity či popis chování dítěte, jeho nálada, nápady pro příště), podněty pro koordinátory, otázka či problém na supervizi apod.

Datum:

Průběh schůzky:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Podpis dobrovolníka:

Datum:

Průběh schůzky:

.....
.....
.....
.....
.....

Podpis dobrovolníka:

Datum:

Průběh schůzky:

.....
.....
.....

.....
.....
.....

Podpis dobrovolníka:

(Zdroj: Archiv programu Pět P v Písku)